

"Projekt "KLARITAC KULTURE SU-OL-TA"

Europska unija
Zajedno do fondova EU

- Projekt je sufinancirala Europska Unija iz Europskog socijalnog fonda.
- Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost Šoltanskog glazbenog zbora "Olinta".
- Više informacija o EU fondovima pronađite na www.strukovnijfondovi.hr

BAŠĆINA 28

GROHOTE, 2020.

BAŠĆINA 28
Posebno izdanje

IZDAVAČ:
Šoltanski glazbeni zbor "Olinta"
(Projekt "Klaritac kulture SU-OL-TA")
Trg Gustirna 15
21430 Grohote otok Šolta
tel: + 385915737288

ZA IZDAVAČA:
Darija Stanišić

NASLOVNICA:
Luka Bezić

UREDNIK:
Dinko Sule

NAKLADA:
150 primjeraka

TISAK:
DES - Split

UMJESTO PREDGOVORA

Počašćen sam što su osobe koje su inicirale projekt "Klaritac kulture SU-OL-TA", i ispisale sve potrebno da isti zaživi, našle u njemu prostora i za časopis *Baščinu*. Zahvaljujem voditeljici Projekta što mi je omogućila da poslove urednika ovog posebnog broja *Baščine* (28) odradim kao vanjski suradnik, ne kao član bilo koje udruge – partnera Projekta. Sadržaj ovog (posebnog) broja *Baščine* koncipiran je po napatku partnera u Projektu.

Projekt nisam doživio kao ničiju samovolju, niti ičiju urotu. Projekt je bio potreba, kroz Projekt je trebalo jačati ulogu i značaj civilnog društva, dogovarati se o modelima suradnje i sudioničkom upravljanju u kulturi. To je valjda bilo jasno partnerima.

Nije bilo lako voditeljici Projekta, kao ni osobama uposlenima na istom. Preuzele su ga a da nisu bile upućene u poslove koje je trebalo odradivati. Nezainteresiranost ili ignoriranje partnera u Projektu dosta im je otežavalo realizaciju istog. Izdržale su. Čestitam im. Jesu li ga dobro odradile ili nisu? Na to pitanje neka vam odgovore partneri Projekta. A, ako ga nisu odradile uspješno neka partneri Projekta preuzmu i svoj dio odgovornosti.

Realizirajući Projekt po fazama partneri su mogli učiti od drugih (edukacije i tribine), mogli su čuti o problemima koji njih muče, kako ih rješavaju, a drugi su mogli učiti i od nas. Realizirano i nerealizirano ukoričeno je u ovaj poseban broj *Baščine*, kojemu je izdavač ŠGZ "Olinta".

Nastupima udruga-partnera u komediji *Ništa kontra jubavi*, Projekt je iznjedrio kakvo-takvo zajedništvo. To je pohvalno, zajedništvo nam je najpotrebnije.

Podupirimo najstariju šoltansku udruhu – nositelja ovog Projekta, dragu nam OLINTU. Bez nje šoltanski kulturni trenutak bio bi osakaćen.

Projekt nije moj instrument, niti sam instrument Projekta!

Dinko Sule

Dinko Sule

POVLJESNI PREGLED KULTURE I KULTURNIH DOGAĐANJA NA ŠOLTI

Sveukupnost duhovne, moralne, društvene i proizvodne djelatnosti u jednoj sredini nazivaju se kulturom.

Na Šolti se građani od davnine okupljaju u raznim udruženjima. Prakticirajući vjeru, Šoltani osnivaju bratovštine i to su najstarije udruge. Bratovština sv. Stjepana – Prvomučenika iz Grohota sačuvala je Matrikulu iz 1561. godine¹, (najstarija sačuvana Matrikula). I bratovštine ostalih mjesta na Šolti također se mogu pohvaliti sa starijim sačuvanim statutima. Bratovštine nisu bile samo "skule" vjere, članovi bratovština su se uzajamno pomagali te su aktivno sudjelovali u bogoslužju i tako gradili svoj vjersko-kulturni slog. Nažalost mnoge kulturno-vjerske užance naših bratima danas su skoro pa pohranjene u ropotarnici vremena. Ugasila su se i crkvena društva (Djevojačka društva...). Druge se sredine nisu predale, "Za križem" u Hvaru, traje, traje, i trajat će.

U doba Austrougarske na Šolti se osnivaju profitabilna i neprofitabilna društva. Spomenimo ovdje prvo osnovano društvo na Šolti – "Poljodjeljsko društvo" u Donjem Selu (osnovano je 1873. godine). Nažalost, god. 1891. društvo je prestalo djelovati, ali je nakon nekoliko godina ponovno obnovljeno. Otvorena je i čitaonica – "Šoltanska poljodjeljska čitaonica" (Donje Selo, 1896.), koja je bila od velike važnosti i za razvijanje društvenog života na otoku.² Dvije godine kasnije u Grohotama se osniva pčelarsko udruženje – "Pčelarska zadruga" (Consortio apistica).³ Poljodjeljsko društvo u Donjem Selu osnovao je don Eugen Marija Vusio, a na njegov poticaj osnovana je i Pčelarska zadruga u Grohotama kojoj je bio potpredsjednik.⁴

U Grohotama je 1907. godine uz postojeću Poljoprivrednu zadrugu osnovano društvo "Šoltanska sloga" u svrhu unapređenja poljoprivredne proizvodnje na otoku.⁵

¹ Sule, Dinko: *Bratovštine otoka Šolte; Naklada Bošković; Split, 2004.*

² Andreis, Mladen: *Stanovništvo otoka Šolte do godine 1900.; Općina Šolta; Grohote, 2011.*

³ Isto

⁴ Kovačić, Slavko: *Svećenik i publicist don Eugen Marija Vusio – Blagorod Makaranin (1850. – 1929.) i njegovi prijedlozi za poboljšanje društveno-ekonomskoga i društveno-političkoga stanja u Dalmaciji i cijeloj Habsburškoj monarhiji; Baščina 24; Kulturno informativni centar općine Šolta; Grohote, 2015.*

⁵ Perićić, Šime: *Prilog poznavanju gospodarskih prilika otoka Šolte u 19. st.* <https://hrcak.srce.hr/37489>

Društvo „Šoltanska Sloga“

Osnovano je u mojim mladim godinama te do kraja prvog svjetskog rata, dok nisam postao član tog društva nisam nikada niti znam za bilo koji datum

Kada sam postao član bio sam veoma zadovoljan. Tu su se čitale Novine Romani i razne Knjige historijske i prirodoslovne. Imali smo svojeg Knjižničara, koji nam je davao Knjige na čitanje.

Čitajući razne brošure i Novine saznalo se za Vidovićeve škole te su neki i učili.

Kadim se vam s jednice diskutiralo kako bi se nabavila Glazba te se nekiji članovi sa Prezjednikom Nikolom Berićem (Bakicom) na čelu te kako je mogao to dati i nabavila se Glazba i doveli Učitelja.

Društvo Šoltanska Sloga je Olintu poklonilo svoje prostore i kupili se milodari za održavati istu i Učitelja.

Dio sačuvanog rukopisa Ruzarija Mateljana.

(Rukopis je autoru ovog teksta dao pok. Ivo Mladinov – Sova)

Iz sjećanja koje je zapisao Ruzarijo Mateljan ne bi se reklo da su se u "Šoltanskoj slozi" isključivo bavili unapređenjem poljoprivredne proizvodnje. Naprotiv, bavili su se kulturom i popularizacijom znanja. Vidljivo je da su imali svoju knjižnicu, svog knjižničara te da su pokazivali interes za Vidovićeve škole.⁶

Marin Mladinov u članku "Grohote – Kulturni centar na Šolti" spominje prosvjetno društvo "Šoltanska sloga" (osnovano 1906.). Piše da je društvo u svojoj knjižnici imalo 140 knjiga, a brojilo je 60 članova. Zaošttravanjem političkih mjera od strane režima stare Jugoslavije (6. januarska diktatura) društvo je moralo prekinuti svoj kulturni i prosvjetni rad.⁷

Članovi društva pokazivali su interes za glazbu, a kako je Mateljan zapisao zaslužni su za osnivanje Šoltanskog glazbenog zbora "Olinta". Od mnogih starijih Šoltana imao sam prilike slušati da su se bavili glumom. Prije

⁶ Miljenko Vidović (Primošten, 1884. – Split, 1962.), hrvatski publicist vodio je škole za odrasle, dopisne tečajeve te Kulturno-etički pokret masovnog populariziranja znanja. www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=64539

⁷ Mladinov, Marin: *Grohote – kulturni centar na Šolti /Bogata kulturna tradicija; Baščina 15/16; Općina Šolta, Grohote, 2008.*

II. svjetskog rata u Đardinu kod Slavića kule odigrali su predstavu "Običan čovjek"...⁸ i mnoge druge. Društvo je bilo povezano s društvom Šoltanska iskra iz Chicaga, koje im je za knjižnicu slalo knjige.⁹ Članovi Šoltanske sloge vjerojatno su zaslužni i za osnivanje Tamburaškog društva u Grohotama.

U Austrougarskoj monarhiji utjecaj civilnoga društva sve više jača. Taj utjecaj evidentan je i na otoku Šolti. U Grohotama je 1911. godine osnovano Dobrotvorno podpomagajuće društvo "Mladenački napredak". Pravilnik Društva je ovjeren u Zadru, 10. siječnja 1912. godine od strane C. K. Namjesništva. *Svrha društva: jačati među članovima vjersku i narodnu svijest; poticati članove na rad i štednju i u nevolji priteći im u pomoć, bilo savjetom bilo novčanom pripomoći. U jednu riječ, duševni i tjelesni uzgoj članova (čl. 2. Društvena svrha).* Iz statuta se može utvrditi da su se članovi bavili tjelovježbom, da su slušali poučna predavanja, da su imali svoju knjižnicu. Bavili su se vježbama u govoru, pjevali su i bavili su se glazbom. Na crkvenim i svjetovnim svečanostima bili su dužni prisustvovati s društvenom zastavom i glazbom.¹⁰

Osim statuta društva (koji se nalazi u Zavičajnoj zbirci pri knjižnici M. Marulić – Knjižnica Grohote), nije sačuvana nikakva dokumentacija, niti zabilježena bilo kakva aktivnost. Znakovita je šesterokraka zvijezda na pečatu ovog društva. Njezinih šest krakova predstavlja šest Božjih atributa: moć, mudrost, veličanstvo, ljubav, milost, pravdu.¹¹ Ta zvijezda kasnije će biti vodilja drugim društvima koja će se osnivati na Šolti.

Društvo je svoje prostorije imalo u hotelu, vlasnika paron Luke Bezića u Grohotama. Hotel je porušen u bombardiranju Grohota od savezničkih aviona. (19. 3. 1944).¹² Šoltanska sloga također je svoje prostorije imala u spomenutom hotelu.¹³

Po prestanku rada Šoltanske sloge u Grohotama se osniva društvo "Težačka sloga" (1922.). Glavni zadatak ovog društva bila je borba protiv kmetstva. Društvo je brojilo 150 članova, imalo je knjižnicu. "Težačka sloga" djelovala je do 1937. godine. Ljevičari iste godine osnivaju "Esperanto grupu Grohote". Valja napomenuti da je "Esperanto grupa Grohote" bila u prepisci s esperantistima Poljske, Njemačke, Kine, Španjolske. Bila je povezana s

⁸ Kazivači, po pričanju svojih očeva: Držislav Mladinov (1930.) i Nikola Mateljan (1939.)

⁹ Rukopis Ruzarija Mateljana

¹⁰ PRAVILA Dobrotvornog društva "Mladenački napredak" u Grohotama; *Baščina* br. 23; Općina Šolta; Grohote, 2014.

¹¹ <https://www.medjugorje-info.com/hr/zanimljivosti/zvijezda-je-i-krscanski-znak>

¹² Info tabla na mjestu porušenog hotela u Grohotama; Kazivanje Marije Sule (1921. – 2008.)

¹³ Kazivač, po priči svog oca: Nikola Mateljan (1939.)

međunarodnom esperanto ligom u Ženevi (*Tutendo esperanto ligo*). Esperanto je u Grohotama živio do 1954. godine.¹⁴

U Srednjem Selu je bilo osnovano "Uzajamno društvo Šolta" (godine ???). Bavilo se otkupom zemalja od splitske općine, možda i uzajamnim pomaganjem u potrebi. Ako nemaš svoju zemlju, zaludu je i bavljenje kulturom!?

Tamburaško društvo u Grohotama. Izvor: *Svu smo robu izgorili - Šolta i Šoltani na starim letratima*; ur. Dinko Sule; Općina Šolta, 2006.

Tamburaško društvo u Grohotama bilo je osnovano 1920. godine. Je li ovo društvo osnovano pod utjecajem Šoltanske sloge ili Mladenačkog napretka, nije nam poznato?! Možda su grohoćanski tamburaši bili uzor majci "kraljice stiha" – Vesne Parun? Majka Vesne Parun, Tonka (rođ. Mateljan zv. Jukić) svirala je tamburicu.

Tamburaško društvo bilo je osnovano i u Srednjem Selu. Ono je skupa s orlovskim društvom davalo poseban karakter mjestu za to vrijeme.¹⁵

Šetajući poljem, na Lokvi (put Lokve bilo je omiljeno šetalište Grohoćana)

¹⁴ Mladinov, Marin: *Grohote – kulturni centar na Šolti/Bogata kulturna tradicija; Baščina* 15/16; Općina Šolta, Grohote, 2008.

¹⁵ Mihovilović, Josip: *Srednje Selo (kratki povijesni prikaz); Nada – vjerska smotra župe sv. Stjepana Grohote* br. 2 i 3; ur. Špiro Vuković; Grohote, 1981.

legli su potrbuške u krug, glavu uz glavu, glasno razmišljajući kako bi se i oni istakli i nešto korisno učinili za svoj siromašni otok. Mladenачka duhovna snaga rasplamsala im je maštu i kao što su im kršna tijela činila sedmerokraku zvijezdu, tako je zaiskrila zvijezda o osnivanju limene glazbe (današnjeg ŠGZ "Olinta").¹⁶ Zvijezda s okultnim brojem krakova, brojem sedam, bila je zaista, okultni broj. Uz spomenuta tamburaška društva, u Grohotama je osnovan Šoltanski glazbeni zbor "Olinta". Svoj prvi Pravilnik ovjerili su u Splitu 16. studenoga 1921. godine ali kao godinu osnivanja bilježe (početak) 1922. godine.¹⁷ O ovom društvu opširnije će bit napisano u zasebnom poglavlju. Glazba još i danas živi. Neka živi vječno!

Godine 1922. osnovano je u Grohotama i Lovačko društvo, a 1925. godine i Orlovska glazba "Fanfara".

Šoltanski glazbeni zbor "Olinta" 1925. godine. Izvor: ŠGZ "Olinta" 1922. -2002.

Nastavljam s opisivanjem kulturnih događaja i društava, kako bi mogli povući paralelu s kulturnim događanjima danas, i kako bi ih mogli usporediti sa nekim društvima koja su "konzumenti" projekta "Klaritac kulture SU-OL-TA". O projektu "Klaritac kulture SU-OL-TA" u Programskoj knjižici Projekta za razdoblje prosinac 2018. – veljače 2019. možemo pročitati:

"Šolta kao otok bogate kulturno povijesne baštine raspolaže brojnim mladim i obrazovanim ljudskim kadrom. Provedbom projekta educirat će se i osvijestiti lokalno stanovništvo, postojeće udruge i predstavnici lokalne samouprave o

¹⁶ Izlaganje (referat) Vlaste Cecić prigodom 75. rođendana ŠGZ "Olinta"

¹⁷ Šoltanski glazbeni zbor "Olinta" 1922. - 2002.; ŠGZ "Olinta"; gl. ur. D. Sule; Grohote, 2002.

značenju zajedničkog upravljanja, aktivnoj participaciji dionika, dugoročnoj održivosti i podizanju kvalitetne izvedbe kulturnog programa. Umrežavanjem aktera u kulturi, njihovim zajedničkim djelovanjem u smjeru sudioničkog upravljanja te korištenje javne infrastrukture stvorit će se čvrsti temelji za daljnji održivi razvoj umjetničkog i kulturnog stvaralaštva na otoku."¹⁸

Tradicijsko crkveno pučko pjevanje - paraliturgijske pjesme i štenja, postoji razvijeno već krajem XVIII. i početkom XIX. stoljeća.¹⁹ Na Šolti nije bila zabilježena nijedna organizirana udruga koja se je bavila klapskim pjevanjem. Ali, pjevalo se je, pjesma i klapska pjesma bile su Šoltanima suputnici u svakodnevnim životnim prilikama. Pjevali su pripovjedne pjesme, ljubavne, svadbene, svadbene zdravice, pjesme prigodom odlaska u vojsku, uspavanke, kole(n)darske pjesme.²⁰ Pjevali su za kominom i onda kad im je tanjur bio prazan. Pjevali su od muke i jada. Pjevali su bez stručne poduke.

Više puta bi se ta grupa pjevača pretvarala u zbor birača, baš, kao u pjesmi "Da mi se je napivat pa umrit", Zlatana Jakšića: ... *Zbor pivačih/ pritvori se u zbor biračih./ Jedni pridlažu Mare moja./ Drugi govori da ni najboja./ A treći: Činite ča vas je voja. ...*²¹

U dostupnoj literaturi ne nalazim podataka da je na Šolti do II. svjetskog rata bilo registrirano društvo koje se isključivo bavilo kazališnom umjetnošću, osim već spomenutih aktivnosti članova Šoltanske sloge.

Potvrdu da su se bavili glumom nalazimo i u zapisu don Špira Vukovića u kojem piše: - *da su trideset petorica Šoltana i Šoltanki, od kojih 19 Grohoćana i 7 Grohoćanki u prosincu g. 1926. u jednom letku, Istina i Svijetlo, uputili prigovor župniku Grohota, ... Prigovarali su župniku zašto je zabranio prikazivanje drame KMETSTVO, zašto ne istražuje i piše povijest Šolte, zašto ne istražuje koliki je postotak željeza u našem polju i druge rude, zašto ne pravi ljetnikovce i kupališta za turiste, zašto ne propagira proizvode otoka, vino, ulje, itd., osobito dobru vrst buhača, zašto ne podigne srednju školu ili makar zanatsku školu, u kojoj bi mladost izučila kakav zanat ... itd.*²²

Nadalje spominje i drugi letak iz kojeg je vidljivo da je ovaj prvi i ovaj drugi letak poslala "Šoltanska iskra" iz Chicaga.²³ Bez obzira što su članovi

¹⁸ Klaritac kulture SUOLTA - Programska knjižica za razdoblje prosinac 2018. – veljača 2019.

¹⁹ Bezić, Jerko: *Folklorna glazba otoka Šolte; Otok Šolta*, ur. Miro Mihovilović i suradnici; vlastita naklada, Zagreb, 1990.

²⁰ Isto

²¹ Jakšić, Zlatan: *Snig na Braču i druge pisme*; Vlastita naklada; Selca na Braču, 1977.

²² Nada -vjerska smotra župe sv. Stjepana Grohote br. 4 i 5; ur. Špiro Vuković; Župski ured sv. Stjepana Prvomučenika – Grohote; Grohote, 1983.

²³ Isto

Mladići iz Grohota pjevaju. Izvor: Vicko Markoč. Foto: Euzebio Ruić (1955.?)

"Šoltanske iskre" pripadali sindikatima i komunističkom pokretu, prigovori nisu bili takvi da se o njima nije trebalo razmišljati. I razmišljalo se. Razmišljao je i župnik Grohota.

Za ovu predstavu zapisano je: *"Poslije podne su "sagumaši" izveli veoma lijepu i živu sliku nekada stvarne "sagume". Zorno su bili prikazani, osobito neki detalji kao npr.: pretraživanja dvorišta, kućica, za skrivenim vinom itd. Uspjeh ove žive slike bio je taj da su se djeca smijala, a stariji ljudi, neki od njih, plakali. Djeca su se smijala jer u životu nisu nikada to vidjela, a stariji su plakali od veselja, što su se izbacili te nesretne "sagume" (op.a. "sagume" = nesretnog kmetstva Šoltana pod upravom Splitske općine). Živa slika "sagume", oponašanjem, ima se opetovati svake desete godine".²⁴ Dakle, Šoltani su se*

²⁴ Isto

Zorno prikazivanje "sagume" (drame KMETSTVO?). Grohote, 3. 8. 1930.

Izvor: *Svu smo robu izgorili – Šolta i Šoltani na starim letratima*;
ur. D. Sule; Općina Šolta; Grohote, 2006.

bavili glumom. Kostime i rekvizite radili su sami. Nije im trebala pozornica. A publike napretek.

A jesu li plesali naši stari? Plesali su, plesali, i te kako. Potvrđuje to i uzrečica *Zaigrate stare babe u nediju prid Poklade*. U daljnjoj prošlosti ne bilježimo registrirano udruženje šoltanskih plesača. Ples prati čovjeka od pamtivijeka, zato su i naše Šoltanke i Šoltani pokretali svoja tijela u ritmu glazbe, pojedinačno, u parovima i u skupinama.

Pouzdanost se zna, u drugoj polovini XIX. stoljeća plesali su kolo uz glazbu lire. Plesali su i uz diple.²⁵

Zasigurno su plesali i puno prije. *"Od razvijenih, kupovnih instrumenata na Šolti se od samog početka XX. stoljeća (a možda već nešto ranije) pa sve do šezdesetih godina najviše sviralo, "udaralo u harmoniku". Pored harmonike dugmetare (plonerice, plunerice, plonerke – prema tvrtki Ploner – harmonike na botune) od tridesetih se godina počela javljati i klavirska harmonika, klavirka... Repertoar svirača obuhvaćao je prije svega pratnju plesova, to su u prvoj polovici XX. stoljeća bili: kvadrilja, mažurka, na katridu, pod cvit, polka,*

²⁵ Bezić, Jerko: *Folklorna glazba otoka Šolte; Otok Šolta*, ur. Miro Mihovilović i suradnici; Vlastita naklada; Zagreb, 1990. (*Otok Šolta*; ur. Zoran Radman; Općina Šolta; Grohote, 2012.)

*pržunera, spašo, šaltin, šotić. Dvadesetih godina pojavio se valcer i vanstep, a tridesetih tango.*²⁶ Instrumente su kupovali sami. Znali su tko su, i što su!

Plesali su naši "stari" i bez velikih dvorana, i bez pozornica, plesali su spontano, za blagdane, na svadbama... Plesali su kad god im se ukazala prilika. Svakako na ples se ni išlo "kako mu drago". Naše žene držale su i do kulture odijevanja, uvijek su za takve prilike oblačile "svetašnju robu" ili šoltanske nošnje. Muškarci su također držali do sebe, i oni su se besprijekorno oblačili. Nošnje su kupovali sami. Odvajali su iz usta, štedjeli bi. Oni siromašniji koji su bili uskraćeni tog luksuza na ples su išli u odjeći koju su imali, čistoj, iskrpljenoj i ispeglanoj.

U kući Frane Bezića (Pahajunova) u Grohotama, već 1925. godine bila je uređena prva kino dvorana na Šolti.²⁷ Dakle, na Šolti su se prikazivali filmovi prije 94 godine.

Poslije II. svjetskog rata na životu su se održale šoltanske bratovštine (vlast im je oduzela zemlje), ŠGZ "Olinta" i Lovačka udruga.

U Grohotama je 1948. godine završena izgradnja Zadržnog doma. Stvorili su se uvjeti za kvalitetniji kulturni život – velika društvena sala s pozornicom (iako je Dom bio pod upravom Poljoprivredne zadruge, brigu o sali i prostorijama koje sada koristi Olinta, vodila je Olinta, ista je vodila brigu i o čistoći javnog WC-a). Zaredale su nezaboravne plesne večeri – Plave noći, kino predstave, svečane akademije, kazališne predstave... Godine 1949. ŠGZ "Olinta" mijenja svoje ime u Kulturno prosvjetno društvo "Olinta". Promjenom imena izmijenjena je i osnovna djelatnost. U Olinti više nisu samo glazbari, Olinta je dobila nove sekcije – dramsku i kino sekciju. Članovi Olintine dramske sekcije "na daskama" su izvodili zahtjevne kazališne predstave (Dundo Maroje i mnoge druge) i to vrlo uspješno.

Valja napomenuti da su se kulturni događaji Šoltana prije izgradnje Zadržnog doma u Grohotama uglavnom održavali u školskim zgradama. U Grohotama u školskoj zgradi bila je veća prostorija koju su Grohoćani zvali Mali dom (kasnije Pionirski dom). Bilo je to omiljeno okupljalište poklonika kulture. Prostorija je imala pozornicu. Sjećam se jedne lutkarske predstave, mislim da je bila prikazana u organizaciji društva "Naša djeca".

Iako otok još nije bio elektrificiran na Šolti su se prikazivali filmovi (u Zadržnom domu u Grohotama i u školskim prostorima u drugim mjestima). Elektrifikacijom otoka (1957. Gornje Selo, 1958. Grohote) svjetlo nije samo

²⁶ Isto

²⁷ Živjeti u nadi (uz 70. godišnjicu života prof. dr. sc. Krešimira Bezića); ur. prof. dr. sc. Vladimir Rosić; Filozofski fakultet u Rijeci, Visoka učiteljska škola u Rijeci; Rijeka, 2000.

ušlo u šoltanske domove, svjetlo je ušlo u kulturni život Šoltana. Tri kino predstave tjedno, odnosno dva prikaza filma tjedno. Ni bogatije sredine, nisu se mogle pohvaliti ovakvim luksuzom.

Poslije II. svjetskog rata do uspostave nove države – Republike Hrvatske, uz organizacije koje su u ono vrijeme bile nezaobilazne (SSRN, AFŽ, SSO...), a utjecale su na kulturni život, na Šolti su djelovale i druga društva. Sedamdesetih godina u Grohotama i Gornjem Selu djelovala su društva Narodna tehnika. Dakle, i tehnička kultura bila je zastupljena u životu Šoltana. U ovim društvima bile su aktivne foto sekcije.

Nešto kasnije osnovano je Sportsko društvo "Partizan". Nisu zabilježene neke veće aktivnosti ovog društva. Nabavljene su sportske sprave, betonirano i/ili asfaltirano igralište ispred škole u Grohotama. Šoltani su se bavili sportom i bez ovog društva. Nezaboravni su nogometni turniri Šoltana. Nisu imali balotarska društva, ni terene, ali na balote su igrali, svake nedjelje, svakog praznika, svakog blagdana. Nisu se natjecali za prva mjesta, ni za poredak na tablici. Družili su se, pili i jeli. Tko je izgubio, taj je i platio. Iz bivše države bilježimo osnovana društva, Dobrovoljno vatrogasno društvo "Šolta" i športsko-ribolovna društva (u Rogaču, Maslinici i Stomorski), koja su i danas aktivna.

Svakako valja spomenuti da su postojali brojni bendovi (sedamdesetih godina XX. st.) koji su svirali na plesnim večerima, kao npr. *Ćuvitari*, *Bezimeni*, kao i još neki vokalno instrumentalni sastavi (???). Svi su nabavljali instrumente o svom trošku. Poslije II. svjetskog rata skoro sva mjesta na Šolti imala su čitaonice, a 1957. godine u Grohotama je otvorena čitaonica i knjižnica. Danas pri knjižnici u Grohotama postoji Zavičajna zbirka (treća po broju knjižnih jedinica u Županiji), rekao bi, danas je knjižnica mali kulturni centar.

Ogranak Matice hrvatske koji je bio osnovan u Grohotama (1992.), bio je kratkog daha. Likovnjaci djeluju samostalno ili kroz udruge; "Eugen Buktenica" i "Šolta art". Šoltanska "pera" nisu udruženi u nijednu udrugu, ali se redovito predstavljaju ljubiteljima pisane riječi. Valja spomenuti ovom zgodom i manifestaciju posvećenu kraljici stiha – Vesni Parun (u organizaciji Kulturno-informativnog centra otoka Šolte). Isto tako treba spomenuti manifestaciju u okviru *Marulovih dana – Ča - more - judi* (čakavska poezija učenika osnovnih škola Splitsko-dalmatinske županije) u organizaciji Osnovne škole "Grohote", te suradnji s GKMM Knjižnicom Grohote..

Danas je na Šolti registrirano četrdesetak udruga različitih profila. Sve je to utjecaj civilnog društva. Kako je ovaj tekst pisan za potrebe spomenutog Projekta, spomenut ću neke udruge i društva, vezane uz spomenuti projekt: Kulturno umjetničko društvo "Šolta" sa svoje četiri sekcije: ženska klapa,

folklorna skupina, mandolinski sastav i zbor, Amatersko kazalište "Sulet" i "Pokret otoka" (udruga međuotočkih aktivista). U zasebnim poglavljima ispisane su "biografije" ovih društava.

Što reći za kraj? Kulturni život Šoltana danas je manje spontan, više je "isforsirano" aktivan. Nema spontane klapske pjesme, klapska pjesma je "ciljana" i natjecateljskog karaktera. Klapska pjesma živi kroz "Susrete klapa" u Donjem Selu (već 10 godina). Osnovana muška klapa "Martinci" (osnovana pri Bratovštini sv. Matina u Donjem Selu) na sceni se zadržala kratko, ali se po potrebi opet se okupe i "pade pisma". Postojeći trend kazališne umjetnosti naginje "histrionstvu". Šoltanske plesove, prilagođenog koreografskog prikaza, možemo vidjeti samo na "pozornici". Nema klasičnih plesnih večeri na kojima bi se zaplesali šoltanski plesovi uz svirku po notnim zapisima, onako spontano, ne u koreografskoj "formaciji". Dobro je da su šoltanski plesovi izvađeni iz "naftaline", dobro je da su oživjeli, dobro je da žive. Dobro je da se čuje klapska pjesma. Sve nas je manje, sve se mijenja. A naša Glazba? Glazbara je sve manje. Nova društva i novi trendovi (ispraćaj pokojnika uz zvuke trube i klapsku pjesmu) zauzeli su im dio "pozornice". Šteta je što Olintu napuštaju njena djeca.

Šoltanskom kulturnom trenutku manjka zajedništva! Šolta ima veliki kulturni potencijal, ali bez zajedništva, potencijal će "istupiti oštricu", a Šolta će gubiti svoje kulturno-povijesno nasljeđe. Umrežavanjem aktera u kulturi i njihovim zajedničkim djelovanjem u smjeru sudioničkog upravljanja, mogu se stvoriti dobri uvjeti održivog umjetničkog i kulturnog života otočana. ALI...? I bit će u budućnosti puno tih ALI, i zašto!?

Svi šoltanski kulturnjaci, u svim segmentima kulture trebali bi biti u službi svog iskona i svog identiteta, ne samo u službi djelokruga udruge kojoj pripadaju. Sve će biti bolje kad se šoltanski umjetnici ujedine, kad zavole jedni druge, kad shvate da im je Šolta sudbina. Spomenimo ovdje, udruge "Mala truba" i "Redikuli", postale su prošlost.

Dinko Sule

ŠOLTANSKI GLAZBENI ZBOR "OLINTA"

Prvi zvuci Šoltanskog glazbenog zbora "Olinta" odjeknuli su Šoltom prije 97 godina (6. prosinca 1922.) s tek uvježbanom posmrtnom koračnicom na sprovodu pokojnom Andriji Ceciću – Bili. Nadnevak prvog javnog nastupa šoltanskih glazbara, nadnevak je prekretnice i loma jednog starog običaja. Zapravo, do tada žene nisu išle u pogrebnim povorkama. Drugi javni nastup, ali s veselim koračnicama, bilježi se nadnevkom 12. ožujka 1923. godine. Neka ovih desetak redaka budu uvod u priču o Olinti, o priči koja još traje, nadajmo se da će trajati još dugo, dugo...

Nastanak Olinte vezan je uz priču o sedmorici mladića iz Grohota koji su na blagdan Velike Gospe, 15. kolovoza 1920. godine šetajući poljem, na Lokvi, legli potrbuške formirajući sedmokraku zvijezdu, glavu uz glavu. Glasno su razmišljali kako bi se i oni istakli i nešto učinili za svoj siromašni otok. Mladenačka i duhovna snaga rasplamsala im je maštu, donijeli su odluku o osnivanju limene glazbe. No, imamo i drugu priču. Olintu je osnovala Šoltanska sloga (vidi na prethodnim stranicama tekst: *Povijesni pregled kulture i kulturnih događanja na Šolti*). Svakako, priču o Olinti i njenim članovima

Glazbari Olinte s kapelnikom Glavočićem. Izvor: ŠGZ "Olinta" 1922. – 2002.

treba pomnjivo ispitati, još jednom sve stare fotografije potrebno je podvrgnuti ozbiljnijoj identifikaciji, isto tako spomenuti povijesne činjenice, jer one nisu samo povijest glazbe, već i Šolte.

Čuvenom Obznanom (dekret kojim je vlada Kraljevine SHS 3. prosinca 1920. godine zabranila rad Komunističke partije) sva društva obojena u "crveno" morala su prestati sa radom. Naši vrlo mladići, njih sedmorica koji su u priči formirali sedmokraku zvijezdu: Ivan Cecić – Bile, Frane Cecić, Jakov Mladinov, Julio (Đulio) Ruić, Abel Elezović, Srećko Cecić-Vidoš i Vjekoslav (Vjeko) Čerinj (op.a. vjerojatno su bili članovi Šoltanske sloge, a članovi Šoltanske sloge bili su naklonjeni Hrvatskom sokolu - i "Radićevci") doznaju za skrivene instrumente glazbe iz Donjih Kaštela, koja je prestala s radom upravo radi Obznane. Uz pomoć Nikole Bezića – Bakice, koji je društvu dao/posudio(?) 15000 kruna, kupuju instrumente i ilegalno ih prebacuju na Šoltu. Glazbu su službeno registrirali u Splitu 16. studenoga 1921. Iz dijela sačuvanog Pravilnika da se iščitati da je svaki član morao platiti svoj instrument. Vjerujem da je tako i bilo. Nadalje, pravila su nalagala da svaki član mora postati i član "Sokola" (op. a. "Jugo Sokola") kad se ustroji. Morali su se prilagoditi ondašnjim političkim prilikama.

Instrumenti u rukama japjeničara, ribara, težaka i zanatlija nisu imali nikakav značaj. Za bavljenje glazbenom kulturom, makar i amaterski, bili su nepismeni. Vrlo dobro su znali da pod hitno moraju riješiti pitanje kapelnika. U arhivu Olinte kao prvi kapelnik zapisan je učitelj, Ivo Glavočić, koji odmah piše i komponira himnu Olinte – *Olintin prvi jek*. Ni riječi, ni note nisu sačuvani. Sačuvana je tek jedna strofa koju je od oca čuo i zabilježio Tihomir Mateljan: *Prva radost, prva sreća / i Olinte prvi glas, / da si zdravo mila pjesmo, / naše glazbe vječni spas./...*

Na početku karijere glazbari nisu pokazivali nikakvu političku aktivnost, ali jedno im se vrijeme pripisuje privrženost Sokolu. Zato je pri novoosnovanom Katoličkom društvu "Orao" (1925.) bila osnovana druga glazba – Fanfara, kao politička protuteža. Privrženost glazbara Sokolu bila je kratkog daha. U tim političkim previranjima Olinta je ipak dobro brodila, imala je zaštitu u svom članu Ivanu Ceciću – Bili koji je postao općinski vijećnik/načelnik kao član HSS (1925.). U vremenu postojanja Olinte i Fanfare spominju se i zajednički nastupi. Note su ipak samo note. Svakako, osnivanje Fanfare uzdrmao je malo redove Olinte, jer su neki članovi prešli u Fanfaru.

Ozbiljniji nastup Olinta bilježi 14. lipnja 1928. godine u Nečujmu prilikom blagoslova kamena za obnovu kuće u kojoj je boravio Marko Marulić. Fanfara se već tada bila ugasila, a njeni glazbari s instrumentima vratili se Olinti.

Kuću je kupila obitelj Baltermus iz Poljske za potrebe turizma (u Nečujmu su ljetovala djeca iz Poljske koja su bolovala od astme).

Olinta sve više postaje nezaobilazni segment u društveno-kulturnom životu Grohočana, pa i Šoltana. Iako je nekada morala plesati kako su drugi svirali, svog hrvatskog duha nikad se nije odrekla, a to su potvrdili glazbari povratnici iz Fanfare kao i Jerko Cecić koji je po povratku iz vojske preuzeo ulogu kapelnika.

Desetu godišnjicu postojanja Olinta je dostojanstveno proslavila uz podršku Grohočana i Crkve. Tom prigodom Olinta je dobila svoju zastavu kojoj su bili kumovi (platili je) Poljakinja Wladislawa Nazarewska i don Ante Bezić - Sokolov.

Proslava 10. godišnjice postojanja (21. kolovoza 1932.).
Izvor: ŠGZ "Olinta" 1922. -2002.

Odmah poslije proslave, 9. rujna 1932. godine Olinta uveseljava nastupom na Rogaču. Poljaci su u crkvu sv. Terezije donijeli veliku sliku Majke Božje Ostrobramske. Tog dana postavili su i ploču maršalu Pilsudskom na kući/odmaralištu u Rogaču. Na ovoj svečanosti nazočio je konzul Poljske i mnoge "face" duštveno-političkog života općine Split.

Vihor II. svjetskog rata učinio je svoje. Glazbari s instrumentima krenuli su u obranu svojih ognjišta. Formirali su glazbu Bračko-šoltanskog odreda. Ratne prilike su bile takve kakve su bile, instrumenti završavaju u Visu, a glazbari se raspoređuju u partizanske jedinice. Anton Mladinov – Miškica postaje

glazbarom XXVI udarne divizije, a braća Cecić, Jerko i Rade postaju članovi glazbe u zbijegu (El Shat). Arhiv su glazbari spremili u kući člana Rade Cecića, koji je nažalost uništen u savezničkom bombardiranju Grohota (19. ožujka 1944.).

Nakon rata, 1946. godine ŠGZ "Olinta" se ponovno registrira po važećim zakonima Nove države. No, uprava Olinte stalno se sukobljava s aktualnom otočnom vlasti. Nova otočna vlast želi razračunati sa dijelom stare uprave, a vjerojatno im je i smetalo učešće Olinte na vjerskim svečanostima. Tako je 1949. godine zabranjen rad Olinte, a njena sveukupna imovina postaje narodna imovina. Bila je to uvertira za nešto novo. Te iste godine ŠGZ "Olinta" se registrira s novim imenom – Kulturno-umjetničko društvo "Olinta". U Društvu osim glazbene sekcije djeluju dramska i kino sekcija.

Završetkom izgradnje Zadržnog doma (1948.) Olinta napokon dobiva svoje prostorije. Završile su Olintine putešestvije od prostora kojeg su koristili u hotelu paron Luke Bezića, prostora u kući Marina Mateljana (Malaninova), u kući obitelji Bezić – Vicinih te u kući Ivana Bezića – Patalole. Društvena sala u Zadržnom domu postala je društveno-kulturna meka. Nastupi glazbe, plesne večeri, kino i kazališne predstave izmjenjivale su svoj ritam. Na daskama pozornice članovi dramske sekcije Olinte odigrali su brojne i uspješne kazališne predstave: Dundo Maroje, Plakir, Običan čovjek, Agitator, Moja kontrada, Četiri godišnja doba, Šegrt Hlapić, Lažac, Dugonja-Vidonja-Trbonja, Pokondirena tikva, Zlokobnica, Gladijator, Začarani gondoljer, Zla žena, Ožalošćena porodica i Mandina oće zeta iz Kalifornije. Svakako valja napomenuti da su impulse dramskoj sekciji davali Davorin Mladinov, kasnije poznati lutkarski redatelj i Filicijo Cecić, priznati masker Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu. Dramska sekcija Olinte nastupala je na Braču, Hvaru, u Sinju i Svetozarevu. Konce i ritam društveno-kulturnog života otočana, svakako drži Olinta. Biti članom Olinte bila je čast i premija, nadasve velika obveza. Generacije glazbara se mijenjaju, jedni odlaze, drugi dolaze. Dirigentske palice prelaze iz ruku jednog u ruke drugog kapelnika.

Stručni voditelji/kapelnici šoltanske glazbe: Ivo Glavočić, Volkov ?, Jaroslav Vodvarka, Caparin ?, Franjo Šafranek, Jerko Cecić – Rebac, Franjo Penić, Pave Radišić, Ante Aranza, Milan Vujaklija, Ivan Medar, Domazet ?, Ante Škoko, Franjo Penić (drugi put od 1962. do 1983.), Ante Škoko (po drugi put u trajanju dvadeset godina), Nikola Radić (za njegova vođenja glazbe orkestar je bio najbrojniji), i sad maestro Marin Cecić. Orkestar su ponekad u nedostatku kapelnika vodili iskusniji glazbenici: Anton Burica pok. Špira, Anton Mladinov – Miškica, Tonći Bezić – Vicin, Ivan Burica Bilo i Frane Mladinov – Franić.

Glazbari nakon koncerta na smotri u Supetru 1957. godine.
Izvor: ŠGZ "Olinta" 1922. – 2002. Glazbu je vodio maestro Ivan Medar.

Glazbari Olinte 1949. godine. Niti su imali kape, niti uniforme.
A ni službenog kapelnika. Izvor: ŠGZ "Olinta" 1922. – 2002.

Glazbari su prve službene uniforme dobili prilikom proslave 50. godišnjice. Stara je izreka *Roba ne čini čovika*, pa valjda ni uniforma glazbenika. I bez uniformi vježbali su i nastupali na Šolti i van Šolte. Promovirali su svoj otok. Evo nastupa Olinite: Supetar (1947.); I. smotra limenih glazbi Kotara Split (Grohote, 1950.); glazbari Olinite našli su se na čelu preživjelih boraca XII dalmatinske brigade – proslava VII Korpusa (Split, 1953.); koncert u Milni (1954.); koncert u Supetru (1957.); Festival limenih glazbi u Splitu (1959.) – osvojili četvrto mjesto; Smotra limenih glazbi u Trogiru (1960.); nastup na I. otočkom saboru u Grohotama (1981.); 15. smotra limenih glazbi u Žrnovnici (1983.); 16. smotra limenih glazbi u Podstrani (1984.); 17. smotra limenih glazbi u Kaštel Lukšiću (1985.); 18. smotra limenih glazbi u Klisu (1986.); 19. smotra limenih glazbi u Grohotama (1987.); 1988. godine nastupaju na 1. Regionalnoj smotri limenih glazbi Srednje Dalmacije u Kaštel Sućurcu; u Grohotama nastupaju s mažoretkinjama iz Slovenije (2000.) i 2002. godine bilježe nastup na 4. susretu manifestacije *Ča-more-judi*.

Kino sekcija Olinite bila je aktivna do 1984. Projekcije filmova od elektrifikacije otoka (Grohote 1958.) održavale su se srijedom, subotom i nedjeljom, a u prvim godinama predstave su se održavale u Stomorskoj i Gornjem Selu s prenosivim kino-projektorom.

Demokratske promjene i samostalnost hrvatske države glazbare su vratili tamo gdje su njihovi prethodnici zaustavljeni – ponovno sudjeluju na crkvenim

Glazbari u uniformama po prvi put (1972.). Izvor: ŠGZ "Olinta" 1922. – 2002.

svečanostima (16. srpnja 1991.). Ponovno djeluju pod starim imenom – Šoltanski glazbeni zbor "Olinta". U Domovinskom ratu mnogi glazbari Olinte odazvali su se pozivu za obranu otoka i Hrvatske. Olinta bilježi svečani nastup prilikom osnivanja I. samostalne mornaričke satnije na Šolti (veljača 1992.). Glazbari rado ističu svoj nastup i koncert na 31. čakavskom saboru u Žminju (1999.). Olinta uspješno surađuje s KUD "Šolta", gaje prijateljske odnose s glazbom Zvonimir iz Solina te održavaju zajedničke koncerte u Grohotama i Solinu (2001.).

Godine 1997. pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture RH, Olinta je proslavila 75. obljetnicu. Pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture RH proslavila je i 80 godina uspješnog rada.

U povijesti Olinte zapisano je: Dana 3. kolovoza 2003., na Dan općine Šolta, glazbari prvi put nastupaju na svečanoj sjednici Općinskog vijeća. Znakovito! (op.a.: *Tko je bliži oltaru, bolje čuje misu.* Bolje ikad, nego nikad.)

Anton Škoko 2003. godine se zahvaljuje na dužnosti voditelja glazbe (ali nastavlja raditi s djecom), a vođenje orkestra preuzima Nikola Radić – Niše. Škoko je ostavio neizbrisiv trag u Olinti, a jednakim žarom nastavlja i novi kapelnik – Niše. Ta godina, bila je godina kada je Olinta nakon dugo vremena kupila jedan novi instrument – trombon. U nedostatku instrumenata glazbari su koristili svoje instrumente.

Kapelnik Nikola Radić u redove Olinte unosi novi duh. Jednom zgodom za kapelnika reče mi jedna članica glazbe: "Da ga nema, trebalo bi ga izmisliti." Članovi Olinte organiziraju izlete u: Međugorje, na slapove Krke i otočić Visovac.

Glazbari Olinte 1995. Izvor: ŠGZ "Olinta" 1922. – 2002.

Grohote, 15. kolovoza 1999. Izvor: ŠGZ "Olinta" 1922. -2002.

Minuta šutnje na Ovčari.

Izvor: Šoltanski glazbeni zbor "Olinta" Grohote 2002. – 2007.

Da su patrioti, pokazali su posjetom gradu heroju – Vukovaru (listopad 2006.). Položili su vijence na Ovčari i Spomen-groblju te održali koncert na trgu u središtu Vukovara. Svaka čast! Zahvaljujući brojnim donatorima do proslave 85. godišnjice postojanja nabavili nova glazbena pomagala (leturine).

Od 2008. godine Olinta bilježi dobru suradnju s Općinom Šolta i Turističkom zajednicom otoka Šolte. Ta suradnja iznjedrila je koncerte Olinite izvan otoka: Hvar (2008.), Bol (2009.), Tisno (2010.) i Trogir (2011.). Dobro im ide!

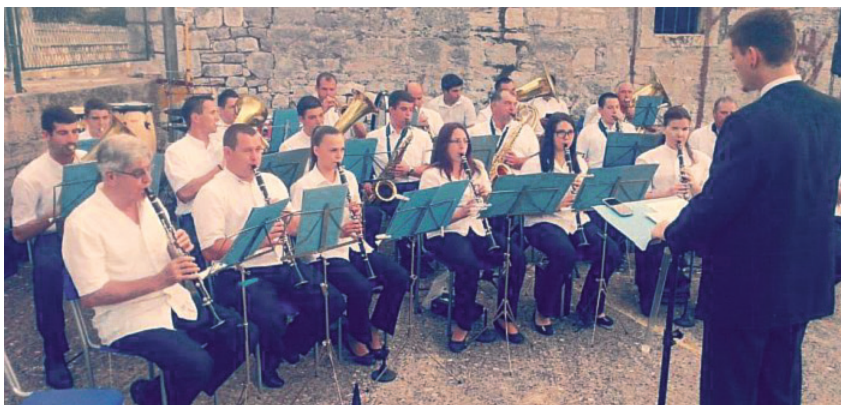

Koncert Olinthe u Vukovaru.

Izvor: *Šoltanski glazbeni zbor "Olinta" Grohote 90 godina*

Glazbari su aktivni, koncerata ne manjka (tradicionalni užežin Gospe od Karmela), nastupaju s KUD-om "Šolta" na fešti užežin sv. Ivana u Gornjem Selu, nastupaju na vjerskim svečanostima u Grohotama (Božić, Sv. Stjepan, Veliki petak, Gospe od Karmela, Velika Gospe), svoje nastupe bilježe na Memorijalu "Janko Vlak" kojeg organizira Lovačka udruga "Šolta". Glazbari potežu i Mrduju. Za državne praznike, za Dan mrtvih, što bi bilo bez Olinthe?

Godine 2012. Nikola Radić napušta redove Olinthe. Mjesto kapelnika preuzima Marin Cević. Marin Cević ravna s orkestrom jednakim žarom kao i njegovi prethodnici, Ante Škoko i Nikola Radić. Pri društvu djeluje mala škola flaute.

Nastup glazbe u Gornjem Selu, 23. lipnja 2017. Izvor: Arhiv ŠGZ "Olinta"

Glazbari Olinte – glazbari velikog srca, za bolesnu Martinelu Bojić organiziraju i odraduju humanitarni koncert u Sesvetskom Kraljevcu.

Uprava Olinte kolikogod je moguće trudi se da članovima organizira poneki nastup van Šolte pa i van granica Lijepe Naše. U povijesti Olinte ostat će zabilježen izlet i koncert u češkom gradu Leberecu (2014.), kojeg im je omogućio i organizirao gospodin Zdenek Crni.

Koncert u Tinju. Izvor: Arhiv ŠGZ "Olinta".

Olinta u prostorijama PGD "Laporje". Izvor: Arhiv ŠGZ "Olinta" i PGD "Laporje".

I koncert u Tinju kod Slovenske Bistrice zajedno sa ženskom klapom "Čuvite" kojeg su odradili 2018. ostat će zabilježen u povijesti društva. Ovom prilikom Olinta je bila gost Prostovoljnog gasilnog društva "Laporje", vatrogasaca koji se od 1996. godine druže sa šoltanskim vatrogascima.

Iste godine održali su koncert u Milni na otoku Braču.

O Olinti, njenim članicama i članovima mogao bi se napisati roman. Za neku drugu priliku bilo bi uputno da svaki živući član napiše svoju kratku priču o Olinti, jer ta priča nije samo priča o Olinti, ta priča bila bi priča o Šolti. Mnogim članovima doba djetinjstva, doba odrastanja pa i treće životno doba vezana su uz Olintu. Možda će u ovom kratkom prikazu o Olinti, a koji se temelji na već ispisanim materijalima biti manjkavosti, ali one nisu namjerne, najmanje zlonamjerne. Ovo je samo letimični povijesni prikaz Olinte namijenjen tiskanju časopisa "Baščina" u kojem će se objaviti sve o projektu "Klaritac kulture SU-OL-TA", u kojem je Olinta partner, ali i nositelj projekta.

Prelistavajući napisano o Olinti za kraj ovog prikaza izabrao sam fotografiju ispod koje je ispisan stih Cesarićeve pjesme "Slap". U slapu koji se zove Olinta, kap kapelnika Niše (na fotografiji) kao i svih Olintinih kapelnika, kap svakog umrlog člana, kap svakog člana koji je napustio glazbu iz bilo kakvih razloga, doprinosila je ritmu i melodiji.

A da slap Olinte ne izgubi snagu, da ne izgubi ritam, da mu ne skrenu tok, danas su zaslužni članovi: Bezić Ante pok. Josipa, Bezić Ante – Stric, Bezić

Teče i teče, teče jedan slap.....

Izvor: Šoltanski glazbeni zbor "Olinta" Grohote 2002. – 2007.
Da se ne zaboravi – prilog monografiji

Nastup Olinthe, Grohote 25. lipnja 2019. Foto: Dinko Sule

Dragutin, Bezić Fabijan, Bezić Frane – svirajući član, Bezić Ivo Josipov – svirajući član, Bezić Ivo Antin, Bezić Josip – svirajući član i predsjednik, Bezić Nikica, Bezić Petra, Bezić Candia Pjer, Bezić Sergej, Bezić Vice – svirajući član, Bilankov Nenad, Bizjak Siniša, Blagaić Toni – svirajući član, Buktenica Dragan, Buktenica Marko, Buktenica Nikica – svirajući član, Buktenica Nikša – svirajući član, Buktenica Perina, Buktenica Toni, Burica Aleksej – svirajući član, Burica Luka – svirajući član, Cević Eli – svirajući član, Cević Elvis – svirajući član, Cević Josip, Cević Karuzić Marinka, Cević Karuzić Nikola, Cević Marin – kapelnik, Cević Sule Željko – svirajući član, Cević Vidoš Božidar, Elezović Joško – svirajući član, Elezović Marija – svirajući član, Elezović Stanko – svirajući član, Elezović Tonći – svirajući član, Gatalica Dora – svirajući član, Jakovčević Dragutin – svirajući član, Jakovčević Ivana, Jurić Mario – svirajući član, Kalebić Sandra Marie, Kuzmanić Petar, Markoč Vicenco, Mladinov Boris, Mladinov Vinko – svirajući član, Mladinov Zoran, Mustić Božo., Ozretić Frane, Pletikosić Karmen, svirajući član, Prvinić Benjamin – svirajući član, Posavec Marina, Prvinić Darko, Prvinić Ivan – svirajući član, Prvinić Luka – svirajući član, Prvinić Marjan – svirajući član, Prvinić Rosana – svirajući član, Radić Igor, Radić Joško, Radić Magdalena – svirajući član, Radman Ante, Ruić Ante – Rude, Ruić-Bilokapić Antonia, Rujčić Toma – svirajući član, Radeljić (ex Spicijalić) Tonkica, Stanišić Darija, Sule Gatalica Perica, Sule Josip, Škoko Anton, Tomić Luka, Ursić Marin, Varvodić Luka – svirajući član, Mladinov Davorin – svirajući član i Krstulović Petra – svirajući član.

Jedni članovi odlaze, drugi dolaze, sve je baš kao u životu. Život teče, *teče, teče, teče jedan slap...*

Povijesna fotografija. Članovi Olinte nose kip sv. Stjepana.
Izvor: Šoltanski glazbeni zbor "Olinta" – 90 godina.

Neka zagovor Sveca kod Svevišnjega, čuva Šoltane i dragu nam Olintu – oni su to zaslužili. Olinta je tijekom svog životnog putovanja brodila po burama i neverama – uspješno. Manje se je bavila politikom, nego se je politika bavila s njom. Neka brodi vječno!

Svirajte mi šoltanski glazbari, svoje Šolte dični, svirajte mi kad odvedu mene, na počinak vični.

Koncert Olinte 15. srpnja 2019. Izvor: Int. stranice Općine Šolta

Odlazak na osvajanje Mrduje (27. srpnja 2019.) Snimila: Marina Posavec

Literatura i izvori

Šoltanski glazbeni zbor "*Olinta*" 1922. – 2002.; ŠGZ "Olinta", Grohote, 2002.

Šoltanski glazbeni zbor "*Olinta*" Grohote 2002. – 2007., ŠGZ "Olinta", Grohote, 2007.

Šoltanski glazbeni zbor *Olinta* Grohote – 90 godina, ŠGZ "Olinta", Grohote, 2012.

www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?=&44663

Arhiv ŠGZ "Olinta"

Zapis o "Šoltanskoj slozi"

Katja Tramontana-Domaćina

KULTURNO UMJETNIČKO DRUŠTVO ŠOLTA

Dječji zbor *Čuvite*, Maslinica, 1998. Izvor: KUD *Šolta*

Kulturno umjetničko društvo *Šolta* službeno je registrirano 1998. godine, te je protekle 2018. slavilo svojih 20 godina službenog djelovanja. No, sve je započelo još 1994. formiranjem malog dječjeg pjevačkog zbora pri Župi Gornjega Sela. Akademski glazbenica Marija Brunsko, svjetla Mariborske opere u kojoj je radila zamijenila je ljubavlju prema Šolti, na koju se i doselila. Očarana brojem talentirane djece, za koje na otoku nisu postojale izvanškolske aktivnosti, počela je uvježbavati 10-tak djece Gornjeg Sela. Već sljedeće godine dječji zbor je brojio tridesetak djece sa cijelog otoka, a formirana je i Djevojačka klapa *Čuvite*. U želji da se osnuje i ženska klapa, 1997. godine otvoren je poziv na koji se javilo toliko žena da je formiran ženski pjevački zbor pod nazivom *Škojić*. Formirana je i *Ženska klapa Škojić*. Obzirom na veliki broj aktivnih članova krenulo se u osnivanje Kulturno umjetničkog društva *Šolta* koje je svoju registraciju dobilo na dan 23. lipnja 1998. godine. Upravo *užežin* blagdana sv. Ivana Krstitelja, zaštitnika Gornjeg Sela, u kojem je sve započelo pa se u dane svetkovine Sv. Ivana i održavaju tradicionalni koncerti Društva. Prvi rezultati djelovanja bili su vidljivi već 1998. godine kada je na Festivalu *Mali Split 98* – Dječji zbor *Čuvite* nagrađen za najbolji tekst i najbolju

interpretaciju. Godine 1999. Djevojačka klapa *Čuvite* otvorila je debitantsku večer 33. Festivala dalmatinskih klapa u Omišu, a u natjecateljskom dijelu iste večeri nastupila je i Ženska klapa *Škojić*. Godine 2000. Ženski zbor *Škojić* na smotri zborova Splitsko-dalmatinske županije ima zapažen nastup, a KUD *Šolta* dobiva javno priznanje - Nagradu Općine Šolta za doprinos kulturnom razvoju otoka.

Zbor *Škojić*, Split, 2000. godine. Izvor: KUD *Šolta*

Godine 2001. godine dječji zbor prestaje s radom, a od Djevojačke klape *Čuvite* i Ženske klape *Škojić* formira se jedna i jedina šoltanska klapa koja djeluje i danas – Ženska klapa *Čuvite*.

Svim pjevačkim sekcijama (jedno kraće vrijeme djelovao je i mješoviti zbor) sve do 2008. godine ravnala je prof. Marija Brunsko. Njen, naglašavamo volonterski rad, nije se zadržavao samo na zbarskom i klapskom pjevanju već je i skladala glazbu na tekstove otočnih pjesnika. Jedna od njih je i nagrađena pjesma *Kad mi mašta krene* na Festivalu *Mali Split 99*. Tekst za ovu pjesmu, kao i mnoge koje su otpjevale članice klape ili zbora, napisala je članica klape *Čuvite*, gospođa Nataša Blagaić. Ona je, kako svojim pjesmama, tako svojim glasom i izuzetnim voditeljskim sposobnostima, dala i daje upečatljiv doprinos ovom Društvu, ali i mnogim drugim šoltanskim manifestacijama. Posebni doprinos dala je u istraživanju i zapisivanju pučkih šoltanskih napjeva.

KUD *Šolta* mogao se pohvaliti svojim koncertima čiji je repertoar bio zaista raznovrstan, od dalmatinske klapske pjesme, preko skladanih pjesama do

zahtjevnijih zbornih kompozicija i opernih arija. Prof. Marija Brunsko odgojila je u glazbenom smislu članice klape *Čuvite*, ali i njen prvi sopran (danas samo počasni), Miu Domaćina-Topalušić, koju je dovela do Glazbene akademije u Zagrebu gdje je Mia završila operno pjevanje kao jedna od najboljih i dobila angažman u HNK Zagreb.

Djevojačka klapa *Čuvite* i Ženska klapa *Škojić*. Izvor: Arhiv KUD *Šolta*

Gostovalo se diljem Hrvatske, Slovenije, Austrije... Nezaboravni su koncerti u Kazinskoj dvorani u Mariboru (2004.), u Mödlingu i Beču više puta, ali posebice Adventski koncert 2007. godine u Bečkoj vijećnici. Suradivalo se s poznatim umjetnicima i glazbenicima Ratomirom Kliškićem, Mariom Boga Verdes, Ljubom Stipišićem, Jovicom Škaro...

Godine 2008. nastaju promjene u Društvu te ravnanje klapom preuzima Srećko Damjanović. Zbor *Škojić* zbog smanjenog broja članica postaje vokalni sastav kojim 2010. ravna Žarko Sirišćević, od 2011. do 2018. godine Slavica Baričević, a repertoar se svodi na moderne izvedbe dalmatinskih pjesama.

Godine 2011. KUD *Šolta* proširuje svoje područje djelovanja te se formira plesna – Folklorna sekcija pod vodstvom koreografa Dražana Domjanovića, a 2014. godine i Mandolinska sekcija sa voditeljicom Jelenom Link.

Danas, 2019. godine, KUD *Šolta* djeluje kroz tri aktivne sekcije, Žensku klapu *Čuvite*, Folklornu i Mandolinsku sekciju, i broji 45 članova, od toga svega 10-tak djece i mladih.

Iako se od osnutka do danas broj djece u jedinoj osnovnoj školi na otoku prepolovio, unatoč činjenici da se broj mladih obitelji smanjio, i unatoč svim nedaćama koje moderno doba donosi pa se gubi svaki interes za učestvovanje u amaterskom radu udruga, ovo Društvo ipak opstaje i gaji nadu da će neke buduće generacije slaviti velike obljetnice poput Šoltanskog glazbenog zbora *Olinte*.

Općina Šolta podržava rad Društva još od samog početka te ga financira iz svog Proračuna i nastoji mu omogućiti prostor za rad, a ono zauzvrat uveličava gotovo sve manifestacije koje se održavaju na otoku.

Nataša Blagaić

ŽENSKA KLAPA ČUVITE

Nekoć davno, kada još nisu postojala web mjesta za društvo i kulturu i kada se ljudska interakcija nije isključivo odvijala na društvenim mrežama, sastala se klapa. Polako i spontano. Ženska. Na Šolti.

Da li je to bilo na Marinoj teraci, u Katinu dvoru ili kraj Natinog komina... ili možda pomalo na svakom od tih mjesta... Bit će da je ovo zadnje.

Nije bilo sastanaka s dnevnim redom, zaključaka, zapisnika, edukacija, radionica, samo *pisma*. Ne naučena, ne uvježbana, ne notno definirana nego ona iskonska dalmatinska, otočna terca, zapisana od pamtivijeka u genetskom kodu ne samo muškog otočnog življa, već, itekako i ženskog. U radostima, u žalostima, u slučajnim i namjernim druženjima pivale su Čuvite. Prvo za sebe i za prijatelje. Onda su ih poželjeli slušati i mnogi drugi. I tako je krenulo... U stručnim, pjesmom oblikovanim rukama, prvo Marije Brunsko pa Srećka Damjanovića kreće ova klapa na bajkovito putovanje koje još uvijek traje. U *Bašćini* broj 22 izdanoj 2013. godine, prilog *Na Šolti žene pismu vode* donosi sve o Čovitama tijekom petnaest godina službenog postojanja u okviru KUD-a Šolta, a i na facebook stranici Čuvita može se pročitati kronologija nastupa i događanja vezanih uz klapu. Zato će se ovaj tekst više baviti onim što nije napisano, onim što poduzetnice, službenice, medicinska sestra te *poštarica* u mirovini dožive kada ih poveže strast i ljubav prema *pismi*. Da su 16. travnja 2011. osvojile zlato na 22. Međunarodnom natjecanju zborova u Veroni dobro se zna, ali ne zna se da su održale niz koncerata u okolici Verone. A nisu bile uopće u formi. Mia, tadašnji prvi sopran, sve je to otpjevala s temperaturom koja se penjala do 40 stupnjeva Celzijusevih. Jedno od prekrasnih mjesta u kojem smo održali koncert bila je Pescantina, poznata po nepreglednim nasadima bresaka (pesca, tal. - breskva). Družeci se s njihovim društvom *La Resela* naravno da su Čuvite pronašle Šoltu u Pescantini, ali i Pescantina se nenadano pronašla na Šolti. Stara, šoltanska, omiljena *pisma* meštra *Vice Dobra ti večer mila, dobra ti večer draga* pjeva se i u Pescantini. Potpuno ista melodija, malo drukčiji tekst. Čuvite su odmah improvizirale i u koncert ubacile zajednički nastup. Jedna strofa se pjevala na hrvatskom, jedna na talijanskom. U publici ovacije, a rasprava tko je od koga uzeo pjesmu trajala je do dugo u noć. Odgovor se još uvijek ne zna.

Alfa i omega tadašnjeg sastava, Mia, prvi sopran, i Gina, drugi alt, u glazbenim vodama su otplivale iz pitomih i mirnih klapskih voda na nemirne

oceanu glazbe kojima uspješno plove pa je Mia danas sa završenom Glazbenom akademijom suma cum laude članica HNK u Zagrebu, a Gina pjevačica grupe *Detour*.

Čuvite. Izvor: Arhiv KUD Šolta

Posljednjih šest godina nizali su se nastupi po čitavoj Europi. Toliko dobri da su Čuvite na dolasku dočekivali čitavi orkestri, a na odlasku ispraćala crkvena zvona. Na desetak tisuća metara visine, listajući magazin *Croatian Airlinesa* sa Šoltom i Čuvitama u njemu, u avionu za Varšavu u lipnju 2017. započelo je druženje s Čuvitama omiljenom grupom Parni valjak koje se nastavilo u Veleposlanstvu RH u Varšavi i na zajedničkom koncertu povodom Dana hrvatske kulture u Varšavi. Zastava Čuvita zavijorila se u listopadu 2017. i na vrhu Himalaje. Jedan od sudionika ekspedicije *Vlaji na Himalaji*, Stipe, je svoje Čuvite godinama sigurno vozio na nastupe, a one su u okviru svojih mogućnosti dale potporu organizaciji ove ekspedicije i brinule da se Stipe i ekipa sigurno vrate kući. Iste godine Čuvite ponovo pohode Omiš. Ne više u natjecateljskom dijelu, na kojem su osvojile sve što se dalo osvojiti, nego na večerima novih skladbi gdje osvajaju treće mjesto stručnog povjerenstva s pjesmom *Jubav*

skonšumana (Tambača/Mirić) koju su savladale u rekordno malo vremena, na veliko iznenađenje i zadovoljstvo samih autora, te na autorskoj večeri Živka Ključe. No, posebno mjesto zauzima 2018. godina kada je izašao drugi po redu CD ove klape, te prvi iz edicije *Šoltanski bokun* pod nazivom *Da mi se je ribon stvoriti* na kojem su uz stručnu pomoć svog voditelja Srečka te Ivane Šutić uspjele sakupiti i u deset praizvedbi utkati sva predivna druženja mjerena desetljećima sa šoltanskim pučkim pjevačima od kojih su mnogi u trenu kada ovo pišem, nažalost, već pokojni. Zato je ovaj CD svojevrsni spomenik svima od kojih su Čuvite učile razvijati plemeniti dar slavljenja života pjesmom, ali i želja da se dogodi, ako već ne nastavak ove klape, onda neka nova klapa koja će ponijeti dalje stara znanja oplemenjena dodirima vremena u kojem će živjeti svoj trenutak. Velika želja je da ova klapa koja spada u elitu klapskog pjevanja u Hrvatskoj ne prestane s pjevanjem pregažena vremenom. Zato ste joj potrebni vi mladi da u idućim brojevima *Baščine* i same ne postanu *baščina*, nešto što je nekad bilo. No, ako se to i dogodi, neće nestati more oko Šolte. Posve je sigurno, bez imalo straha da će se kad tad sastati neka nova klapa u okrilju prijateljstva i zajedništva koja će u njihovim temeljima i u njihovoj glazbenoj ostavštini pronaći blago s kojeg će otpuhnuti prašinu i ponovo ga u punom sjaju i novom ruhu ponuditi svijetu na uživanje. U genima je to... Mali je naš otok, ali velika je njegova glazbena *baščina*, onoliko velika koliko je mi pjevajući živimo. Potvrda tome je i dvostruki album *Ne damo te pismo naša* objavljen 2017. godine. Povodom deset godina velikog klapskog spektakla na Poljudu vodeća hrvatska diskografska kuća Scardona je najbolje izvedbe s Poljuda objedinila na ovom izdanju. Među njima je i šoltanska *Prid oltaron kleči diva* u izvedbi legendarne terce Čuvita, Marine i Nataše.

Puno je dragih djevojaka i žena prošlo kroz ovu klapu, neke duže, neke kraće, i za sve njih Čuvite imaju posebno mjesto u svojoj riznici lijepih uspomena. S toplinom u duši pamte Ivanu, Maritu, Zoranu, Sandru, Ivanu T., Anu, Dijanu, Mirjanu, Draganu, Ginu, Juliju, Angelu... S čežnjom u srcu nadaju se nekim novim imenima. Dovoljno je kontaktirati bilo koju od njih, na bilo koji način.

Mia Domaćina uvijek će biti počasni prvi sopran, a Gina Damjanović drugi alt ove klape čiji je trenutni sastav na dan 29. 04. godine Gospodnje 2019. sljedeći: Maja Bilankov - prvi sopran, Marina Jurić - drugi sopran, Tone Prekpalaj - drugi sopran, Nataša Blagaić - prvi alt, Sylvia Kalebić - prvi alt, Dunja Bilankov - drugi alt, Anita Bezić - drugi alt, Katja Tramontana Domaćina - drugi alt i Maestro Srečko Damjanović – voditelj.

Potražite Čuvite ovo ljeto po Šolti jer, kako samo one znaju, slaviti će pjesmom svoje prijateljstvo s pokojnim Oliverom Dragojevićem. Sjetit će se,

koncertom Oliveru u čast, njihovih druženja, nezaboravnog vikenda provedenog s njim na humanitarnom koncertu u Mariboru, sjetit će se pokojnog Jakše Fiamenga koji ih je potaknut osobnom simpatijom najljepše predstavljao na omiškoj Pjaceti. Sjetit će se jednog od posljednjih druženja s njim na splitskom Sustipanu gdje su glumci govorili njegove stihove, a Čuvite pjevale. Druženja sa znakovitim imenom *Oteto iz tmine*.

Čuvite i Parni valjak ispred Veleposlanstva RH u Varšavi. Izvor: Arhiv KUD Šolta

Iz tmine u kojoj sada jeste otimat će vas Čuvite svakom nezaboravnom pjesmom, svakim nezaboravnim stihom, dokle god je u njima glasa i daha.

Nemojte, dragi čitaoci, da vas začudi da ja kao članica Čuvita od samog osnutka, pišem ovaj tekst kao netko sa strane. Razlog tome je da umjesto zamjenice kojom bi se morala služiti kao dio Čuvita želim što više puta napisati, spomenuti, izgovoriti naše ime - ČUVITE. Ime koje volim, koje poznam još iz majčina krila, koje mi nikad neće dosaditi, ime kojemu se prvo smijao pa čudio pa ga jako, jako dobro zapamtio za sva vremena čitav klapski svijet. Ime upisano u našim srcima za sva vremena.

Promociju novog CD-a možete pogledati na You Tube-u (Croatian magazin, New CD Promotion in Grohote, Island of Solta) na kojoj su recenzenti dr. sc. Joško Čaleta, etnomuzikolog, glazbeni pedagog i dirigent, te maestro Duško Tambača, glazbeni pedagog, skladatelj i melograf, svojim osvrtima stavili ovu vrsnu klapu u zasluženi i točno formatiran okvir kakvog ona itekako zaslužuje.

Najdraža pjesma maestra Tambače pita se u naslovu *Ča vridi...*

Vridi... svakog trenu i svake pisme!

Katja Tramontana-Domaćina

FOLKLORNA SEKCIJA

U travnju 2011. godine KUD *Šolta* objavljuje poziv za upis članova u folklornu sekciju te napokon, nakon višegodišnjeg nastojanja, poziv je rezultirao dobrim odazivom. Uz financijsku podršku Općine Šolta, podršku načelnika Nikole Cecića-Karuzića koji se i sam učlanio i radio na pokretanju, te folklornog koreografa Dražana Domjanovića, sekcija počinje s radom i to prvenstveno u cilj obnove šoltanskih plesova i običaja.

Dražan Domjanović priređuje šoltanske plesove za KUD *Šolta* prema zapisima pohranjenim u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu, te uz dodatan napor prikupljanja građe obilaskom po domaćinstvima na otoku, u čemu je veliku pomoć imao od Lordana Cecića-Karuzića, koji je i sam plesač i član KUD-a *Šolta* i KUD-a *Bukovac* u Zagrebu gdje i živi, te predsjednice KUD-a Katje Tramontana-Domaćina. Veliku pomoć imao je i od maestra Ante Škoke koji mu je ustupio svoje notne zapise plesova, od meštra Pjera Jakovčevića, kovača, koji je otplesao sve što je od šoltanskih plesova znao, bogatstvo svojih sjećanja i pjesme i plesa prenijeli su mu i Stanka i Ante Kalebić iz Gornjeg Sela.

Od plesova obnovljeno je kolo, mazurka i šotić, koji se plešu i na drugim otocima, ali na različite načine, što i čini bogatstvo folklor.

No KUD je najponosniji na obnovu pržunere, plesa koji se plesao samo na Šolti. Interesantno je da je Dražan Domjanović o plesnim elementima pržunere saznao iz kontakta sa plesačima iz Hrvatskog kulturnog centra u Antofagasti koji su ga uputili na obitelji Bezić i Kalebić, a koje su tamo iselile između dva svjetska rata. Tako je od pok. Tonka Kalebića, rod. 1924. i Nikole Bezića, rod. 1928. prikupio njihova sjećanja o pržuneri. Nikola Bezić je rođen u Južnoj Americi i kazao je da je sve što zna naučio od svojih roditelja.

Folklorna sekcija svoje prve nastupe i izvedbu šoltanskih plesova imala je u studenom 2011. godine u Črnoj i Dravogradu u Sloveniji. Zahvaljujući Željku Burici, po ocu Šoltaninu, s prebivalištem u Črnoj na Koroškem, veza sa Črnjanima je postala neraskidiva, kao i stalne razmjene gostovanja s KD *Svoboda* iz Črne. (Općina Črna na Koroškem, Slovenija, pobratimljena je s Općinom Šolta 3. kolovoza 2013. godine).

Prvi nastup u Hrvatskoj, nakon tek godinu dana rada, bio je na prestižnoj smotri u Metkoviću *Na Neretvu misečina pala*, 18. svibnja 2012. god., na poziv prof. Vide Bagura koji je folklornoj sekciji dao veliki poticaj u radu.

KUD *Šolta* 2013. godine uz potporu Ministarstva regionalnog razvoja, Splitsko-dalmatinske županije i uz pomoć donacija lokalnih udruga i

poduzetnika, dolazi do prvih rekonstruiranih šoltanskih nošnji za potrebe folklorne sekcije i prezentacije običaja i plesova. Do tada je Društvo nošnje posuđivalo od KUD-a *Brodosplit* iz Splita, od kojeg posuđuje i danas kadgod zatreba jer nema dovoljan broj nošnji. Ali nije posuđivalo samo odjeću nego i mandolinski sastav KUD-a *Brodosplit* jer bez "žive" muzike na smotre se ne može.

Godine 2015. KUD *Šolta* samostalno se predstavlja na smotrama, sa svojom folklornom i mandolinskom sekcijom.

Danas se folklorna sekcija može pohvaliti brojnim koncertima iza sebe. Kako na svom otoku tako i diljem zemlje i u inozemstvu, učestvovanjem u popularnim TV emisijama *Lijepom našom*, *Seoska gozba* i sl. Ali posebno mora izdvojiti učestvovanje na Smotri otočnog folkloru u Jelsi svake godine, učestvovanje na državnoj smotra folkloru u Čakovcu gdje je KUD *Šolta* 2015. godine bio izabran kao predstavnik Saveza KUD-ova Splitsko-dalmatinske županije, učestvovanje na 50. međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu 2016. godine na poziv dr. sc. Zorice Vitez i prijedlog gospodina Dinka Sule, te na Vinkovačkim jesenima 2017. godine. Također se može pohvaliti kako u svom repertoaru osim šoltanskih plesova, na čijem obnavljanju i dalje radi, ima plesove s područja Splita, Kaštela, Trogira, Korčule, Dubrovnika...

Rad je baziran na gradskim plesovima iz priobalnog područja ili s otoka.

Plesači i svirači KUD *Šolta* na Smotra folkloru u Čakovcu, 2015. godine.

Izvor: Arhiv KUD *Šolta*

Folklorna sekcija je sretna što među svojim članovima ima i djece i mladih, istina malo, ali obzirom na mali broj djece na otoku, ne može očekivati čudo. Radi na produbljenju suradnje s Osnovnom školom *Grohote* koja također doprinosi razvoju senzibiliteta djece prema kulturnoj baštini otoka, pa tako i prema folkloru, te se djeca već tu uče prvim plesnim koracima.

U želji da obnovimo što više od bogate tradicije i narodnog blaga Šolte, pozivamo mlade da nam se pridruže, jer kome ćemo ovo blago predati u ruke i utisnuti u srce, ako ne njima, u nadi da će i oni jednog dana učiniti isto. Stoga ponosno predstavljamo naše najmlađe i vrijedne članove: Antoniju Radman, Neru Balić, Marijetu Cecić, sestre Paulu i Nikol Radić, te braću Joška, Dominika i Nikolu Bezića.

Cilj nam je istaknuti posebnost i jedinstvenost svog otoka, sačuvati svaki djelić tradicijske kulture koji je neophodan za poštivanje nasljeđa koje smo preuzeli od svojih roditelja i koje ćemo prenijeti na našu djecu. Ponosni smo što njegovanje tradicije, poticanje vještina, kreativnosti, raznolikosti, prijenos s generacije na generaciju, proizlaze iz ljubavi i entuzijazma kojeg članovi ovog KUD-a i ove male lokalne zajednice imaju napretek i jedina su garancija za opstanak u budućnosti.

KUD *Šolta* na 50. Međunarodnoj smotri folkloru, Zagreb, 2016. godine.
Izvor: KUD *Šolta*

Antonija Bezić Radman

MANDOLINSKA SEKCIJA KUD-a ŠOLTA

KUD *Šolta* je 22. lipnja 2013. godine proslavio 15 godina postojanja. Predsjednica KUD-a *Šolta*, od osnutka, Katja Tramontana-Domaćina, aktivna članica i glavni "krivac" za nastajanje istog, obznanila je tada namjeru društva da osnuje mandolinski orkestar. Na blagdan sv. Luce iste godine okupljeni su zainteresirani, a potom su uslijedile i prve probe.

Prvi javni nastup bio je na 6. Smotri folklora Splitsko-dalmatinske županije u Splitu, 10. svibnja 2015. godine. Mandolinska sekcija zaspivala je morfrinu, mazurku, šotić i naravno pržneru, prema obradi voditeljice, Jelene Link. Svoje plesače i koreografiju pažljivo je pratio Dražan Damjanović. U prvoj postavi svirača bili su Maja Radman, Ivica Babić, Boris Mihovilović, Neno Bavčević i Joško Bezić. Repriza je uslijedila u Trogiru, 6. srpnja, pozivom KUD-a *Kvadriļa* za sudjelovanje na otvaranju *Trogirskog kulturnog ljeta*.

Plesači i svirači

Šoltanski šušur u Grohotama, 2. kolovoza, bio je prilika za prvi nastup pred domaćom publikom. U novoj školskoj dvorani u Grohotama, 8.

listopada, sudjelovali su na snimanju emisije *Lijepom našom*. Nastupom na Županijskoj smotri u Splitu izboreno je pravo sudjelovanja na 22. Susretu hrvatskih folklornih ansambala i izvornih skupina, 17. listopada 2015. godine u Centru za kulturu u Čakovcu. U Maslinici, 29. travnja 2016. godine, svojim nastupom dočekali sudionike svečane dodjele nagrade Hrvatske turističke zajednice stranim novinarima *Zlatna penkala*. Bio je to debitantski nastup Luke Domaćine s mandolinistima.

Godine 2016. sudjelovali su na 32. Smotri folkloru *Na Neretvu misečina pala* 22. svibnja u Metkoviću. Bili su sudionici 7. Županijske smotre folkloru u Imotskom 4. lipnja. Imali su čast sudjelovati na 50. Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu. Tom su prilikom Šoltani zasvirali, *zabalali* i *zakantali* šoltanske plesove na Gornjem gradu i na Trgu bana Jelačića 24. srpnja 2016. godine.

Mandolinski sastav. Izvor: Arhiv KUD Šolta

Da se ne zaborave *Užance naših škoji*, na poziv KUD-a *Jelsa*, Jelšane i njihove goste pozdravili su na 6. Smotri otočnog folkloru, 2. rujna. U supetarskoj sportskoj-školskoj dvorani 5. listopada sudjelovali su na snimanju još jednog glazbeno-scenskog spektakla *Lijepom Našom*.

Publika u Šolti mogla ih je čuti i vidjeti na nastupima u sklopu *Šoltanskog kulturnog ljeta*. Prvi u nizu bio je nastup u Gornjem Selu uoči Sv. Ivana, u

dvoru Općine u Grohotama 9. srpnja, u Grohotama u sali na Dan općine, 31. srpnja na Gornjem putu u Donjem Selu i na rivi u Maslinici 25. kolovoza. Na nastupima 2016. godine svirala je i Izabella Cecić. *Gradovi kralja Matjaža* na Mitneku pod Peco 2017. godine bili su prilika za sviranje u snježnom ugođaju i predstavljanje publici u Radničkom domu u Žerjavi i Centru za odgoj i rehabilitaciju djece i odraslih s posebnim potrebama u Črnoj na Koroškem. Na nastupima *Šoltanskog kulturnog ljeta* 2017. godine pridružio im se Ante Radman. Sudjelovanje na još jednoj državnoj smotri izvornog hrvatskog folklora i svečani mimohod 52. Vinkovačkih jeseni i naravno, Pjaca u Jelsi 1. rujna dio su nezaboravnih uspomena na 2017. godinu.

Žice mandolina, gitare i kontrabasa uz šoltanske plesove, svirale su i splitske plesove, splitsku kvadrilju, kaštelanske plesove i plesove otoka Korčule. U pripremi je trogirski kvadrilja i dubrovačka kontradanca. Pet *sviča* na rođendanskoj torti gasili su *godinu dan*. Glavni je događaj *bi vijač* oko Šolte na jedrenjaku *Polaris* u društvu dragih prijatelja 9. lipnja 2018. godine.

Godina 2019. započela je snježno sa srdačnim dočekom u Črnoj.

U ritmu muzike, kojeg su sanjali Ivan Cecić, Frane Cecić, Jakov Mladinov, Djulio Ruić, Abel Elezović, Srećko Cecić i Vjeko Čerin kad su osnivali Olintu ili u ritmu *plonerice* meštra Vice Bezića, svira se i *idri daje*. *Fala svin vitrima u idra*.

Mirjana Stanić

AMATERSKO KAZALIŠTE "SULET"

AK "Sulet" se osnovalo 30. svibnja 2011. s ciljem promicanja razvitka i unapređenja kazališne kulture na otoku, očuvanja kulturne tradicije, običaja, baštine te promicanja šoltanske čakavice koja se sve manje govori među mlađom populacijom.

Šolta je tako nakon 40 godina opet dobila svoje amatersko kazalište.

Pet entuzijasta: Mirjana Stanić, Mido Tarašić, Joško Sule, Alemka Rakuljić i Ana Cecić-Vidoš, zaljubljenika u kazalište i čakavsku riječ, koji su se sastali 1. svibnja 2011. u Domu kulture Grohote odlučili su osnovati kazalište za potrebe otoka. Joško Sule je predložio ime kazalištu - Sulet - jer je to prvo hrvatsko ime za Šoltu (Hektorović, XVI. st.) što je rado prihvaćeno, a za himnu kazališta prihvaćena je pjesma ("Rodna škrapa") šoltanskog pjesnika i proznog pisca Nikole Mateljana iz Rogača

Nastup s prvom komedijom "Meštar Toni". Grohote, listopad 2011.

RODNA ŠKRAPA – (HIMNA AMATERSKOG KAZALIŠTA "SULET")

Sulet Šolto, škrapo draga,
najlipja si nek si mala.
Sklad lipote Božji dar je,
oštre punte, lipe vale.
Biser sjajni tvojih žala,
drag su djelić moga raja.
Spomenici, građe stare,
volti, dvori, uske kale.
Zelena si vaza mira,
loze, smokve i maslina.
Mirisna si od raslinja,
Kadulje i rusmarina.
Najlipja si od svi škoji,
Čuvala te Gospe od bori.

Nikola Mateljan, 1999.

Uz podršku načelnika Nikole Cevića Karuzića i Općine kazalište se osnovalo službeno i registriralo 30. svibnja 2011. pa se tog datuma svake godine svečano obilježi rođendan i osnutak kazališta.

Udruga se bavi kulturnim, zabavnim i umjetničkim manifestacijama.

Potiču međuotočka povezivanja bližih otoka: Brača, Hvara, Visa... i Dalmatinske zagore: Sinja, Trilja, Hrvaca, Gata, Kaštela, Omiša, Prološća...

To i ostvaruju svake godine projektom "Ajmo se smijati". U osam godina djelovanja pozvali su nekoliko amaterskih kazališta: AK Bracera iz Supetra, Pučko kazalište iz Sinja, AK Piccolo iz Starog Grada, s otoka Hvara, AK Most iz Trilja, AK Moreta iz Kaštel Starog, AK Ranko Marinković iz Visa, Dramsku udругu Proložac iz Prološća... Projektom je zamišljena i ostvarena uspješna "Radionica smija" na kojoj se pričaju vicevi, vesele dogodovštine, anegdote, kratke šaljive priče iz života. Uz članove kazališta gosti radionice su do sada bili: poznati dalmatinski humorist Ivan Delaš, zvan baba Manda, pjesnik kalafat Ante Božanić - Pepe iz Komiže, Zdravka Raguzin iz Nečujma te Dijana Kundid iz Trilja.

U osam godina djelovanja izveli su 8 premijera.

Organizirali su tri maskenbalske večeri i doček Nove godine 2012.

Premijera "Hotel Galeb". Grohote, 2016.

Sudjelovali su na "Večerima poezije" u Maslinici, organizirali iste večeri u Srednjem Selu i Nečujmu te sudjelovali na "Večerima vina i poezije" u Donjem Selu kao i na "Danima naive" u spomen na dalmatinskog naivnog slikara iz Grohota, Eugena Buktenice.

Nastupaju na svim važnim događanjima na otoku i izvan njega. Redoviti su sudionici s igrokazima ili premijernom komedijom na Šoltanskom ljetu.

Organizirali su tri humanitarne večeri, a nastupili na 6 humanitarnih događanja na Šolti, u Splitu i Pakracu. Već nekoliko godina 12. prosinca nastupaju i u Dumu umirovljenika na Zenti s ciljem da umirovljenicama i umirovljenicima, a ima ih nekoliko i sa Šolte, uljepšaju jedno popodne uoči božićnih blagdana.

Pet puta su nastupili na Županijskom natjecanju amaterskih kazališta Splitsko-dalmatinske županije i Šoltu dostojno prezentirali. Mido Tarašić je 2016. godine dobio Priznanje za glavnu mušku ulogu u komediji "Hotel Galeb", a autorica komedije Mirjana Stanić Priznanje za najbolji novi dramski tekst.

Na ovogodišnjoj županijskoj Smotri amaterskih kazališta, održanoj u Kaštel Lukšiću, 30. ožujka 2019., dobili su Priznanje za njegovanje kulturne baštine.

Članice i članovi "Suleta", Makarska, 2018.

Dobitnici su nekoliko zahvalnica i priznanja za svoj rad kao i njihova članica, samostalna šoltanska spisateljica Gordana Burica koja je napisala dva dramoleta i kratku komediju: Potizanje Mrduje, Đenko i Bulentin koje je kazalište izvelo više puta na Šolti i u Splitu. Napisala je dvije zbirke priča "Ribarsko dite" i "Otok lastavica" te ih predstavila u rodnim Grohotama uz podršku i pomoć Općine Šolta. Posebno je ponosna na Plaketu Ivo Kozarčanin na Natječaju HSK za kratku piču "Domina" na šoltanskoj čakavštini.

Šest godina zaredom su organizatori Noći kazališta na Šolti. Prošle godine, 2018., je bila deseta, jubilarna europska Noć kazališta, a ove godine i sljedećih misle nastaviti s ovim projektom za koji je publika izrazila pohvale i zadovoljstvo.

Snimali su dva igrokaza za Radio Split, za dvije emisije: Baština i Kad se smijah tad i bijah. Potiču zajedništvo među udrugama, entuzijazam, humanost i želju za očuvanjem šoltanske čakavice.

Žele nasmijati, zabaviti i oraspoložiti sve koji ih dođu gledati.

"Sulet" s "Privarantima" na Županijskoj smotri amaterskih kazališta, ožujak 2019.

AMATERSKO KAZALIŠTE SULET okuplja 15 članova/članica iz svih mjesta na otoku, različite dobi, od 10. do 83. godine.

Posebno su ponosni na mlađe članove, njih devet, koji složno sudjeluju u stvaranju predstava i zabavnih manifestacija.

Želja im je i u budućnosti nastaviti s osmišljenim projektima koji su se pokazali uspješnima i zanimljivima stanovništvu otoka i gostima, smišljati nove te biti i dalje sudionici Šoltanskog ljeta i svih ostalih događanja na otoku.

Rado su se pridružili projektu "Klaritac kulture SU-OL-TA" u kojem aktivno sudjeluju, a članica kazališta, umjetnička voditeljica i redateljica Mirjana Stanić napisala je prigodnu kratku komediju "Ništa kontra ljubavi" koju je prilagodio šoltanskoj čakavici Dinko Sule, šoltanski pjesnik i urednik "Baščine".

U njoj osim članica i članova AK "Sulet" sudjeluje ŠGZ "Olinta" i KUD "Šolta".

Maja Jurišić

KAKO JE NASTAO "KLARITAC KULTURE SU-OL-TA"

Na otoku na kojem živi tek tisuću stanovnika, a svake ga godine posjeti više tisuća stalnih i povremenih gostiju, tijekom cijele godine djeluje desetak udruga koje uvelike doprinose kulturno umjetničkom životu. Dodatno, otočnu kulturu obogaćuju brojni umjetnici individualci koji, sramežljivo skrivajući svoje talente, ipak ponekom izložbom ili tematskom večeri otkrivaju svoja djela ljubiteljima otoka. Uz postojeće kulturne resurse, Šolta je poznata i kao utočište Marka Marulića, Petra Hektorovića, brojnih slikara i umjetnika, a šoltanska čakavica je uvrštena na popis nematerijalne kulturne baštine Republike Hrvatske. Na Šolti počiva kraljica stiha – Vesna Parun. Šolta je također poznata i prepoznata po slikarima naive. Najpoznatiji naivac je rodonačelnik dalmatinske naive – Eugen Buktenica kojem se je pridružio Marin Kalajžić. Njihove zasade prihvatio je i Dinko Sule, pa Vicko Buktenica, Ante Pavišić i Anka Mateljan (svih pet slikara zastupljeno je u monografiji *50 godina Hrvatskog društva naivnih umjetnika*).

Bogata povijest i tradicija Šolte inspiracija je svim stvaraocima i umjetnicima, što se već 27 godina bilježi u godišnjem časopisu za kulturu otoka pod imenom "Bašćina". Za brojna okupljanja lokalnog stanovništva, kazališne izvedbe, filmske projekcije i koncerte koristi se Općinski Dom kulture u Grohotama koji krije golemi potencijal za razvoj društveno-kulturnog centra i okupljanje svih dionika, uz uvjet razvitka strategije i plana upravljanja istim. Projekt Forum udruga, započet prije par godina, redovito je okupljao organizacije i pojedince zainteresirane za sudjelovanje u izradi otočkog programa kulture. Iniciran od Općine Šolta i Kulturno informativnog centra, ali nedostatkom ljudske svijesti o zajedničkom upravljanju i resursa projekt nije zaživio, no poslužio je kao temelj i inspiracija za daljnji razvoj projekata u kulturi. Danas, struktura razvoja kulturno umjetničkih aktivnosti na otoku nedovoljno je razvijena, a s obzirom da se skoro sve udruge potpuno financiraju iz Općinskog proračuna, aktivnosti istih dugoročno nisu održive.

Egzistencija udruga, ali i otočne kulture općenito, podizanje njene kvalitete i privlačenja mlađih generacija, koje bi nastavkom aktivnosti potakle pojedince na suradnju, ovisi o ulaganju u tradiciju i kulturnu baštinu - kako vremena i truda, tako i financijskih sredstava. Prepoznavši potrebu edukacije, osnaživanja

i osvještavanja udruga i njihovih članova o suradnji, projektnom planiranju, dugoročnoj održivosti organizacija te drugim izvorima financiranja nekoliko mladih djevojaka uz podršku predstavnika lokalne samouprave, turističke zajednice i ostalih dionika u kulturi, upustilo se u avanturu izrade i provedbe projekta pod nazivom "Klaritac kulture SU-OL-TA". Cilj projekta je podignuti svijest, potaknuti samoinicijativu i preuzimanje odgovornosti te izgraditi program djelovanja svih dionika. Kroz donošenje zajedničkih odluka kreirati platformu koja će aktivno uključiti članove udruga, ali i širu javnost u kulturno umjetnička događanja i nastavak razvoja društvenog života na otoku Šolti.

Oснаživanje i umrežavanje lokalnih dionika u kulturi odvijalo se kroz niz zajedničkih sastanaka i organiziranih edukacija u području javno civilnog partnerstva, sudioničkog upravljanja u kulturi i razvoja modela, uloge društveno kulturnih centara, strateškog i projektnog planiranja, važnosti i načinima razvoja publike, korištenje novih medija i alata u izradi i provedbi kampanja s ciljem podizanja svijesti šire javnosti i lokalne zajednice, značaju i načinima integriranog razvoja kulture i turizma te organizacije događanja. Navedene aktivnosti rezultirale su prijedlogom zajednički osmišljenog modela upravljanja što je stvorilo temelj za daljnji strukturirani razvoj kulture na otoku i kreiranje platforme svih organizacija i zainteresiranih pojedinaca s dugoročnim ciljem osnivanja društveno kulturnog centra koji bi uvjetovao rast kulturne potrošnje, aktivne participacije stanovništva u kulturnom životu i dugoročnu održivost lokalnih organizacija. Zajedničkim osmišljavanjem i provedbom kulturnog programa dionici su proveli niz kampanja u cilju osvještavanja i edukacije šire javnosti te privlačenja ciljanih korisnika programa u kulturi. Provedbom aktivnosti projekta podržao se razvoj umjetničkog stvaralaštva, participacije u kulturi i osnažilo djelovanje organizacija civilnog društva otočke sredine sukladno ciljevima strateškog plana Ministarstva kulture 2016. – 2018., Razvoj kulturnog i umjetničkog stvaralaštva i proizvodnje; Potpora umjetničkom stvaralaštvu, poduzetništvu i participaciji u kulturi.

Omogućavanjem prava svih dionika na zajedničko upravljanje i razvoj kulturnog programa, stavljanjem prostora Doma kulture u dugoročnu održivu funkciju te približavanjem ciljeva i aktivnosti sudioničkog upravljanja široj javnosti, lokalnim dionicima osigurava se sudjelovanje u kulturnom životu zajednice, ali i kulturu čini dostupnom i uključivom sukladno prioritetu europskog Plana rada za kulturu (2015. - 2018.) i Vijeću EU kojim se smatra da ovakav pristup može biti pokretač nužne transformacije upravljanja u kulturnim ustanovama, ali i korak u promicanju zajedničkog upravljanja u svim društvenim sektorima. Sukladno strategiji Europa 2020. Ovim se projektom

osigurala uključenost organizacija civilnog društva i participacija u upravljanju javnim kulturnim dobrima. S obzirom na prepoznatu nužnost provedbe projektnih aktivnosti, dijeljenja pripadajućih ovlasti s građanima i zajednicom o upravljanju javnim resursima i drugih oblika društvenog upravljanja, projektom se postavio temelj dugoročne održivosti društvenog i gospodarskog razvoja cjelokupne otočke zajednice.

Najstarija udruga ŠGZ "Olinta" svojim djelovanjem u kulturi otoka održava autentičnost, običaje i tradiciju otoka te na redovnim probama okuplja tridesetak svirača u "Orkestru limene glazbe". Od 1987. godine kroz "Školu mladih glazbenika" mladi otočani uče svirati i tako se nastavlja očuvanje glazbene baštine. Šoltanski glazbeni zbor "Olinta" preuzeo je ulogu voditelja i koordinatora projekta. Za provedbu Projekta osigurano je partnersko sudjelovanje stručnih osoba iz svih potrebnih segmenata i najvažnijih aktera kulture na otoku Šolti.

Pokret otoka, nastao iz Udruge Buđenje 2017. godine, djeluje kao samoodrživa mreža otočana i ljubitelja otoka te povezivanjem pojedinaca, organizacija i ideja izgrađuje odgovorno i održivo društvo. Svojim iskustvom i znanjem u provedbi projekata doprinio je ostvarivanju ciljeva projekta te preuzeo ulogu jednog od partnera na projektu.

Općina Šolta, jedinica lokalne samouprave koja financijskim i ljudskim kapacitetima potiče rad i razvoj organizacija civilnog društva, na projektu je djelovanjem svojih predstavnika doprinijela razvoju modela sudioničkog upravljanja u kulturi, osigurala potrebne kapacitete za provedbu projekta te strateški promišljala o daljnjem razvoju društveno kulturnog centra promatrajući širi koncept utjecaja ovakvog participativnog upravljanja na otočku zajednicu.

Projekt je idealan nastavak partnerske suradnje ŠGZ "Olinta", Općine Šolta i Pokreta otoka koje su već uspješno provele projekt "More mogućnosti" koji je za cilj imao stjecanje znanja i vještina lokalnih dionika u pisanju projekata i poticanja samozapošljavanja u organizacijama civilnog društva. Nevedeni su projekti ujedno i jedini na otoku Šolti kojima su se organizacije civilnog društva na otoku Šolti financirale i provodile svoje aktivnosti sredstvima osiguranim iz Europskog socijalnog fonda.

KUD "Šolta" osnovan kao nositelj vokalne, folklorne tradicije i baštine djeluje kroz Folklornu sekciju, žensku klapu "Čuvite" i ženski zbor "Škojić". Svojim kapacitetima i dugogodišnjim aktivnostima KUD "Šolta" djeluje u području organizacije i provedbe šoltanskih kulturnih događanja, aktivnim sudjelovanjem u koordinaciji i motiviranju dionika udruga u kulturi i lokalne zajednice, osmišljavanju, organizaciji i provedbi kulturno umjetničkih

programa, a na projektu sudjeluje na način da doprinosi osmišljavanju i provedbi kulturnog programa, uključivanju i informiranju šire javnosti.

AK "Sulet" svojim radom je organizirao 7 premijera, tradicionalnu Noć kazališta na Šolti te brojna druga događanja. Njihove predstave naglasak imaju na njegovanju i očuvanju šoltanskog govora. AK "Sulet", na projektu je osmislio i proveo predstavu koja po prvi put okuplja sve dionike u kulturi te je nabavio opremu neophodnu za izvedbu.

Projektom partnerstvom umrežile su se aktivne udruge u kulturi na otoku Šolti te osnažili njihovi zaposlenici, volonteri i članovi, zaposlenici Općine Šolta i Kulturno-informativnog centra Šolta, ali i svi ostali individualci zainteresirani za sudjelovanje u području kulturno umjetničkih aktivnosti. Osmišljenim programom ostvario se spoj različitih izvedbi tradicijske baštine kroz klapsko pjevanje, folklorni ansambl, puhački orkestar, amatersko kazalište, likovno stvaralaštvo uz dodatno obogaćivanje programa filmskom umjetnošću. Na taj se način unaprijedio razvoj svih segmenata suvremenog kulturnog i umjetničkog stvaralaštva u riječi, slici, glazbi, plesu, kazalištu, filmu i drugim umjetničkim izričajima s ciljem razvoja cjelovitog kulturnog ciklusa, djelovanja i života. Zajedničkim sastancima i planiranjem osmislio se i proveo kulturno umjetnički program, organizirao niz javnih tribina, proizveli se medijski zapisi te izradila web stranica čime se osigurao utjecaj na širu javnost i podizanje svijesti o načinima sudioničkog upravljanja u kulturi, njihovoj važnosti, potencijalima i primjerima dobre prakse. Izradom vizualnog identiteta i web stranice Projekta postavio se temelj za daljnji razvoj virtualne platforme za kulturu koja će po završetku projekta nastaviti raditi na razvoju i očuvanju otočke kulture te kontinuiranom informiranju i educiranju šire javnosti.

Planirano je da po završetku Projekta ulogu koordinatora aktivnosti u sudioničkom upravljanju, po modelu koji se razvio kroz projekt, preuzme Kulturno-informativni centar koji bi na taj način nastavio okupljati lokalne dionike i dalje provodio predloženi model upravljanja.

Osobe koje su sudjelovale u procesu kreiranja i uspostavljanja modela sudioničkog upravljanja u kulturi moći će prenijeti svoje znanje na druge dionike u lokalnoj zajednici, ali i šire putem organizacije kampanja ili edukacija. Ulaganjem u opremu, uniforme, instrumente i materijale neophodne za izvedbu predstava, koncerata i umjetničkih radionica podigla se kvaliteta izvedbe kulturnog programa te osigurao njihov daljnji razvoj.

S obzirom na sličnost i specifičnost otočnih sredina, smatramo da se naš model sudioničkog upravljanja može lako prenijeti na druge otoke. Jedan od najvažnijih strateških ciljeva daljnjeg razvoja kulturne platforme otoka Šolte

je educiranje i angažiranje što više djece i mladih kako bi nastavili tradiciju, oplemenili je novim, suvremenim modelima te osigurali opstanak kulturno umjetničkih organizacija. Dionici Projekta koji su kroz provedbu projektnih aktivnosti stekli specifična znanja i vještine nastavit će aktivno djelovati kroz aktivnosti svojih udruga te kontinuirano prenositi svoje znanje na ostale zainteresirane dionike.

Marina Garbin

Kulturno-informativni centar otoka Šolte

KRATAK PREGLED UPRAVLJANJA KULTUROM NA OTOKU ŠOLTI

Značaj organiziranja i upravljanja kulturom proizlazi iz činjenice da ona u velikoj mjeri određuje značenja, koja događajima i pojavama, kako unutar društva tako i izvan, pridaju njegovi članovi.

Organizacija kulturnog života nastaje kao rezultat potrebe čovjeka da se izrazi, zabavi ili zadovolji svoje kulturne potrebe te iz jedinstvenog iskustva članova društva u rješavanju problema sa kojima se suočava, dok sa druge strane, sadrži jedinstvena pravila razumijevanja svijeta i ponašanja u njemu. Nastaje kao dugotrajan proces stjecanja iskustva i kreiranja sadržaja.

Organiziranje događanja ima socijalni karakter jer nastaje u procesu socijalne interakcije ljudi i jer se ispoljava tek na nivou kolektiva, a ne na nivou pojedinca. Izgradnja kulture i njenih komponenti traži vrijeme budući da tek u dužem vremenu proces socijalne interakcije dovodi do kreiranja pretpostavki i vrijednosti.

O samom upravljanju kulturom reći ćemo više u samom tekstu.

Kao rezultat zajedničkih iskustava članova društva u rješavanju problema sa kojima se suočavaju nastaje kultura komunikacije, iz kulture komunikacije i umjetničkih težnji te upravljanja slobodnim vremenom i kreiranja sadržaja nastaje umjetnički rezultat koji treba publiku. Ne da bi zaživio, nego s publikom da bi iskomunicirao te zatvorio čarobni krug koji počinje od ideje, napora pojedinca da svoju ideju kreira u stvarnosti i prikaže nam svoje umjetničko djelo.

Na našem otoku niz darovitih pojedinaca svoje slobodno vrijeme u zimskim noćima koristi kako bi zadovoljili svoje umjetničke težnje, a ljeti pokazali publici svoj program, na obostrano zadovoljstvo.

Lokalno partnerstvo je bez sumnje najvažniji čimbenik prilikom integracije kulturnih događanja u procesu uspješnog razvoja lokalne turističke ponude. Bez kvalitetne suradnje sudionika svako događanje može biti uspješno provedeno, ali to ne znači da će suživjeti i donijeti prosperitet lokalnoj zajednici, ali i lokaciji kao turističkoj destinaciji.

Moramo razumjeti da se suradnja i uključivanje dionika u organizaciju kulturnog događanja ne odvija prirodno i spontano. Naime, organizator eventa, ali i lokalne vlasti te sponzori, moraju prepoznati svoj benefit kojega imaju

uključivanjem u organizaciju događanja. Institucije moraju prepoznati važnost neke manifestacije kako bi je poduprli kroz svoje programe.

U našoj sredini benefit nije najčešće materijalne prirode kada sami organiziramo događaje, no pri uključivanju vanjskih suradnika i izvođača ili pri budućoj organizaciji većih događanja koji će privući više publike i pridonijeti i lokalnoj zajednici i otoku kao destinaciji, potrebno je da organizatori budu iskusni kao menadžeri koji znaju kako privući, omamiti, zainteresirati i ukazati na važnost sudjelovanja u organizaciji događanja, na važnost sponzoriranja odnosno stvaranja novih društvenih vrijednosti kroz davanje podrške postojećim.

Zajednički ciljevi suradničkih stratega omogućavaju pretvaranje lokalnog događaja u alat za regionalni gospodarski razvoj.

Sinergija i mobiliziranje svih dionika u zajednici jačaju kompletnu sliku i stvaraju kvalitetan preduvjet za uspjeh događaja.

Na Šolti nije razvijeno poduzetništvo u kulturi, no sinergijom napora jedinice lokalne samouprave, nadarenih pojedinaca koji djeluju okupljeni u udrugama shodno svojim interesima i težnjama i time jačaju kariku kulturnog amaterizma te trudom, umijećem, znanjem i resursima javne ustanove u kulturi, turističke zajednice i suradnjom s ogrankom gradske knjižnice stvara se cjelogodišnji kulturni i zabavni program koji pridonosi društvu i kvaliteti života.

Intezivna su događanja za vrijeme ljeta, no namijenjena su svima, ne samo turistima te svi zajedno uživamo u kreiranim sadržajima. U ostalom vremenu kroz godinu niz je radionica, edukacija, predstavljanja knjiga, izložbi i manifestacija te društvenih događaja i aktivnosti udruga kako bi se poboljšala kvaliteta života u našoj otočkoj sredini i pružio sadržaj za svih.

Povezivanje i osposobljavanje organizacija civilnog društva, lokalnih vlasti i važnih čimbenika u kulturi i umjetnosti na području otoka Šolte odvija se i kroz projekte u svrhu razvijanja sudioničkog upravljanja te povećanja kulturnih sadržaja i većeg uključenja građana u kulturni život lokalne zajednice.

O kulturnom ljetu kao središnjem dijelu kulturnog života na otoku kroz primjer Šoltanskog kulturnog ljeta 2019. godine:

Šoltansko kulturno ljetu je manifestacija osmišljena s ciljem unaprjeđenja turističke i kulturne ponude te mnogim zanimljivim zabavnim i kulturnim manifestacijama tijekom ljeta. Na Šolti se kulturno ljetu odvija tradicionalno dugi niz godina. Manifestacija koja traje od polovine lipnja do polovine rujna svake godine, obuhvaća čak oko 80 programa različitog sadržaja koje svi željno iščekuju.

Festival klapa u Donjem Selu, Potezanje Mrduje, Dani Eugena Buktenice, ljetni ciklus izložbi u galeriji Bratske kuće, predstave, kreativne i likovne radionice, koncerti, klapska pjesma Čuvita, ples KUD-a Šolta, koncerti ŠGZ-a Olinta, i mnogi drugi sadržaji već dugi niz godina prepoznatljivi su brojnim posjetiteljima našega otoka.

Ove godine ionako raznolik program kulturnog ljeta zahvaljujući brojnim suradnjama je bogatiji no ikad prije. Imat ćemo priliku uživati u popularnoj omiljenoj manifestaciji Opera u ljetnoj noći, koja dugi niz godina topi srca Šoltana i gostiju, od glazbenih poslastica moći se čuti još i jazz izvedbe, gudački kvartet, saksofonski kvartet, nastupi domaćeg vokalno-instrumentalnog sastava Sotto voce, instrumentalni recital pjesnikinji Vesni Parun u čast. Od kulturnih i zabavnih sadržaja tu su još likovna kolonija u sklopu manifestacije Dani Eugena Buktenice, predstave AK Suleta i gostujućih kazališta za sve uzraste, pjesničke večeri te radionice za djecu vrijedne udruge Šoltaart i sajamska prodaja otočnih proizvoda. Bogat program odvijat će se i u marini Martinis Marchi – workout, nastupi glazbenika i DJ. Od sportskih manifestacija, u lipnju se održava treći po redu šahovski turnir, a u rujnu drugi akvatlon. Svatko može pronaći nešto za sebe.

U sklopu projekta "Klaritac kulture SU-OL-TA", rad i suradnja ŠGZ-a Olinta, KUD-a Šolta i AK Suleta, vrhunac će dobiti nastupom u kolovozu – gledat ćemo premijerno mjuzikl Ništa kontra jubavi. Kao dio istog projekta održat će se jednom mjesečno javne tribine na teme iz kulture sa zanimljivim gostima.

Kino Mediteran seli se za vrijeme kulturnog ljeta na otvoreno, na atraktivnu lokaciju, u Općinski dvor, što daje dodatni čar projekcijama filmova.

U sklopu Šoltanskog kulturnog ljeta gostovali su brojni poznati izvođači, no ono što čini ljetni kulturni i zabavni mozaik, osim poznatih imena, je važniji, otočki kulturni amaterizam, u vidu djelovanja udruga. Naši dragi sumještani, najstarija udruga, ŠGZ Olinta, KUD Šolta, u sklopu kojega djeluje mandolinska sekcija, folklorna grupa i renomirana klapa Čuvite i AK Sulet, u dugim zimskim noćima vježbaju i ulazu dio sebe, svoje vrijeme i trud u ples, glumu, glazbu, kako bi ljeti izvodili svoje programe. Tu su i likovni umjetnici te književnici, koji vrijedno stvaraju i oživotvoruju svoje inspiracije.

Manifestacija Šoltansko kulturno ljeto se odvija u svim mjestima našeg otoka. Svake se godine obogaćuje novim raznolikim programima s ciljem promocije otoka i prezentacije te širenja djelovanja raznih umjetnika te istovremeno kao prikaz šoltanske baštine i tradicije.

Zaključak

Suradnjom i zajedništvom osiguravamo svoje bolje sutra. Važno je pružiti i usvojiti potrebne metode i alate, uz već postojeće, za što bolje organiziranje kulturnih događaja kako bi povećali zadovoljstvo i organizatora, ali i samih korisnika.

Potrebo je osnažiti organizaciju događaja na način koji će sadržajem i prezentacijom i sadržajima i ozračjem privući pozornost i javnosti i pospješiti aktivnost lokalnih dionika u kulturološkoj dimenziji. Potrebna je izrada strateškog plana aktivnosti, koncepta kako bismo uz dionike zainteresirali možda i vanjske suradnike, institucije i sponzore te svih uključili u izvedbene programe te kako bismo kroz projekte osigurali sredstva za izvedbene programe i osnaživanje kulturne i turističke ponude. Ne samo kroz događanja, već i kroz akcentuiranje kulturne baštine na primjeren i aktualan, živ i reprezentativan način.

Jer naš otok ima gotovo sve: od prekrasne netaknute prirode, vrhunskog, svjetski poznatog i gotovo ljekovitog nagrađivanog maslinovog ulja, autohtone sorte grožđa, flore koja pruža pčelama sve za stvoriti od starina poznati med, prekrasnih starih crkvi (koliko nas zna za obnovljene freske u crkvi svetog Mihovila i o povijesti šoltanskih crkava ili benediktinskog samostana u Gornjem Selu), legende o kraljici Teuti koja je mir pronašla u utvrdi na brdu Mir iznad Senjske, od Dioklecijana, preko Marulića koji su svoj otisak ostavili u Nečujmu, a koji im je pružio beskrajnu inspiraciju i utočište, pa sve do Vesne Parun, koja je svoje posljednje zemaljsko počivalište našla tu, na rodnom otoku svoje majke, pa do velikog Eugena Buktenice o čijem nasljeđu brine s ljubavlju njegov nasljednik Vice Buktenica.

Naš otok ima puno od prirodnih, povijesnih i kulturnih resursa, a na nama je da organiziramo, čuvamo i istaknemo ljepote i vrednote za budućnost, no da ih oplemenimo po našoj mjeri, a njihovoj prirodi u sadašnjosti.

Prožimanje kulturnih, prirodnih, povijesnih resursa sa umjetničkim težnjama i potrebama lokalne zajednice te osnaživanjem turističke destinacije može čudesan otok učiniti čudесnijim.

Sonja Leboš

POJAM CIVILNO-JAVNO PARTNERSTVO I MODELI SURADNJE / SUDIONIČKO UPRAVLJANJE

Prije no što razjasnimo pojam civilno-javnog partnerstva, potrebno je donekle razjasniti pojam civilnog društva. Civilno društvo postoji još u vrijeme Austrougarske, kada se građani udružuju u razna udruženja neprofitnog karaktera. Tako nastaju i brojne važne institucije poput čitaonica, knjižnica i sl., a među najpoznatije institucije svakako se ubraja Hrvatski glazbeni zavod u Gundulićevoj ulici u Zagrebu. To ukazuje na činjenicu da se kultura često razvijala upravo iz građanskih inicijativa, ili *bottom-up* (odozdo), a ne *top-down* (odozgo) direktivom s mjesta vlasti. U vrijeme socijalizma u Socijalističkoj republici Hrvatskoj građanske organizacije zastupljene su kroz udruženja iz različitih polja javnog i društvenog života, kao što su sindikati, omladinske organizacije, izviđači, sportska društva, udruženja penzionera, lovaca, i sl. Civilno društvo danas uključuje sve navedene povijesne modele udruživanja, pa tako i danas imamo sindikate, sportska društva, folklorna i lovačka društva i sl., no novost u odnosu na socijalističko razdoblje jest da civilno društvo u mnogim područjima preuzima funkcije koje je prije obnašala država. To se prije svega odnosi na sekundarnu zdravstvenu skrb (lige protiv raka, udruge koje pružaju logopedske usluge, fizioterapija, osnivanje hospicija i podrška terminalno oboljelima, i sl.) ali sve više i na obrazovanje u kulturi, s obzirom da nacionalni kurikulum uvelike zanemaruje kulturne potrebe pojedinaca i društva u cjelini, naročito u manjim zajednicama.

Upravo zbog tog zanemarivanja kulturnih potreba od strane države, osnivaju se brojne organizacije civilnog društva koje se bave kulturom. Osim udruga u kulturi, postoje i umjetničke organizacije, koje mogu osnivati umjetnici kojima su određene strukovne udruge (Društvo skladatelja, Društvo filmskih radnika, Hrvatsko dizajnersko društvo, Hrvatsko društvo likovnih umjetnika, Udruženje likovnih umjetnika Hrvatske, itd.) priznale umjetnički status, te koji taj status održavaju. Opća deklaracija o ljudskim pravima Ujedinjenih naroda iz 1948. godine dokument je u kojem je, člankom 27. stavka 1, definirano da "svatko ima pravo slobodno sudjelovati u kulturnom životu zajednice". No, kao i brojne druge deklaracije, i ova ostaje mrtvo slovo na papiru ako se ljudi organizirano ne bore za svoja prava.

Upravo zbog ostvarivanja prava svakog pojedinca u hrvatskom društvu na sudjelovanje u kulturnom životu zajednice, sudioničko upravljanje je vrlo važno. Ono može pridonijeti razvoju "kulturnog pluralizma (estetskog i etičkog), kreativne autonomije, povećanju i diverzifikaciji izvora za financiranje kulture, policentričnog kulturnog razvoja, poticanju sudjelovanja i suradnje u kulturi" (Primorac i Obuljen Koržinek, 2016). Iako sam i sama djelatnica i radnica u kulturi, ne mogu se složiti s izjavama koje kulturu promatraju kao ključni element socijalne države. Kultura može biti jedan od elemenata socijalne države, ali tu su i zdravstvo, obrazovanje i socijalna skrb, kao vitalni, odnosno ključni elementi, uz kulturu, socijalne države.

Kao "glavne" kulturne aktivnosti u literaturi se često spominju odlazak u kino i čitanje knjiga. To također smatram pogrešnim, jer to bi značilo da u mjestima koje nemaju kina, nema ni kulture. Također, tvrdnje kako je grad izvorište kulture smatram oprekom i onemogućavanjem policentričnog razvoja kulture, kakav je, u zemlji maloj kao što je Republika Hrvatska, neophodan.

Što se podrazumijeva pod sintagmom "kulturne aktivnosti"? Nabrojimo samo neke: individualne ili kolektivne aktivnosti uživanja ili stvaranja filozofije, glazbe, kiparstva, književnosti, poezije, slikarstva, teatra, ili brojnih drugih vidova umjetničkog stvaranja, te promišljanja života vlastite ili drugih ljudskih zajednica. U kulturne aktivnosti također možemo ubrajati i gastronomiju, bavljenje obrtima i rukotvorstvom, pisanje ili snimanje putopisa, etnologiju i etnografiju, i brojne druge aktivnosti.

Organizacije civilnog društva (skraćenica OCD) u kulturi susreću se sa dva osnovna problema. Prvi problem je nedostatak prostora za rad OCD-a u kulturi i umjetnosti. Uzrok takvom stanju često je neiskorištenost napuštenih, zapuštenih i/ili nedovoljno kvalitetno korištenih prostora u vlasništvu RH i/ili jedinica lokalne i regionalne samouprave. Drugi problem je nedostatak sredstava za rad OCD-a u kulturi i umjetnosti. Uzrok ovom problemu često je loše upravljanje javnim resursima, njihovo neodgovorno trošenje i/ili loša raspodjela.

Civilno-javno partnerstvo može biti korektiv i model za rješavanje ovih osnovnih, ali i brojnih drugih problema. Ciljevi civilno-javnog partnerstva su:

- 1) izgradnja podloge za razvoj dobrog upravljanja javnim prostornim resursima;
- 2) otvaranje procesa donošenja odluka za sudjelovanje različitih dionika te osnaživanju zajednice za sudjelovanje u tim procesima;
- 3) ostvarenje pomaka od koncepta pasivnog sudjelovanja u kulturi prema najvišem mogućem stupnju aktivnog sudjelovanja, a to je sudioničko upravljanje u kulturi;

4) njegovanje, zaštita i promicanje raznolikosti kulturnih izričaja.

Načini pokretanja civilno-javnog partnerstva su:

- a) odozgo (inicijativom međunarodnih organizacija, zaklada, agencija i institucija te javnih vlasti;
- b) odozdo (angažmanom građana, civilnog društva i drugih organizacija).

Sudioničko upravljanje

Što podrazumijeva sintagma "sudioničko upravljanje"? Moguća definicija je da je sudioničko upravljanje "dijeljenje odgovornosti u upravljanju između različitih dionika koji imaju ulogu u onom što se događa" (Vidović i Žuvela, 2018). Sljedeće pitanje koje se nameće jest: tko su ti dionici u tom procesu? To su: lokalna administracija, javne ustanove (u kulturi), nevladine organizacije (OCD-i), predstavnici lokalne zajednice (zainteresirani građani), umjetnici i kulturni djelatnici. Sudionički model upravljanja također podrazumijeva proces davanja ovlasti i osnaživanja svih uključenih za zajedničko donošenje odluka, gdje odluke ne donosi pojedinac nego kolektiv (prema Vidović i Žuvela, 2018). Uočimo dihtomiju pojedinac-kolektiv. Kako nastaje kolektiv? Osnova je nekakav sporazum o partnerstvu. Potrebna je i određena posvećenost nekom zajedničkom cilju.

Sudioničko upravljanje kao podskup teorije upravljanja

Sudioničko upravljanje može biti promatrano i kao podskup teorije upravljanja. Kao takvo, ima za cilj prevladati demokratske nedostatke na koje nailaze politički, gospodarski, društveni, ekološki ili kulturni sustavi. Prevladavanje demokratskih nedostataka implicira:

- a) propitivanje legitimiteta i odgovornosti države;
- b) otvaranje novih organizacijskih prostora;
- c) preuzimanje javnih aktivnosti (kao u slučaju već spomenutih područja sekundarne zdravstvene skrbi, npr.).

Jedan od najpopularnijih oblika je zasigurno participativno budžetiranje. Nastalo je u Brazilu 1989. godine kada je vlada rada Porto Alegre u suradnji s civilnim društvom pokrenula jednogodišnji proces donošenja odluka o proračunu, pri čemu su građani pregovarali s javnom administracijom o alokaciji sredstava za javne radove, usluge i projekte. Ta uspješna sudionička praksa brzo se proširila na druge gradove u Brazilu i širom svijeta.

Osnovan uvjet za razvoj sudioničkog upravljanja i raznih mogućih modela javno-civilnih partnerstva je utvrđivanje zajedničkog cilja i agende koja nije

povezana samo s pojedinim objektima, već se radi o cilju koji ima snažan utjecaj na život šire zajednice, čime se otvaraju nove perspektive razvoja lokalne kulturne politike, a posredno i nacionalne.

David Wilcox osmislio je Vodič za učinkovito sudjelovanje, u kojem se nalazi Ljestvica učinkovitog sudjelovanja. Ista podrazumijeva:

- informiranje
- savjetovanje
- zajedničko odlučivanje
- zajedničko djelovanje
- pružanje podrške.

Učinkoviti alat za sudioničko upravljanje u kulturi pokazao se format DRUŠTVENOG CENTRA. Društveni centri nisu naizgled ništa novo, poznajemo ih kao Domete kulture iz 1950-ih, ili kao centre za kulturu kakvi se osnivaju tijekom 1970-ih i 1980-ih (Zagreb ima čak 13 takvih centara, raspoređenih po općinama, npr. Trnje, Trešnjevka, Dubrava, Centar, itd.). No, u oba slučaja radilo se o *top-down* (odozgo) dirigiranim projektima, gdje je država (ili lokalna samouprava) odlučivala o obimu i djelatnostima takvih centara. U tom smislu, DRUŠTVENI CENTAR, kao odozdo organiziran poduhvat, jest svojevrsan *novum*. Ako razmotrimo postojeće inicijative za društveno-kulturne centre u RH, uočiti ćemo da je njihov profil djelovanja takav da njihov **kontekst** (odnosno zbroj kulturnih potreba šire zajednice) postaje njihov **sadržaj**. Kako se rješava problem prostora? Mogućnosti su razne: skvotiranjem, dugoročnim ugovorima o korištenju s državom ili lokalnom samoupravom, suvlasništvom, fleksibilnim korištenjem prostora, zagovaračkim kampanjama za korištenje prostora. Kakve su karakteristike prostora potencijalnih društvenih centara? Radi se o sljedećim karakteristikama:

- multifunkcionalnost
- transparentan režim korištenja
- usuglašavanje režima održavanja.

Kako bi društveni centri (pro)funkcionirali, praksa je pokazala da je umrežavanje OCD-a osnovno polazište. Tako nastaju platforme i savezi OCD-a koje se okupljaju oko zajedničkog cilja. Ključan zadatak platforme ili saveza jest regulacija interesa članica u odnosu na zajedničke resurse. Iz toga proizlaze i aktivnosti platforma i saveza, koji se kreću u rasponu od organizacije umjetničkih aktivnosti (u obliku, npr., festivala), razvoj društvenog poduzetništva, te programsko upravljanje zajednički prostorom. Platforme i savezi često podrazumijevaju multi-, odnosno inter- ili pak transdisciplinarnost, tj. suradnju aktera različitih profila.

Modeli sudioničkog upravljanja počivaju na konvergenciji trojakom interesa:

- a) interese lokalne samouprave
- b) interes platformi ili saveza
- c) interes šire zajednice građana.

Osnovne pretpostavke za razvoj raznolikih modela sudioničkog upravljanja u kulturi, odnosno sudioničkog upravljanja društveno-kulturnim centrima podrazumijeva:

- a) alokaciju odgovornosti;
- b) motivaciju svih uključenih;
- c) mehanizme kontrole i sankcije;
- d) mrežnu strukturu;
- e) funkcionalna upravljačka tijela;
- f) potporu lokalne zajednice;
- g) osiguravanje resursa za djelovanje;
- h) aktivno sudjelovanje svih dionika;
- i) učinkovito upravljanje konfliktima.

Primjeri inicijativa za društveno-kulturne centre su sljedeći: Društveni centar Lazareti u Dubrovniku, Društveni centar Čakovec u Čakovcu, Društveno-kulturni centar u Karlovcu, Molekula u Rijeci, Društveni centar Rojc u Puli, Dom mladih u Splitu, Pogon - centar za nezavisnu kulturu i mlade u Zagrebu.

Nakon ovih više-manje teorijskih polazišta promotriti ćemo pobliže svaku od ovih inicijativa kako bismo predstavili različite praktične i političke pristupe i značenja upravljanja u različitim društvenim sredinama, kako bismo iznjedrili nove ideje za integraciju tih praksi u postojeće okvire razvoja kulture na otoku Šolti.

U tom smislu, za svaku od ovih inicijativa istaknuti ćemo ono što smatramo da može iznjedrili nove ideje za razvoj modela sudioničkog upravljanja kulturnim i materijalnim resursima na otoku Šolti.

Društveni centar Lazareti (Dubrovnik)

DC Lazareti nastaje u specifičnom okružju Dubrovnika, jednog od svega nekoliko gradova na svijetu koji ima UNESCO-ov status univerzalne vrijednosti materijalne i nematerijalne kulturne baštine. Danas, Dubrovnik je nakon glavnog grada Zagreba, najrazvijeniji grad u RH. No, iako najrazvijeniji nakon Zagreba, Dubrovnik ima najveće osobne dohotke u RH. Također, u Dubrovniku su najveća kulturna ulaganja po glavi stanovnika, a čak 30% turista posjećuje ga u kulturne svrhe, što znači da je kulturni turizam vrlo razvijena

grana turizma. Pa ipak, takvo stanje stvari ima i negativne strane, a to je npr. pad broja stanovnika naspram porasta broja sezonskih radnika. Prema rezultatima istraživanja OCD-a Placa, turistički utjecaj na povijesnu jezgru veći je nego u Veneciji ili Barceloni. Kulturom u Dubrovniku upravlja Odjel za kulturu i baštinu Grada kao glavna administrativna jedinica za upravljanje lokalnim kulturnim sektorom.

DC Lazareti svoje korijene ima još u 1988. godini, kada u Lazaretima počinje djelovati Art Radionica Lazareti (ARL). U suradnji s drugim akterima, upravo ARL je glavni pokretač inicijative za DKC (društveni-kulturni centar) Lazarete. Na taj način imamo primjer prostora koji se razvija od umjetnički vođenog ka formatu društveno-kulturnog centra. Glavni korisnici Lazareta su: ARL, Udruga DEŠA, Teatar Lero, Folklorni ansambl Lindo (ovakva korisnička struktura usporediva je sa šoltanskom situacijom). Kako trenutno funkcionira upravljanje Lazaretima? Putem dugoročnih ugovora o korištenju prostora između Grada Dubrovnika i pojedinih udruga, pa tako ARL ima potpisan ugovor o korištenju sve do 2025. To nije najbolji mogući, ali je svakako dobar početak razvoja sudioničkog upravljanja u kulturi. Postojećim Planom osnivanja Društveno-kulturnog centra Lazareti, a u okviru zakonskih okvira, predviđena su tri moguća modela:

- 1) DKC Lazareti kao javna ustanova u kulturi (kao što je to npr. nacionalno kazalište)
- 2) DKC Lazareti kao javna zaklada (kao što je to npr. Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva)
- 3) DKC Lazareti kao javno trgovačko društvo (javno trgovačko društvo može biti a) društvo osoba ili b) društvo kapitala (vidi više kod Mušterić, 2017). Važno je napomenuti da svaki od ovih modela podleže drugačijim zakonskim okvirima.

Društveni centar Čakovec

Čakovec je grad koji stari - prosječna dob je 40,2 godine. Pa ipak, Čakovec ima vrlo razgranatu scenu OCD-a. Prema Registru udruga u RH, u Čakovcu je ukupno aktivno 471 udruga, od čega je 49 aktivno u kulturi i umjetnosti.

U Čakovcu je pokrenuta Platforma za Društveni centar Čakovec, čiji je značaj prepoznala i Međimurska županija, pa je 2015. godine potpisan tripartitni sporazum između Platforme, Grada i Županije. Nažalost, ni Grad niti Županija nisu se pridržavali preuzetih obaveza. To je stvarnost političkog kodeksa u RH, odnosno, isti ne postoji i vladaju vrlo loši oblici anarhije. No, ono što se može prepoznati kao vrlo pozitivno u čakovečkom slučaju jest raznolikost profila

članica Platforme. Tako Platformu čine sljedeće članice: ACT Grupa, Centar za mlade Čakovec, Udruga Zora, Fotografija - udruga za fotografsku kulturu, Hrvatsko društvo likovnih umjetnika Međimurja, Kulturna udruga Pokret plus, Udruga Međimurske roke, Udruga tjelesnih invalida Međimurja, Speleološka udruga Međimurje Čakovec, MURID - Međimurska udruga za ranu intervenciju u djetinjstvu, Multimedij - udruga za audio-vizualnu i multimedijску kulturu. Takva raznolikost upućuje na *društvenu* dimenziju centra u nastajanju.

Međutim, činjenica da 70 udruga koristi prostor Barake, jedini prostor za nezavisnu kulturu u Čakovcu, a samo 11 udruga čini Platformu, očito je da je potrebno još mnogo pregovaranja da bi se dosegle potrebe *šire zajednice*.

Opet, treba imati na umu i činjenicu da je jedna od osnivača Platforme, ACT Grupa, snažna platforma po sebi, jedno od najjačih društvenih poduzeća u Hrvatskoj koja okuplja: Autonomni centar ACT, ACT Printlab d.o.o., ACT Konto d.o.o., Centar za eko-društveni razvoj CEDRA Čakovec, Socijalnu zadrugu Humana nova, Centar za pomoć u kući Međimurske županije, Socijalnu poljoprivrednu zadrugu Domaći vrt, ACT Press d.o.o., Volonterski ured Međimurja (VUM) te knjižnicu Tabula Rasa.

Molekula (Rijeka)

Rijeka je kontradiktoran grad. S jedne strane radi se o gradu u kojem je vitalni indeks 53 (broj živorođenih na 100 umrlih), što znači da Rijeka umire kao grad. S druge strane, Rijeka je još uvijek na prvom mjestu gustoće naseljenosti u RH, s 2295 stanovnika po kvadratnom kilometru. Glavna administrativna jedinica za upravljanje lokalnim kulturnim sektorom je Odjel za kulturu Grada Rijeke. Najvažniji akter u inicijativi za društveni centar je Savez udruga Molekula, koja je u sastavu od 6 organizacija od 2009. do 2014. godine koristila prostor nekadašnjeg poduzeća IVEX, a od 2014. godine, u sastavu od 9 članica, prostor Filodrammatice, Palaha i Hartere. Savez upravlja prostorom, a program rade članice Saveza. Ono što je zanimljivo za Rijeku, i može biti zanimljivo za model na Šolti, razlikovanje je tri kategorije prostora: privatni, javni i zajednički prostor. Svaka kategorija ima svoj koeficijent: privatni prostor ima koeficijent 3, javni prostor ima koeficijent 2 dok zajednički prostor ima koeficijent 1. Cijena prostora određuje se umnoškom broja kvadrata prostora s njegovim koeficijentom. Na taj način one udruge koje imaju privatnost plaćaju više, a one čiji je prostor otvoren svima, plaćaju manje.

Društveno kulturni centar Karlovac

Grad Karlovac nažalost danas karakterizira visoka nezaposlenost. Uz to, visoko-obrazovano stanovništvo čini svega 5,3 % ukupnog stanovništva Županije.

Glavni pokretač inicijative za DKC je Savez udruga KAoperativa, a kao mjesto je prepoznat Hrvatski dom. Zahvaljujući adekvatnom upravljanju prostorom za nezavisnu kulturu u prethodnom periodu, Grad Karlovac je KAoperativi dodijelio ugovor na dvogodišnje upravljanje (2016-2018.) s tom da Grad osigurava sredstva za režijske troškove, a KAoperativa osigurava programska sredstva. Grad Karlovac svakako želi urediti zgradu Hrvatskog doma (radi se o 2600 kvadratnih metara) te je to predvidio i kulturnom strategijom. Arhitektonski kolektiv Platforma 9,91 napravila je dokument modela razvoja u smislu višenamjenskog objekta. No, s obzirom na gabarite i stanje zgrade, obnova će biti moguća samo uz podršku EU fondova ili sličnih izvora.

Dotadni problem je što Grad Karlovac i KAoperativa njeguju različite vizije razvoja, pa je potrebno i tu pregovarati najbolja moguća rješenja za zajednicu.

Društveni centar Rojc (Pula)

Pula je osmi po veličini, a prema gustoći naseljenosti peti grad u Hrvatskoj. Etnički sastav je raznolik, a 1,88 % čine regionalno (a ne nacionalno) izjašnjeni, te čak 8,28% nacionalno neizjašnjenih stanovnika. Što se tiče lokalne strukture za upravljanje kulturom, kao jedna do aktivnosti Kulturne strategije Grada Pule, krajem 2013. godine osnovan je samostalni Upravni odjel za kulturu.

Vijeće Saveza udruga Rojc koje upravlja ogromnim prostorom bivšeg vojnog kompleksa (udruge su skvotirale prostor nakon što su ga napustile izbjeglice krajem 1990-ih), postoji od 2008. godine. Danas Rojc koristi više od 1000 korisnika dnevno, što je veliki broj čak i za recimo njemačke ili britanske okvire. Gradska uprava već izdvaja 1,5 milijuna kuna za održavanje Rojca, te pokriva sve režije osim struje. Ipak, usprkos takvom dosta povoljnom aranžmanu koji vodi ka sudioničkom upravljanju u kulturi, postoji potreba za izgradnjom čvrstog i održivog modela civilno-javnog partnerstva između Grada Pule i Saveza udruga Rojc.

Udruge koje djeluju u Rojcu bave se djelatnostima u području kulture, sporta, psihosocijalne skrbi i zdravstva, djece i mladih, skrbi o osobama s posebnim potrebama, zaštite okoliša, tehničke kulture, nacionalnih manjina i drugih djelatnosti. 2017. godine u Rojcu djeluje 111 registriranih udruga. Savez

udruga Rojc osnovalo je svega 17 udruga. Dakle i ovdje se radi o kompleksnom pregovaranju među OCD-ima, s obzirom da se radi i o kompleksnoj gradskoj zajednici.

Dom mladih (Split)

Split je od 1979. godine na UNESCO-ovom popisu svjetske baštine. Povijesna jezgra Splita privlači svjetski poznate arhitekate još od doba renesanse. Također, Split raspolaže vrlo gustom mrežom kulturnih institucija, muzeja i sl.

Grad Split raspisuje Poziv za javne potrebe u kulturi, o kojima više ili manje transparentno odlučuju pojedinačna vijeća. Korisnici se žale da su sredstva neprimjerena odnosno premala u odnosu na potrebe, a često stižu i sa zakašnjenjem, iako s postotkom od 10% ukupnog proračuna, Split ima među najvećim proračunima u zemlji.

Dom mladih počeo se graditi kao Dom socijalističke omladine još 1977. godine, a gradnja se potpuno obustavila 1984. godine, kada je zgrada počela propadati. 1994. godine 50-ak mladih je organizirano čistilo zapušteni Dom, te organiziralo Art Squat. 2001. godine osnovana je Koalicija udruga mladih (KUM), kao prva koalicija takve vrste u Splitu. Danas, Platforma Doma mladih ujedno je i savez udruga za nezavisnu kulturnu scenu i sektor mladih, a trenutno broji 11 članova. Veliki pomak u uređenu Doma napravio je arhitekt Dinko Peračić, koji je u Multimedijalnom kulturnom centru Splita služio civilni vojni rok.

Danas Dom mladih raspolaže središnjim izvedbenim prostorom s dvije pozornice kapaciteta od 700 osoba, multimedijalnom knjižnicom, knjižnicom slobodarske literature, glazbenim studijom i radijskom zajednicom, likovnim ateljeom, garderobom, spavaonicom...

Inicijativa za Dom mladih kao funkcionalni DKC ne postoji, međutim nedavno su Platforma doma mladih, Grad Split, Multimedijalni kulturni centar, Cluster za eko-društvene inovacije i razvoja (CEDRA), Koalicija udruga mladih i Festival mediteranskog filma podnijeli prijavu za zajednički projekt Kultura u centru, uz podršku Evropskog socijalnog fonda, što može biti dobar razvojni put ka DKC-u Splita, iako bi taj grad, zbog svoje veličine, trebao nekoliko DKC-a. O policentričnom i multilokacijskom DKC-u kao modelu moguće je razmišljati i u kontekstu otoka Šolte.

Pogon - Centar za nezavisnu kulturu i mlade (Zagreb)

Zagreb je prema najnovijim podacima najrazvijeniji grad u RH, s prosječnim godišnjim prihodom po stanovniku od 44.773 kn. Ako je to najrazvijenije, dakle prihod od cca 3.731 kn, od čega se ne da preživjeti, onda je jasno kakav je standard u RH. To je neodrživo stanje.

Kulturom je donedavno upravljao Ured za obrazovanje, kulturu i sport, a od 2018. godine Zagreb ima samostalan Ured za kulturu, a njegova prva pročelnica zbog nepravilnosti u provođenju natječaja, već je odstupila. Umjesto kao o najrazvijenijem, o Zagrebu bi se trebalo govoriti kao o najkorumpiranijem zgradu RH.

Pogon - Centar za nezavisnu kulturu i mlade (Zagreb) prvi je hrvatski primjer hibridne institucije čiji su osnivači Savez za Centar za nezavisnu kulturu i mlade (danas Savez udruga Operacija Grad) i Grad Zagreb. U praksi, to znači da Grad Zagreb pokriva dijelom troškove "hladnog pogona" (neke od plaća zaposlenika te dio režija dviju lokacija na kojima je smješten POGON, od kojih je jedan stan u centru grada, a druga zgrada bivše tvornice *Jedinstvo* na Savi), dok se sredstva za program namiču samostalno, putem natječaja. POGON je razvio vrlo transparentan režim korištenja, koji je uz to besplatan za sve korisnike, što je izvanredno važno za razvoj nezavisne i van-institucionalne kulture.

Zaključak

Društveno kulturni centar plod je sudioničkog upravljanja u kulturi, pri čemu je s jedne strane lokalna samouprava (koja najčešće raspolaže nekim prostorom ili joj je u interesu da se neki prostor uredi) a s druge strane savez udruga. Ovisno o veličini lokalne samouprave, savez udruga može imati više ili manje članova, no važno je da je pogled usmjeren na kulturne potrebe što šire zajednice. Analizom raznih modela civilno-javnog partnerstva te analizom lokalnih potreba u kulturi, otok Šolta ima šansu razviti vlastiti, inovativan model civilno-javnog partnerstva te se na taj način uključiti u suvremene tokove oblikovanja kulture u RH, ali i EU, kao i formirati razna partnerstva na nacionalnoj ali i međunarodnoj razini.

Literatura

Mušterić, Marina (2017) *Povijesni razvoj trgovačkih društava u Republici Hrvatskoj*. Diplomski rad, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet.

Primorac, J., Obuljen Koržinek, N. i Uzelac, A. (2018). *Pristupi kulturi u hrvatskoj kulturnoj politici. Pomak prema eksplicitnijim politikama*. CULPOL, Tematski dokument 5. Zagreb: IRMO

Vidović, D. i Žuvela, A. (2016). *Participatory governance as a driver for inclusive cities*. U: Imperiale, F. I Vecco, M., ur. 7Th Annual Research Session. ENCATC, October 5-7, Valencia, Spain. Brussels: ENCATC, str. 356-365

Vidović, Dea, ur 5. (2018) *Uradimo zajedno. Prakse i tendencije sudioničkog upravljanja u kulturi u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Zaklada Kultura nova

Wilcox, David (1994) *The Guide to Effective Participation*. Brighton: Delta Press Sonja Leboš

Maja Dragojević

OSNOVE STRATEŠKOG PLANIRANJA U KULTURI

Što je strateško planiranje?

Strateško planiranje podrazumijeva *proces* odlučivanja kroz koji se definira koju *promjenu/e organizacija* želi postići u svom *okruženju* kroz određeni *vremenski period*. Ovaj proces se zasniva na identificiranju najboljeg *načina* korištenja *organizacijskih resursa* da bi se iskoristile *mogućnosti* i smanjile *prijetnje* okoline.

Jednostavno rečeno, strateško je planiranje upravljačko sredstvo (alat) i poput drugih upravljačkih sredstava, koristi se samo za jednu svrhu - pomoć organizaciji da napravi bolji posao. Strateško planiranje može pomoći organizaciji da fokusira svoju viziju i prioritete u odnosu na promjenjivu okolinu te osigurati da članovi organizacije rade na ostvarivanju istih ciljeva. Strateško planiranje je sustavan proces kroz koji organizacija pristaje na – i izgrađuje - obvezanost među ključnim dionicima o prioritetima koji su ključni za njihovu misiju i prijemljivi za okolinu u kojoj djeluju. Strateško planiranje provodi se periodično. Dužina planskog ciklusa je određena brojnim čimbenicima uključujući stupnjem vjerojatnosti (sigurnosti) u vanjskom okruženju, predvidivosti financijskih tokova i razinom iskustva.

Što je strateški plan?

Strateški plan rezultat je procesa strateškog planiranja i obično se donosi na razdoblje od 3 do 5 godina, no može i na dulje razdoblje. Društvene okolnosti često određuju to vremensko razdoblje. Strateško planiranje je sredstvo rukovođenja i upravljanja. Dobro osmišljen strateški plan povećava vjerojatnost da će svakodnevnne aktivnosti voditi do željenog učinka. Planiranje pomaže članovima organizacije u usmjeravanju na prave prioritete, te pospješuje postupak timskog rada u ostvarivanju tih prioriteta. Strateški plan se najčešće smatra temeljnim dokumentom neke organizacije. Strateški razvoj (plan) omogućava organizaciji pomak s reaktivnog ka proaktivnom i planskom razvoju. Povećava sposobnost organizacije da se adaptira na promjene iz okoline i odgovori na njene zahtjeve. Omogućava organizaciji da poveća kapacitete strateškog promišljanja i djelovanja na kvalitetniji način.

Zašto je potrebno strateški planirati?

- Potiče proaktivan stav prema budućnosti;
- Poboljšava rezultate/uspjehnost;
- Sprječava pretjeranu internu orijentaciju i kratkoročno razmišljanje;
- Rješava glavna pitanja na najvišoj razini;
- Priopćava svima što je to najvažnije.

Strateško planiranje treba provesti onda kada organizacija želi uvesti više novih programa, kada želi započeti rad u novoj okolini ili kada počinje nova faza rada organizacije u drugačijim okolnostima. Strateški razvoj (plan) omogućava organizaciji pomak s reaktivnog ka proaktivnom i planskom razvoju. Povećava sposobnost organizacije da se adaptira na promjene iz okoline i odgovori na njene zahtjeve. Omogućava organizaciji da poveća kapacitete strateškog promišljanja i djelovanja na kvalitetniji način.

Nivoi planiranja kod organizacija civilnog društva

Dio strateškog plana koji se odnosi na financijske resurse treba se provoditi svake godine; to je godišnji plan sredstava prema definiranim ciljevima organizacije i plan prikupljanja sredstava. Operativni godišnji plan rada (akcijski planovi za svaku godinu) također se moraju pripremiti neovisno od šireg strateškog plana.

U okviru organizacija civilnog društva možemo planirati na nekoliko nivoa:

- 1) **Strateško planiranje** podrazumijeva postavljanje općih pravaca, politike i okvira organizacije.
- 2) **Operativno planiranje** podrazumijeva identificiranje najvažnijih posljedica/utjecaja strateškog plana.
- 3) **Projektno planiranje** podrazumijeva određivanje načina kako će elementi operativnog plana ostvariti ciljeve.
- 4) **Planiranje na nivou zadataka** podrazumijeva odlučivanje o pristupu pojedinačnim dijelovima projekta.

Ključna pitanja koja je potrebno postaviti pri izradi strateškog plana

U procesu strateškog planiranja postoje četiri ključna pitanja na koja je potrebno odgovoriti:

- **Gdje smo sada?**
Procjena trenutnog stanja organizacije (ljudskih, financijskih i operativnih resursa)

- **Gdje moramo biti?**
Budućće krajnje stanje
- **Kako ćemo zatvoriti raspon?**
Strateški plan (vremenski period)
- **Kako ćemo pratiti naš napredak?**
Evaluacija

Koraci u procesu strateškog planiranja

Organiziranje procesa

Strateško planiranje započinje planiranjem plana tj. potrebno je osmisлити proces prije nego što se s njime započne i odgovoriti na pitanja: Tko će se baviti SP? Što trebamo napraviti? Kako ćemo to napraviti? Koliko je dugo plansko razdoblje? Potrebno je definirati pitanja koja će se pokriti planom, prikupiti preliminarne informacije za plan kao npr. aktualnu misiju organizacije, glavne ciljeve čija je realizacija već u tijeku i ostale planove koji su već implementirani. Utvrditi doseg strateškog plana, koliko je dugo plansko razdoblje? Postići konsenzus svih sudionika u procesu planiranja, pripremiti i definirati slijed koraka kroz koje će se proces odvijati.

Analiza situacije stanja

SNAGE	PRILIKE
<ul style="list-style-type: none"> • Sredstva na raspolaganju • Vještine koje posjedujete važne za postizanje ciljeva • Prednosti u odnosu na ostale organizacije • Ostale unutarnje prednosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Šanse koje imate u odnosu na politiku i druge dionike • Trendovi koji vam odgovaraju (uključujući zakone i javne politike RH) • Događaji koji vam idu u prilog • Ostale prilike.
SLABOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak sredstava (novac, ljudi, prostor) • Nedostatak vještina ili ljudskih resursa (u odnosu na zacrtane ciljeve) ili organizacijske strukture • Slabosti u odnosu na druge organizacije 	<ul style="list-style-type: none"> • Kapaciteti od strane drugih organizacija nadležnih za ciljanu skupinu (konkurencija) • Negativni utjecaji javnosti • Kompeticija od strane drugih organizacija • Ostale prijetnje iz okoline

Snage i slabosti - interni resursi (unutarnje okruženje organizacije)
Prilike i prijetnje - eksterni resursi (vanjsko okruženje organizacije)

Dobre strane:

- Razumljiv model
- Primjenjiv na sve razine organizacije

Loše strane:

- Zahtijeva analitičnost i konkretnost
- Iskrenost o vlastitim slabostima

Razvoj (izrada) strateškog plana

Implementiranje strateškog plana

Evaluacija i kontrola

Dobar strateški plan treba

Identificirati kritična područja uspjeha, stvoriti ravnotežu između onoga što organizacija može postići i onoga što organizacija želi postići, obuhvatiti dovoljno dugo vremensko razdoblje kako bi se pokazali rezultati, vizionarski prenijeti željenu budućnost i stanje, dozvoljavati i omogućavati promjene, voditi odlučivanje na nižim (operativnim) razinama.

Ograničenja strateškog planiranja

Strateško planiranje nije način donošenja odluka o budućnosti!

Strateški plan ne može razriješiti situacije koje prijete organizaciji, niti predvidjeti promjene koje se u budućnosti mogu dogoditi. **Iz tog razloga je strateški plan podložan promjenama i potrebno je da dozvoljava izmjene.**

Temelj strateškog plana

Glavne komponente strateškog plana

Misija

Izjava o misiji je navod o tome kakvom se organizacija želi pokazati. To je navod o razlozima postojanja organizacije, zašto je ona osnovana, kome ona služi te što se nada postići u budućnost. Odgovara na pitanje tko smo i što radimo, izražava core (temeljne) vrijednosti organizacije. Mora održavati

jedinstvenu prirodu organizacije koja ju razlikuje od ostalih i treba biti kratka i direktna.

Vizija

Izjava o viziji opisuje budućnost koju želimo postići, rezultate koje želimo polučiti, pruža smjer i inspiraciju za određivanje ciljeva organizacije. Odgovara na pitanje kako organizacija želi da je se doživljava u budućnosti i izraz je željenog budućeg stanja. Osigurava dugoročan fokus organizacije i predstavlja izazov.

Ciljevi

Dugoročni ili strateški ciljevi su sveobuhvatna izjava o tome što organizacija nastoji postići u sljedećih 3-5 godina. Ovi ciljevi su usmjereni na najvažnije učinke, poboljšanja ili rezultate, a po svojoj su prirodi mjerljivi. Opisuju ciljno stanje u budućnosti i pridonose ostvarenju vizije i misije. Daju strateški fokus organizaciji a odgovornost za izvršenje ciljeva povjerava se konkretnoj osobi.

Razvoj i oblikovanje ciljeva

Ključna pitanja (6-8) identificirana kroz proces analize potrebno je pretvoriti u strateške ciljeve. Ciljevi moraju osigurati bolje rezultate organizacije i zatvaranje "jaza".

Zadaci

Direktno podupiru ciljeve te prisiljavaju organizaciju na djelovanje. Dovoljno su konkretni da se mogu kvantificirati i mjeriti rezultati. Realni su i dostižni i prenose odgovornost. Pokrivaju kratko vremensko razdoblje (kalendarsku godinu, projekt) dok ciljevi pokrivaju duže vremensko razdoblje.

Ciljne vrijednosti

Svaka mjera(cilj) mora imati barem jednu ciljnu vrijednost, potiču organizaciju na postizanje boljih rezultata i stavljaju naglasak na strategiju.

Evaluacija

Prisiljava organizaciju da promatra rezultate iz više perspektiva i uzima u obzir uzročno-posljedične veze.

Strateški plan

Rezultat strateškog planiranja i dokument koji se sastoji od:

- Ključnih vrijednosti organizacije
- Okruženja u kojem se radi
- Zajedničkih ciljeva i zadatka
- Strukture ljudskih resursa unutar organizacije
- Aktivnosti
- Marketinga i promocije
- Organizacijske strukture i članstva
- Plana financiranja

UKRATKO

Strateško planiranje:

- Proces kojim se utvrđuju prioritete - što se želi postići u budućnosti
- "Tjera" organizaciju da odabere što će ostvariti, a što neće
- Okuplja organizaciju u zajedničkim naporima za izvršenje ciljeva
- Ugrubo definira gdje i kako će resursi biti alocirani.

Što je to projekt?

*Projekt je niz **aktivnosti** čiji je cilj ostvarenje jasno određenih **ciljeva** unutar određenog **vremenskog roka** i s određenim **proračunom**.*

(Europska Komisija, PCM Guidelines, ožujak 2004.)

KARAKTERISTIKE PROJEKTA

- Definirani datum početka i kraja;
- Definirani obuhvat, konačan proračun, specifični krajnji rezultat te pridruženi resursi;
- Jedinstveni rezultat;
- Nije rutinski posao.

Projekt je prije svega privremena i izvanredna aktivnost koja se provodi za ostvarenje nekog unaprijed definiranog rezultata. Provodi se samo jednom i rješava jedan ili više jasno definiranih problema.

Zašto uopće provodimo projekte?

Projekte provodimo kako bismo na inovativan način pristupili rješenju nekih problema odnosno situacija:

- Kada je potrebno zadovoljiti identificirane potrebe određenih ciljnih skupina;
- Kada je potrebna društvena ili ekonomska promjena;
- Kada je potrebna institucionalna promjena;
- Kada je potrebno uvesti nove metode rada, programe, zakone i politike.

Osnovni sadržaj svakog projekta jesu ciljevi odnosno rezultati, vremenski okvir u kojem se provode projektne aktivnosti i proračun potreban za provedbu projekta.

Sudionici projekta

Prijavitelj je svaka pravna osoba javnog ili privatnog prava **izravno odgovorna** za pokretanje, upravljanje, provedbu i ostvarenje rezultata projekta, pripremu projektnog prijedloga i njegovo podnošenje na Poziv na dostavu projektnih prijedloga, u cilju dobivanja sufinanciranja za provedbu projekta.

Korisnik je uspješan prijavitelj s kojim se potpisuje Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava. Izravno je odgovoran za početak, upravljanje, provedbu i rezultate projekta. Pojam Korisnik, tamo gdje je primjenjivo označava Korisnika i njegove Partnere.

Partneri su institucije, tvrtke ili organizacije koje neposredno **sudjeluju u provedbi povjerenih projektnih aktivnosti** i odgovorni su provoditelju projekta, a **troškovi koje ostvare su prihvatljivi**.

Suradnici su institucije, tvrtke ili organizacije koje su zainteresirane za provedbu projekta, **pomažu u provedbi, no ne sudjeluju značajnije u**

ostvarivanju rezultata i **nemaju pravo na povrat (nadoknadu) troškova u projektu.**

Podugovoreni su svi stručnjaci, tvrtke ili organizacije koje **u okviru projekta pružaju određene usluge, isporučuju robu ili izvode radove** i plaćeni su za to.

Ciljne skupine su grupe/entitete pod **direktnim pozitivnim utjecajem projekta** na razini svrhe projekta.

Krajnji korisnici su svi oni koji **dugoročno imaju koristi od projekta** na razini društva ili sektora općenito, ali za vrijeme trajanja projekta **ne sudjeluju direktno u provedbi.**

Program i projekt razlika

Projekt = skupina aktivnosti kojima se postiže svrha projekta unutar određenog vremenskog okvira.

Program = skup projekata čiji ciljevi ili svrhe u sprezi doprinose zajedničkom općem cilju poboljšanja situacije u određenom sektoru, županiji, državi i sl.

Upravljanje projektnim ciklusom

Upravljanje projektima je primjena određenih znanja, vještina, alata i tehnika u razvoju i provedbi aktivnosti projekta, a kako bi se zadovoljili zahtjevi ciljeva projekta.

Upravljanje projektima uključuje:

- Identificiranje zahtjeva i potreba koje iziskuje provedba projekata
- Postavljanje jasnih i dostižnih ciljeva projekta
- Dobru izbalansiranost kvalitete, opsega posla, vremena i troškova
- Prilagodbu pristupa i planova zahtjevima i očekivanjima.

Upravljanje projektima je **primjena određenih znanja, vještina, alata i tehnika** u provedbi aktivnosti projekta, a kako bi se postigli ciljevi projekta. Kako bi se olakšalo upravljanje projektom, projekt se dijeli u nekoliko faza koje zajedno čine projektni ciklus. Faze su sukcesivne, nakon što završi jedna ispunjavaju se uvjeti za početak slijedeće faze. Svaka faza ima svoje outpute koji trebaju biti isporučeni prije početka slijedeće faze.

Faze u projektnom ciklusu:

- **programiranje**
definiranje strategije pomoći EU pojedinoj državi

- **identifikacija**
identifikacija konkretnih mjera za koje se traže sredstva EU-a
- **formulacija**
priprema detaljne projektne i natječajne dokumentacije
- **financiranje**
odluka o financiranju
- **provedba i praćenje**
provedba projekta
- **evaluacija**
vrednovanje postignuća projekta

Maja Dragojević

RAZVOJ MODELA SUDIONIČKOG UPRAVLJANJA U KULTURI

Civilno-javno partnerstvo u okviru prostorne i kulturne politike

Ideja društveno-kulturnih centara ostvarenih kroz civilno-javno partnerstvo utječe na promjenu dviju politika, prostorne i kulturne. Prostorna politika mijenja se tako da se dio prostornih resursa uključuje u model koji omogućuje građanima kontrolu prenamjene prostora i građevinskih radova, od planiranja do nabave i izvršenja posla. Na taj se način otvara prostor za uključivanje socijalnih i kulturnih kriterija u prostorno planiranje. Kulturna politika se mijenja tako što kulturni sustav kooptira društvene prakse koje ne pripadaju tradicionalnom shvaćanju kulturnog djelovanja, iako nastaju u suglasju i sudjelovanju s tradicionalnim umjetničkim i kulturnim praksama. Druga važna promjena u području kulturnih politika jest promjena same organizacijske strukture kulturne ustanove, što ima za posljedicu promjenu načina upravljanja i programiranja.

Dosadašnji odgovor kulturnog sustava na nove potrebe bio je dvojak – privatna inicijativa, koja se ostvaruje kroz poduzeća, umjetničke organizacije i udruge, čije se djelatnosti sufinanciraju javnim sredstvima; i javna ustanova, ustanovljena za obavljanje određene djelatnosti, koju osniva, financira i njome upravlja tijelo lokalne samouprave ili država. **Pitanje koje nam se ovdje postavlja jest zašto bi civilno-javno partnerstvo bilo odgovor na rastuću potrebu** za uključivanjem različitih umjetničkih, kulturnih i društvenih praksi u kulturni sustav, a ne postojeća rješenja: privatna inicijativa i javna ustanova. **ODGOVOR: DRUKČIJI NAČIN UPRAVLJANJA**

Diskurzivni prostori

Društveno-kulturni centri su prije svega diskurzivni prostori. Nalaze se na fizičkim lokalitetima koji ih donekle, ali ne u potpunosti, određuju. Moment društvenosti koji ih situira u ipak spacijalno ograničenu, iako ne i statičnu, zajednicu. Društveno-kulturni centri ne mogu se odvojiti od prostora u kojemu se nalaze, ne mogu se odvojiti od zajednice u kojoj djeluju. Oni s prostorom povezuju različite forme komunikacije i dokumentacije, umjetničke radove, tekstove, aktivizam, poduzetništvo. Njihov model rada više nalikuje na itinerar

nego na mapu, i to ih bitno razlikuje od drugih kulturnih ustanova, koje prije svega mapiraju, što je važno u njihovom polju djelovanja.

Osnovni elementi za uspostavljanje društveno-kulturnih centara:

- organizirano civilno društvo
- politička, profesionalna i društvena volja
- povjerenje i poštivanje između svih uključenih dionika
- demokratsko polazište
- potreba za demokratizacijom upravljanja javnim prostornim resursima
- pravni okvir i mehanizmi koji omogućavaju i potiču prakse civilno-javnog partnerstva
- pravni okvir i mehanizmi koji osiguravaju sudjelovanje različitih dionika u upravljanju javnim resursima
- transparentnost i dostupnost informacija
- kapaciteti za zagovaranje praksi civilno-javnog partnerstva i sudioničkog upravljanja
- zajedničko razumijevanje civilno-javnog partnerstva i sudioničkog upravljanja
- obrazovni programi za sve uključene aktere
- izvori financiranja

Civilno-javno partnerstvo

Civilno-javno partnerstvo predstavlja zajedničko i suradničko djelovanje i dijalog između javnog i civilnog sektora u svrhu kvalitetnijeg, djelotvornijeg i učinkovitijeg upravljanja i korištenja javnih resursa u odnosu na konvencionalne i tradicionalne pristupe. Dijeljenjem odgovornosti u upravljanju te kvalitetnom povezanošću civilnih i javnih aktera uspostavlja se novi model strukture i procesa organizacije korištenja javnih resursa. Suradnja se uspostavlja na inicijativu javnog ili civilnog sektora, a odnosi i odgovornosti definiraju se kao dugoročna ugovorna suradnja u kojoj su svi partneri dužni kvalitetno izvršavati ugovorom definirane zadatke i preuzete odgovornosti. Kroz partnerstvo se jačaju svi uključeni dionici. Modeli civilno-javnog partnerstva mogu biti različiti u oblicima, s različitim rokom trajanja i intenzitetom.

Mogući modeli civilno-javnog partnerstva (*svaki model podrazumijeva definiranje seta pravila, odnosa između uključenih partnera te raspodjelu odgovornosti i dataka*):

Model hibridizacije – partnerstvo javnog i civilnog sektora u suosnivanju i suupravljanju novom zajedničkom institucijom koja preuzima ulogu upravljanja javnim resursom.

Model zajedničkog upravljanja – formiranje zajedničkog tijela upravljanja javnim resursom u kojemu je jednak broj predstavnika javnog i civilnog sektora.

Model suradničkog upravljanja – partnerstvo javne ustanove s određenim brojem organizacija civilnog društva u svrhu zajedničkog upravljanja korištenjem prostora u javnoj infrastrukturi koja je u nadležnosti javne ustanove.

Model proširene suradnje – suradnja javnog i civilnog sektora uspostavljena je isključivo na razini davanja javnog resursa civilnom sektoru na upravljanje i korištenje na određeno vrijeme bez naknade uz obavezu javnog sektora da pokriva dio materijalnih troškova korištenja infrastrukture, a civilni sektor osigurava javnu namjenu (kulturnu i društvenu) prostornog resursa.

Model nove javne kulture – transformacija postojećeg centraliziranog modela upravljanja javnim kulturnim ustanovama prema uspostavljanju demokratizirane strukture upravljanja. Uključivanjem predstavnika organiziranog civilnog društva i građana u članstvo upravnih vijeća osiguralo bi se sudjelovanje različitih dionika u upravljačkoj strukturi.

Sudioničko upravljanje

Sudioničko upravljanje javlja se tamo gdje se ljudi organiziraju, formalno ili neformalno. Koncept sudioničkog upravljanja podrazumijeva definiranje pravila i odnosa među onima koji stupaju u interakciju i žele ostvariti zajedničke ciljeve. Na taj se način reguliraju pitanja moći, odnosa i odgovornosti, određuje se tko provodi vlast, tko utječe, tko odlučuje, kako se donose odluke, za što se i kako preuzima odgovornost itd. Ne postoji općeprihvaćena definicija sudioničkog upravljanja, ali većina relevantnih aktera pod ovim konceptom podrazumijeva sudjelovanje i uključenost različitih dionika u procese upravljanja u kojima se dijeli moć i odgovornost. Koji će aranžman sudioničkog upravljanja biti najfleksibilniji i najsposobniji odgovoriti na lokalne potrebe, mogućnosti i prijeteće, ovisi od slučaja do slučaja. Stoga je za svaki lokalni kontekst potrebno identificirati najprikladniji sustav sudioničkog upravljanja.

Elementi sudioničkog upravljanja

U cilju osiguravanja efikasnog i stabilnog sudioničkog upravljanja potrebno je definirati svaki pojedini element u skladu s potrebama i specifičnostima lokalnog konteksta i društvenih uvjeta. Radi lakšeg snalaženja tijekom definiranja elemenata moguće ih je podijeliti u nekoliko skupina, primjerice u tri sljedeće skupine: konstituirajući, strateški i operativni elementi. **Okupljeni dionici za svaku skupinu trebaju urediti set elemenata koji će biti zajednički**

usuglašeni te transparentno dostupni svima na koje se odnose i koji su uključeni u procese sudioničkog upravljanja.

Skupina konstituirajućih elemenata odnosi se na formulaciju procesa upravljanja i njegove izmjene te izravno utječe na strateške i operativne elemente, a može uključiti sljedeća pitanja i pravila:

- tko su uključeni dionici
- kakva je raspodjela odgovornosti između uključenih dionika
- koja su tijela upravljanja
- tko je ovlašten donositi odluke
- kako je definiran način donošenja odluka...itd.

Skupina strateških elemenata – odnosi se na kreiranje politika i pravila korištenja resursa i izravno utječe na operativnu skupinu elemenata, a uključuje:

- tko su korisnici prostora
- koja su prava korisnika
- koje su procedure za dodjelu prostora na korištenje
- uvjeti i kriteriji privremenog/višegodišnjeg korištenja prostora
- pravila korištenja prostora...itd.

Skupina operativnih elemenata – podrazumijeva niz elemenata koji se provode na svakodnevnoj razini i pomažu u provedbi definiranih pravila u skupinama **konstituirajućih i strateških elemenata**:

- koji su načini praćenja korištenja prostora
- tko su oni koji nadziru korištenje prostora i kome su odgovorni
- koji su mehanizmi rješavanja sukoba
- tko rješava sukobe
- koje su sankcije i tko ih definira

Načela civilno-javnog partnerstva i sudioničkog upravljanja:

- Legitimnost i transparentnost
- Odgovornost
- Pravednost
- Otvorenost

Ključni izazovi

Politički izazovi

- nepostojanje jasne političke volje
- tjeskoba zbog podjele moći i odgovornosti
- strah od civilnog društva i zajednice

- nepovjerenje političkih elita prema građanima i civilnom društvu
- nespремnost donositelja odluka da sudjeluju u dugoročnim i iscrpljujućim procesima u koje su uključeni različiti dionici

Profesionalni izazovi

- nedostatak ljudskih resursa za prakse civilno-javnog partnerstva i sudioničkog upravljanja
- nedostatak znanja o uspostavljanju i razvijanju mehanizama sudjelovanja različitih dionika u upravljanju
- sukob oko legitimacije za upravljanje javnim resursima

Izazovi u zajednici

- nepovjerenje građana prema političkim elitama
- nepostojanje osjećaja da građani imaju pravo sudjelovati u procesima upravljanja javnim resursima.

ZAKLJUČAK!

Koji će aranžman sudioničkog upravljanja biti najfleksibilniji i najsposobniji odgovoriti na lokalne potrebe, mogućnosti i prijetnje, ovisi od slučaja do slučaja. Stoga je za svaki lokalni kontekst potrebno identificirati najprikladniji sustav sudioničkog upravljanja.

"ULOGA LOKALNE ZAJEDNICE U RAZVOJU SUDIONIČKOG UPRAVLJANJA" I "KOMUNIKACIJA I ODNOSI S JAVNOŠĆU"

Edukacije

Subota, 02.02.2019. g.

Program: _____

- 09.00-11.00 Edukacija "**Uloga lokalne zajednice u razvoju sudioničkog upravljanja**"
11.00-11.30 Pauza uz osvježenje
11.30-13.30 Edukacija "**Komunikacija i odnosi s javnošću u kulturi**"
13.30-15.00 Ručak za sudionike edukacije

Mjesto održavanja: **Vijećnica Općine Šolta**
Vrijeme održavanja: **09:00 sati**

Edukatori: **Antonia Kuzmanić** (Platforma Doma mladih)
Goran Biličić (Info zona)
Sanja Baković (Centar za kulturu Općine Bol)

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.
Organizacija edukacije sufinancirana je iz Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali, iz Europskog socijalnog fonda.
Sadržaj plakata isključivo je odgovornost Šoltanskog glazbenog zbora Orlita.

Antonia Kuzmanić i Goran Biličić

ULOGA LOKALNE ZAJEDNICE U RAZVOJU SUDIONIČKOG UPRAVLJANJA

Primjeri modela upravljanja: Centri za mlade

Krajem 2018. godine Info zona je provela analizu usluga, programa i modela upravljanja pet Centara za mlade u Hrvatskoj - u Zaprešiću, Samoboru, Zagrebu, Karlovcu i Dubrovniku. S obzirom na različita iskustva, izazove i modele upravljanja primjeri navedenih Centara za mlade mogu poslužiti kao podloga za promišljanje o realizaciji Društveno-kulturnog centra (DKC), odnosno iznalaženje optimalnog modela upravljanja.

DKC ima širu publiku od Centara za mlade, no u kontekstu realizacije DKC-a na otoku Šolti i specifičnog položaja mladih na otocima, svakako bi se u društvenoj komponenti DKC-a trebalo pronaći mjesta za usluge i programe koje nude Centri za mlade. Aktivnosti analiziranih Centara za mlade, u većoj ili manjoj mjeri, su: izložbe, nastupi, edukacije, predavanja, tematska druženja i savjetovališta.

Centar za mlade Dubrovnik primjer je kada Grad političkom odlukom dodjeljuje gradski prostor udrugama. Grad Dubrovnik i udruge rade na optimalnom modelu upravljanja te razmatraju mogućnost osnivanja zadruge ili nove udruge, civilno-javnog partnerstva ili opciji da jedna udruga vodi Centar i realizira ga u partnerstvu s više udruga, no prostor trenutno koriste četiri udruge (udruge Maro i Baro kao voditelj Informativnog centra za mlade koordinira prostorom, a ostale tri udruge u prostoru realiziraju dio svojih aktivnosti), dok druge udruge terminski koriste prostor. Voditelj Informativnog centra za mlade, koji je zaposlenik udruge Maro i Baro, zapravo je i voditelj Centra za mlade.

Spomenuti gradski prostor ima tri manje prostorije od čega je jedna multifunkcijska dvorana i nalazi se u stadionu Gruž. Grad plaća režije i održavanje, a internet i telefon plaća Udruga Maro i Baro kroz projekt informativnog centra za mlade. Opremu prostora osigurale su udruge kroz svoje projekte.

Grad je financirao uređenje prostora, financira aktivnosti Informativnog centra za mlade putem godišnjeg natječaja, a na taj se način financiraju i ostale aktivnosti. Razmatra se mogućnost da Grad financiranje projekata udruga usmjeri u jedan javni poziv koji bi imao veći iznos za financiranje Centra za mlade.

Primjer **Centar za mlade Grabrik u Karlovcu** još je jedan primjer kada Grad udrugama prepušta upravljanje Centrom i osigurava dio financiranja, no Grad Karlovac razradio je transparentu proceduru dodjeljivanja i prostora i financijske podrške. Karlovačka udruga Carpe Diem u partnerstvu s više udruga putem natječaja Grada koristi trogodišnje financiranje i prostor u kojem realizira Centar za mlade. Imaju voditelja Centra za mlade koji je zaposlenik udruge Carpe Diem te koordinatora Centra za mlade, koji je zaposlenik partnerske udruge.

Za gradski prostor koji lokacijom i veličinom odgovara potrebama, udruga ne plaća najam, a plaća održavanje i režije. Grad Karlovac financirao je uređenje prostora i dio opreme te kroz natječaje za trogodišnje financiranje financira manji dio hladnog pogona. Ostatak financijske konstrukcije moraju zatvoriti same udruge koje vode Centar, putem drugih natječaja.

Samoborski Centra za mlade Bunker primjer je kada ključnu ulogu ima gradska javna ustanova - Pučko otvoreno učilište Samobor (POU). POU je na korištenje dobilo stari vojni objekt te zaposlenici POU koordiniraju programom i prostorom. Prostor je za terminsko korištenje otvoren i drugim udrugama za mlade. Namjeravaju zaposliti i voditelja Centra, a već imaju referenta za mlade (osobu koja direktno radi s mladima), tehničara i čistačicu, vanjske suradnike i volontere - svi zaposleni su zaposlenici POU.

POU je gradska ustanova pa ne plaća najam gradskog prostora, a i režije i održavanje se financiraju iz gradskog proračuna. Prostor ima veliku multifunkcijsku dvoranu za druženja, edukacije, konferencije i zabave, manji izložbeni prostor, prostoriju za učenje i rad na računalima.

Grad je financirao uređenje prostora i opremu te financira program. Riječ je o POU pa nemaju mogućnosti prijave na natječaje kao udruge. Prihodi od iznajmljivanja prostora kafiću u sklopu Centra idu u gradsku blagajnu, ali se vraćaju POU za investiranje u Centar.

Centar za mlade grada Zagreba realizira udruga Zamisli i 30 partnera među kojima je i Grad Zagreb. Udruga Zamisli, koja realizira informativni centar za mlade i klub za mlade, nositelj je projekta koji sufinancira Europska unija kroz Europski socijalni fond. Izvršni odbor projekta čine voditelj Centra i tri koordinatora aktivnosti koji su zaposlenici udruge Zamisli te Programsko vijeće koje čini voditelj Centra i 4 člana koje bira Konzorcij kojeg čine udruga Zamisli i partneri.

Programi i usluge Centra realiziraju se u privatnom prostoru u centru grada (96m²) za koji udruga plaća najam, održavanje i režije, ali razmatra se opcija da

presele u veliki gradski prostoru ispod tribine stadiona u Maksimiru. I prostor i oprema i zaposlenici su financirani kroz dvogodišnji ESF projekt, tek će razraditi model nastavka financiranja. Sadržaj programa i usluga osiguravaju partneri kroz vlastite resurse.

Centar za mladež Zaprešić vodi istoimena udruga čiji je jedan od osnivača Grad Zaprešić. Udruga Centar za mladež Zaprešić realizira aktivnosti u suradnji i partnerstvu s drugim udrugama i institucijama te kao nositelj aplicira na natječaj Grada za financiranje hladnog pogona Centra. Imaju voditelja Centra koji je zaposlenik Udruge Centar za mladež Zaprešić.

Udruga je od Grada na korištenje dobila manji gradski prostor za koji plaća održavanje i režije, ali zbog nedostatne veličine prostora, aktivnosti su uglavnom izvan prostora. Grad na godišnjoj razini putem natječaja udruzi dodjeljuje institucionalnu financijsku podršku (hladni pogon - plaće, najam, režije, oprema, održavanje...), a ostatak aktivnosti i troškova financira se iz drugih natječaja.

Antonia Kuzmanić i Goran Biličić

ULOGA LOKALNE ZAJEDNICE U RAZVOJU SUDIONIČKOG UPRAVLJANJA

Potencijali i očekivanja sudioničkog upravljanja Domom mladih

Platforma Doma mladih (PDM) je savez udruga za nezavisnu kulturnu scenu i scenu mladih koja djeluje kao zagovaračka platforma na lokalnoj razini.

PDM djeluje od 2012., najprije kao neformalna inicijativa koja kroz zagovaranje, osnaživanje, istraživanje i aktivizam djeluje na razvoj izvaninstitucionalne kulture i umjetnosti te na sektor mladih suradujući s nizom lokalnih, nacionalnih i međunarodnih udruga, umjetničkih organizacija, saveza udruga, jedinica lokalne i regionalne samouprave te s drugim relevantnim institucijama u području kulture, umjetnosti i sektora mladih. Ciljevi PDM usmjereni su na osmišljavanje modela suupravljanja prostorom Doma mladih kako bi se riješio problem neadekvatne prostorne infrastrukture u kojoj djeluje nezavisna kultura u gradu Splitu. Dosadašnja nastojanja za uspostavljanje suupravljačkog modela nadograđena su nizom aktivnosti za povećanje vidljivosti programa Platforme, suradnju s različitim akterima kao i osiguravanjem uvjeta za uspostavljanje društveno-kulturnog centra, diskurzivnog prostora gdje se ohrabruju specifične forme dijaloga, aktivizma i djelovanja u području kulture i umjetnosti s posebnim naglaskom na uključivanje mladih.

Također, PDM usmjerava zagovaračke aktivnosti prema transparentnoj raspodijeli proračunskih sredstava za kulturu i mlade, uz provedbu edukacijskih aktivnosti kojima jača kapacitete organizacija civilnog društva koje se bave nezavisnom kulturom i/ili mladima. PDM kroz osnaživanje, zagovaranje, istraživanje i aktivizam djeluje na razvoj institucionalnog i društvenog okvira te izvaninstitucionalne kulture u lokalnom i nacionalnom kontekstu.

PDM od 2015. djeluje kao formalna udruga, odnosno savez udruga za nezavisnu kulturnu scenu i sektor mladih koja kontinuirano i aktivno suraduje s Multimedijalnim kulturnim centrom, upraviteljem zgrade Doma mladih na razvoju modela društveno-kulturnog centra čiji program uključuje umjetničke, edukacijske i istraživačke programe i prezentacije namijenjene zajednici te subverzivne i kritičke istraživačke prakse. Cilj suradnje je osmišljavanje participativnog i transparentnog modela suupravljanja prostorom radi poboljšanja uvjeta za djelovanje aktera u području nezavisne kulture i mladih.

Platformu Doma mladih čine organizacije civilnog društva iz područja suvremene kulture i umjetnosti i sektora mladih:

- Udruga za kulturu i sport "Pozitivna sila"
- Info zona
- Kino klub Split
- KLFM radio u zajednici
- Kolektiv za razvoj, istraživanje i propitivanje queer kulture queerANarchive
- Kulturno umjetničko udruga Uzgon
- Mavena – 36 njezinih čuda
- Platforma 9.81 – institut za istraživanja u arhitekturi
- Style Force – udruga za kulturu i novoscenski pokret
- Udruga mladih za promicanje aktivizma Aktivist
- Kulturna alternativa mladih – Hram
- Međunarodni Festival Novog Filma
- Pričigin
- S.K. Kolo
- Tiramola.

Društveno kulturni centar Dom mladih

Gradnja Doma mladih započela je 1974. godine, uoči Mediteranskih igara u Splitu 1979., zajedno s još nekoliko kapitalnih projekata, ali se s izgradnjom stalo i čitavih petnaest godina prostor je zjapio prazan.

1994. godine Dom su zauzeli umjetnici s alternativne scene projektom "Art Squat", da bi Grad 1996. godine osnovao Kulturno središte mladih Split kojem daje zgradu na upravljanje do 2004., kada upravljanje preuzima Multimedijalni kulturni centar Split koji je upravitelj zgrade i danas.

Svih ovih godina prostore u zgradi koriste nezavisne udruge i umjetničke organizacije iako zgrada nikada nije dovršena. Tijekom godina, ovisno o volji lokalne vlasti i financijskim sredstvima postepeno su se uređivali prostori s ciljem postizanja barem minimalnih tehničkih uvjeta za rad, ali uređenje prostora nikada nije privedeno kraju. Promjenom vlasti, Ministarstvo kulture 2012. godine najavljuje investicijsko ulaganje sredstvima iz europskih fondova i konačno uređenje Doma mladih. Iako se Ministarstvo kulture od početka pozicioniralo kao projektni partner, Grad Split i Splitsko-dalmatinska županija isto su napravili tek na proljeće 2013. godine kada se projekt obnove Doma mladih prijavio na natječaj Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije koje mu je donijelo status regionalnog razvojnog projekta.

Ovaj status i daljnji nastavak izrade čitave potrebne dokumentacije za prijavu na europske fondove veliki je iskorak prema konačnom uređenju prostora i njegovom funkcioniranju kao naprednog kulturnog centra koji okuplja, producira, prezentira i educira mlade i nezavisnu kulturu i umjetnost.

Platforma Doma mladih društveno-kulturni centar vidi kao prostor u kojem će se razvijati i prezentirati suvremene umjetničke, kulturne i kritičke društvene prakse i aktivnosti i koji će svoje djelovanje i upravljanje temeljiti na participativnosti i (su)odgovornosti te inkluzivnosti. Platforma zagovara promjenu modela upravljanja prostorom jer smatramo da je došlo vrijeme za demokratičnije modele upravljanja i snažnije uključivanje građana i građanki koji bi trebali ravnopravno sudjelovati u procesima donošenja odluka i dijeliti odgovornost za upravljanje. To je jedini koncept kojim bi se omogućilo da se prostori u kulturi stave više građanima na upravljanje, jer ukoliko grad ili ustanova upravljaju, građani tu nemaju pristup osim kao pasivni korisnici

Sadržaj društveno – kulturnog centra, kako ga zamišljamo, uključuje interdisciplinarnе programe iz područja: suvremene kulture i umjetnosti, kulture mladih, ali i šireg područja civilnog društva, odnosno pitanja specifična za lokalnu zajednicu Splita koja se tiču dobrog upravljanja, zajedničkih dobara, borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti te zaštite ljudskih prava. Domom mladih (su)upravljali bi s ustanovom u kulturi i gradom Splitom kroz model civilno-javnog partnerstva u okviru kojeg dijelimo odgovornost za prostor, planiramo zajedničke programe i ciljeve razvoja centra, te niti jedna strana ne posjeduje moć nad drugom kada je riječ o planiranju i odlučivanju.

Kao prvi pravi pokušaj "izgradnje" društveno-kulturnog centra u Domu mladih kojim će se upravljati kroz civilno-javno partnerstvo Platforma Doma mladih je s nizom partnera – Grad Split, Multimedijalni kulturni centar, ustanova za organizaciju kulturnih događanja, Cluster za eko-društvene inovacije i razvoj CEDRA Split, Koalicija udruga mladih i Festival mediteranskog filma Split - uspješno aplicirala na natječaj "Kultura u centru" Europskog socijalnog fonda s Nacionalnom zakladom za razvoj civilnog društva i Ministarstvom kulture Republike Hrvatske kao provedbenim tijelima prve i druge razine. Ukupna vrijednost dobivenog projekta je 2.498.102,41 kn od čega je 85% sredstava Europske unije. Razdoblje provedbe projekta je od 1. prosinca 2018. godine do 30. studenoga 2020. godine.

Projekt "Gradimo Dom zajedno", što se može iščitati iz samog naslova, nosi u sebi dimenziju suradništva, koja je nužna da bi se stvari zakotrljale u pravom smjeru. Projektom se želi ismaziti kapacitete dionika kulture grada Splita u području sudioničkog upravljanja, unaprijediti postojeći model upravljanja

Domom mladih te promovirati Split i Dom kao žarište kulturne i umjetničke emancipacije kroz veću uključenost lokalne zajednice. U tijeku je adaptacija prostora (200m²), različite edukacije, izrada strateških dokumenata te provedba kulturno-umjetničkih i društvenih programa, u čije kreiranje, odabir i provedbu želimo uključiti što veći broj osoba.

Ciljevi projekta:

- 1) Osnažiti administrativne i stručne kapacitete te umreženost javnog i civilnog sektora grada Splita u području sudioničkog upravljanja u kulturi i promovirati javnu svijest o kulturi dijaloga u donošenju politika u kulturi
- 2) Unaprijediti postojeći model suradnje i upravljanja Domom mladih kroz osmišljavanje participativnog i transparentnog modela suupravljanja prostorom radi poboljšanja uvjeta za djelovanje aktera u području kulture i mladih, kao i kroz izradu Plana održivog upravljanja Domom mladih Split
- 3) Promovirati Split i Dom mladih kao žarište kulturne i umjetničke emancipacije kroz veću uključenost lokalne zajednice u procese donošenja kulturnih programa
- 4) Pripremiti i provesti kulturno-umjetničke i edukativne programe.

Sanja Baković, dipl. novinarka

KOMUNIKACIJA I ODNOSI S JAVNOŠĆU U KULTURI

Radni stol "kulturnog radnika", fotografija: Sanja Baković

Odnosi s javnošću - temeljni pojmovi

Odnos s javnošću - promišljena, namjerna i planirana komunikacija koja izgrađuje pozitivan odnos između određene organizacije, kompanije ili nositelja kampanje/organizatora događaja - s javnošću, a s ciljem pridobivanja vidljivosti, pozitivne potpore i stvaranja publike.

Karakteristike

- spada u oblik persuzivne komunikacije (različita od novinarstva)
- gradi dvosmjernan odnos, očekuje prijemчивost publike/klijenta

Što je javnost?

Javnost su svi ljudi do kojih dopiru informacije vezane za opću važnost; ona grupa obaviještenih i upućenih ljudi koji pokazuju interes za javne i društvene poslove i događaje.

Kultura – specifičnosti

- Kultura – lat. *cultura*: obrađivanje /zemlje/; njega /tijela i duha/; oplemenjivanje; poštovanje, sve ono uzgojeno, uzvišeno, oplemenjeno, odnjegovano
- Pitamo se: što razlikuje kulturu od drugih sektora, primjerice politike, sporta, zabave, estrade?
- Kultura kroz sve razine svoga djelovanja trudi propitivati, osvještavati, ukazivati na društvene probleme, otvarati društvene oči, biti angažirana, dok se ostali sektori bave aktivnostima koje su različito vrijednosno orijentirani
- Primjeri za diskusiju: kazališne predstave "Duet za jednog" i "Ciganin, ali najljepši", te performans Siniše Labrovića "Zaštitimo svećenike od progona za pedofiliju"

Kome se obraćamo kad govorimo o kulturi

"Kad čujem riječ kultura, hvatam se za pištolj", navodno je rekao Hermann Göring, visoki dužnosnik u vrijeme nacionalsocijalističke Njemačke, no u gotovo svim vremenima uvijek postoje "važnije" teme koje istisnu kulturu iz fokusa javnosti.

Festival "Odvalimo se poezijom", Bol na Braču, 2018. godina;
predstavljanje knjige pisca i novinara Siniše Kekeza,
autorica fotografije: Sanja Baković

Festival "Odvalimo se poezijom", Bol na Braču, 2018. godina;
čitanje poezije pustinjaka u Zmajevoj špilji

Sebi postavljamo pitanje:

- Tko su ljudi koji dolaze na kulturna događanja?
- Tko su ljudi koji **ne** dolaze na kulturna događanja?
- Zašto ljudi dolaze na kulturna događanja?
- Zašto ljudi **ne** dolaze na kulturna događanja?
- Što nudi kultura, a primjerice ne nudi odlazak na sportski događaj?

Zadatak: pridobiti novu publiku koja inače ne dolazi na kulturna događanja

Pitanje: kako to postići? tko bi mogla biti nova publika?

Prva večer festivala "Odvalimo se poezijom", rujna 2018. g.,
nastup bolskog umjetnika Ivice Jakšića Čokrića Pukota

Plakat za pjesnički festival "Odvalimo se poezijom", 2018. godine

Zašto kultura treba odnose s javnošću?

- Svaki novi projekt, novi događaj, nova platforma treba neki oblik odnosa s javnošću
- PRIMJERI: Nova kampanja, novi festival, novo kulturno ljeto, novi jednokratni događaj – želimo javnost informirati, doprijeti do nove publike, pridobiti pozitivne povratne informacije
- Kultura kao specifična vrsta djelovanja koja je u brojčanom omjeru uvijek zanimala manji broj ljudi u odnosu na, primjerice, sport, politiku i estradu, posebno treba odnose s javnošću koji će raditi na njezinoj vidljivosti

Interno komuniciranje

- Interno komuniciranje je komuniciranje među svim dionicima procesa; prije nego što s nekim projektom, kampanjom ili događajem krenemo prema vanjskoj javnosti.
- Događa se između članova radnog tima, organizatora, suradnika, predstavnika lokalne uprave i samouprave, predstavnika udruga i institucija. Bez dobre i pripremljene interne komunikacije nije moguća ni eksterna komunikacija.

Eksterno komuniciranje

- Eksterno komuniciranje je komuniciranje prema vanjskoj javnosti, u trenutku kada je projekt, kampanja ili događaj pripremljen, te se odvija kroz korištenje PR alata (alata za odnose s javnošću)
- **PR alati:**
 - Za komunikacija prema medijima:** press konferencija, slanje materijala kroz priopćenja i sve potrebne materijale, izjave za radija i televizije
 - Za posjetitelje:** materijali koji se dijele, kao što su knjižice
 - Za one koji se vole virtualno informirati:** društvene mreže na kojima je važno biti aktivan i redovito ažurirati sve novosti, pripremljena videa
 - Za stalnu i željenu publiku:** newsletteri

Pitanje: Prilikom eksterne komunikacije, što komuniciramo?

- O čemu naš projekt govori?
- Pitamo se: koju poruku želimo prenijeti? Kojoj se publici obraćamo? Koju publiku želimo?
- Razmotrimo koja publika već postoji, a koju novu publiku možemo dobiti?
- Što komuniciramo da privučemo novu publiku?
- Odredimo što je to zanimljivo, zašto bi netko popratio i podržao naš projekt/događaj/kampanju?

Gerila & neformalni načini komunikacije

- Ostavljanje grafita umjetničkog sadržaja (gerila)
- Performans na javnom mjestu
- Usmena predaja
- Nazvati ljude telefonom (mali događaji, lokalne sredine)
- Koristiti privatne kontakte

Grafit u Zagrebu, autorica S. Baković

Možemo li bez medija?

- Možemo li danas reći da se nešto dogodilo ako nije bilo objavljeno u medijima ili na društvenim mrežama? Možemo se složiti da je odgovor "ne"!
- Pitamo se kako potaknuti medije da prenesu vijesti vezane za teme iz kulture?

ZADATAK - kako se izboriti za medijski prostor i javnost među "masovnijim" temama?

RJEŠENJE: dati nešto zanimljivo i novo! Odrediti što!

Komunikacija prema medijima i društvenim mrežama

- Redovito slati priopćenja, pozive, tekstove i materijale nakon događaja
- Obavještavati medije o cijelom procesu, primjerice, pripremamo: "Novi otočki ljetni pjesnički festival"

ODLUČITI: Odakle početi? Kada poslati prvu vijest o programu i sadržaju?

Cijelo ljeto obavještavati javnost i kada sve završi, obavijestiti javnost putem medija da je završio program!

Krizno komuniciranje

- Krizno komuniciranje – kada se provodi: kada situacija u kojoj je poslana poruka pogrešno protumačena u javnosti (primjer, festival u kojem se prenese neki fragment koji kompromitira događaj, a dobre poruke ostaju u sjeni).
- Kriza se javlja kada stvari pođu krivo, riskira se rušenje ugleda osobe, tvrtke, organizatora, kampanje, branda (otkrilo se da je ministrica kulture kupovala karticama i to je bacilo sjenu na njezin angažman, akademski i umjetnički rad i političku funkciju).

Kako komunicirati u krizi?

Četiri elementa u postupanju prilikom kriznog komuniciranja:

- 1) brzina (izaći pred javnost, press konferencija, priopćenje za medije)
- 2) istina/točnost informacija (bez skrivanja informacija)
- 3) predstaviti širu sliku krize, dati više informacija/dругu stranu
- 4) nekonfliktna i suosjećajna komunikacija

Glavni koraci kriznog komuniciranja

Što prvo učiniti?

- Okupiti tim i podijeliti odgovornosti
- Dogovoriti strategiju
- Pratiti situaciju, do zadnjeg trenutka, dok kriza ne završi slanjem pozitivne poruke

Kako završiti krizu bez "repora"?

- Kontinuitet komunikacije, primjerice, dok se slučaj ne riješi, sazivati pressice, informirati medije i dionike procesa
- Ne zaboraviti na javnost u svim fazama rješavanja problema
- Poslati nove pozitivne poruke: što smo naučili iz krize?
- Komunicirati novu fazu: "nakon ovog iskustva, pametniji smo za..."
- PRIMJER DOBROG KRIZNOG KOMUNICIRANJA: izlazak pred javnost dok kriza traje, unatoč tome što to može biti neugodno zbog pritiska javnosti, tako preveniramo još dublju krizu
- PRIMJER LOŠEG KRIZNOG KOMUNICIRANJA: šutnja, nereagiranje

Odnosi s dionicima i partnerima

- Početak projekta - brainstorming, tim u više navrata vrti i ideju i određuje ciljeve i potrebe
- U skladu s potrebama, gledamo čija nam pomoć treba:
 - 1) Lokalna samouprava
 - 2) Neka udruga
 - 3) Kolege iz drugog mjesta koji rade sličan projekt, pitamo za savjet
 - 4) Umjetnici
 - 5) Druge institucije

Kakav bi trebao biti odnos s dionicima i partnerima:

- Kontinuiran, brz, bez odugovlačenja, uporan, asertivan
- S iskrenim odgovorom što možemo ponuditi zauzvrat ako nam netko daje uslugu ili pomoć (možda nemamo budžet za sve)

Financiranje – sponzorstva

- Budžet koji imamo za projekt/kampanju/događaj uvijek mora sadržati i dio/postotak namijenjen za dio tima i troškove odnosa s javnošću
- **Odnosi s javnošću nisu isto što i oglašavanje, no nisu besplatni** - platforma koja s javnostima komunicira na različite djelotvorne načine
- Načini financiranja:
 - Novac koji smo dobili na temelju natječaja primjerice Ministarstva kulture i županijskih sektora za kulturu
 - Novac iz EU projekata
 - Crowd funding kampanje
 - Sponzorstva privatnih pravnih osoba, tvrtki, kompanija, korporacija, ugostitelja, obrta
 - Sredstva koja dodjeljuju korporacije putem natječaja – pratiti natječaje!
 - Koristimo privatne kontakte!

Entuzijazam: nema spavanja – samo sanjanja!

Ako radimo neki projekt, npr. novi pjesnički festival na otoku, pa krećemo od nule i program koji radimo nije od masovnog interesa, taj projekt ne ispuštamo iz ruku, stalno angažiramo nekog novog, vjerujemo u projekt, pratimo ga, mijenjamo po potrebi, budni smo, živi, prisutni!

Festival "Odvalimo se poezijom", Bol na Braču, 2018. g.,
promocija knjiga Katje Grcić i Nade Topić,
atrij Galerije Dešković, fotografija CZK Bol

Nevena Kereša

KORIŠTENJE NOVIH MEDIJA U PROMICANJU KULTURE

Edukacija, 16. ožujka 2019.

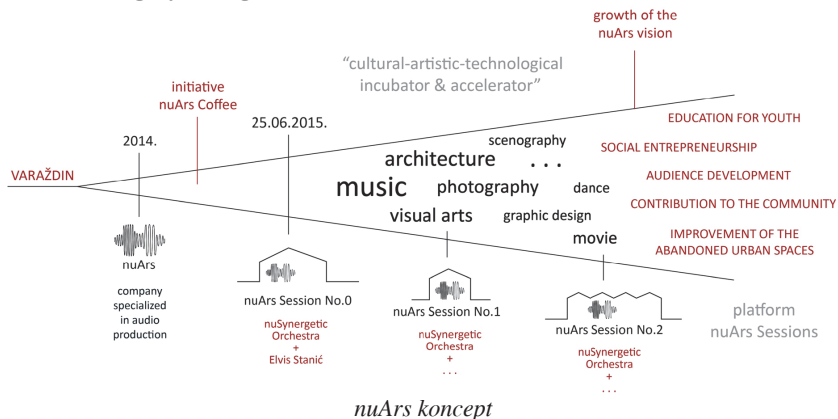
Primjeri iz prakse - nuArs, nuSynergetic i reVillage

Kako postaviti koncept i viziju, kako osmisliti projekt, kako privući publiku i utjecati na samoodrživost kulturnih organizacija i kreativnih industrija? Korištenje novih medija ključna je stavka u promociji novih ideja i aktivnog djelovanja suvremenog društva.

Umjetnički projekti imaju snagu prvi postaviti i ispitati nove modele kulturnih praksi te tako potaknuti kompleksnije promjene i razvoj društva. Na konkretnim primjerima razvoja nuArs vizije, nuSynergetic inicijative i reVillage projekta opisani su potencijali korištenja novih medija. Digitalizacija i novi mediji ne mogu nadomjestiti "stare" oblike promocije već služe kako bi ih nadopunili i ojačali.

Dobra kombinacija različitih vrsta medija omogućava da osmišljene ideje i projekti dođu do širokih skupina ljudi. Stoga je potrebno kombinirati tradicionalno i inovativno, opipljivo i virtualno te "small scale" i "big scale" promociju. Važno je da kulturne organizacije lako prilagođavaju svoje djelovanje specifičnim situacijama i ciljanim publikama, kreiraju nove pristupe i što je najvažnije - griješe, uče i eksperimentiraju.

Learning by doing.

VIZUALNI IDENTITET

LOGO nuArs tvrtke za audio produkciju:

LOGO nuSynergetic udruge:

PIKTOGRAMI timova nuSynergetic udruge:

nuArs i nuSynergetic vizualni identitet

Vizualni identitet - skup grafičkih materijala, boja i tipografija koji se koriste za promociju

Facebook cover za nuArs Session No.0

Better done, than perfect.

U samim počecima često nije moguće imati vizualnu referencu za događaj koji najavljujemo. Ipak, moguće je na razne načine prikazati vrijeme i lokaciju na kojoj će se događaj održati. Moment iznenađenja koji publika dobiva (ne znajući iz promo materijala o čemu se točno radi) pokazao se kako odličan primjer "neočekivane" promocije. Ljudi prije svega pamte originalnost i visoku kvalitetu doživljaja.

nuArs Session No.0 u tvornici Varteks u Varaždinu

Društvene mreže - nezaobilazan virtualni prostor za najavu događaja i razvoj publike

Fotografija - važan medij koji u momentu može ispričati kompleksnu priču

Video - "behind the scene", "timelapse" i razni drugi video materijali danas značajno nadopunjuju promociju projekata na web portalima i društvenim mrežama

Participacija publike - podrška, komentari i kritike vrijedan su resurs promocije i samog razvoja publike, pusti neka drugi pričaju umjesto tebe

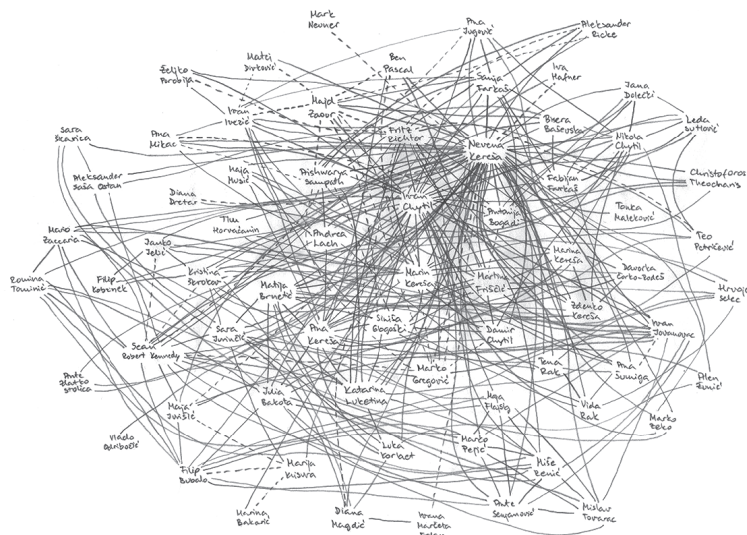
"Svaka pauza između kompozicija bila je taman dovoljna da ispustiš WOW... nasmiješ se, udahneš zrak i ponovno nova vožnja."

Mediji - novinari imaju oštro oko za ono što se u njihovoj blizini događa, brinu o kvaliteti svega što radiš, dobri mediji će to prepoznati

"Mogli bismo reći i da se nusinergetičari protiv društva spektakla bore tako što stvaraju spektakl koji će čovjeku i društvu biti od koristi i to je možda najvažnija odrednica spomenute sinergije."

Majice Udruge nuSynergetic

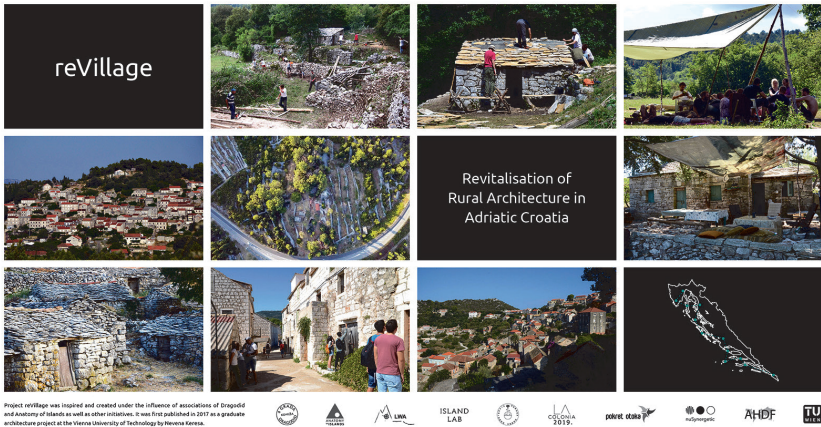

Ljudski resursi i umrežavanje

Postoje brojni modeli i metode kako efikasno razvijati projekte, pronaći rješenja za kompleksne zadatke te odgovarajuće financiranje. Transparentnost i vidljivost projekata te participacija lokalnog stanovništva i stručnjaka mogu snažno utjecati na samoodrživost kulturnih organizacija i kreativnih industrija. Ovo su neki od suvremenih primjera koje je vrijedno istražiti i provoditi:

OPEN SPACE TECHNOLOGY

"Open space works best when the work to be done is complex, the people and ideas involved are diverse, the passion for resolution (and potential for conflict) are high, and the time to get it done was yesterday."

Projekt reVillage

PARTICIPATORY BUDGETING CROWDFUNDING

nuSynergetic je uduga sa sjedištem u gradu Varaždinu koja od 2015. radi na promicanju kulturnog stvaralaštva i razvoju inovativnih umjetničkih praksi. U dosad provedenim projektima "nuArs Session No.0", "nuArs Session No.1" i "nuSynergetic Orchestra ft. Glazbena škola u Varaždinu" sudjelovalo je preko 130 volontera koji su oduševili javnost i medije. Udruga se bavi procesima edukacije, usavršavanja i podizanja svijesti o kulturi kao i procesom revitalizacije napuštenih prostora. Podijeljena na **audio**, **visual** i **invisible** timove (orkestar, audio tehnika, audio produkcija, arhitektura, scenografija, fotografija, video, grafički dizajn, administracija i marketing), udruga djeluje na podizanje kvalitete života svoje lokalne zajednice.

Linkovi

<https://www.youtube.com/watch?v=71D9hLAjwRI&t=2s>

<https://www.youtube.com/watch?v=Zykwqax8BYI>

<https://www.youtube.com/watch?v=RIIPz2dABvM&frags=pl%2Cwn>

<https://www.facebook.com/nusynergetic/>

<https://www.youtube.com/watch?v=APD7oQ3xrSA&frags=pl%2Cwn>

VAŽNOST I RAZVOJ PUBLIKE

S obzirom da dostupni podaci o sudjelovanju publike u kulturnim i umjetničkim aktivnostima pokazuju da značajan dio europske populacije ne sudjeluje u njima u dovoljnoj mjeri, razvoj publike postao je jedan od važnijih izazova kulturnog sektora u cijeloj Europi.

Razvoj publike podrazumijeva strateški i interaktivan proces stvaranja kojemu je cilj uključiti pojedince i zajednicu u potpuno doživljavanje, uživanje, sudjelovanje i vrednovanje umjetnosti.

Ciljevi razvoja publike:

- Očuvanje kulturnog i jezičnog diverziteta
- Pružanje pomoći sektoru kulture i kreativnim industrijama da ostvare svoju društvenu i edukativnu misiju te da ispune svoj ekonomski potencijal
- Povećanje doprinosa spomenutih sektora održivom i inkluzivnom razvoju
- Razvoj kapaciteta organizacija u kulturi i poticanje djelovanja izvan nacionalnih granica
- Poticanje interkulturalnog dijaloga, socijalna inkluzija i promocija kulturnog diverziteta

Doprinosi razvoja publike:

- **Kulturni** (uključivanje većeg broja publike, edukacija...)
- **Ekonomski** (novi izvori prihoda.)
- **Društveni** (razvoj empatije, upoznavanje različitih društvenih zajednica, društveni aktivizam...)

Razvoj publike može smanjiti rizik od pojave društvenih konflikata. Studije pokazuju da sudjelovanje u kulturnom životu doprinosi razvoju psihičkog zdravlja te da ima znatno jači utjecaj nego drugi parametri kao što su prihodi, mjesto stanovanja, godište, spol ili zanimanje. U tom smislu, razvoj publike doprinosi revitalizaciji društva i pomaže samorealizaciji pojedinaca.

Zašto se uključiti u razvoj publike i zašto baš sada?

Rasprava o publici nije novitet. Umjetnička zajednica je oduvijek dio angažiranog društva, kritičar je svijeta oko sebe, bavi se kompleksnim pitanjima, preispituje naše "comfort zone" i promišlja o vrijednostima i rješenjima.

Nužno je kontinuirano razvijati publiku jer se svijet ubrzano mijenja. Nove tehnologije, obrazovanja populacija, veća konkurencija sadržaja za slobodno vrijeme, demografske promjene, smanjenje javnog financiranja - sve to pridonosi neizvjesnoj budućnosti kulturnih organizacija.

U prošlosti su kulturne institucije osnivane kako bi povećale i održale nacionalni ponos te u praksi djelovale kao posrednik između umjetnika i publike - kao "čuvar" onoga što bi javnost mogla i trebala vidjeti. Sada se krećemo prema višedimenzionalnom i interaktivnom svijetu, u velikoj mjeri zahvaljujući tehnologiji. Ona mijenja način kako stvaramo, distribuiramo i inovčavamo kulturne sadržaje, nudeći potencijal za pretvaranje publike iz pasivnih promatrača u kreatore i aktivne korisnike kulturnih sadržaja.

Društvene mreže uvelike pridonose tome. Mijenjaju društvena očekivanja i ponašanje. Ljudi žele veću interakciju i dijalog, osjećaj sudjelovanja u svim aspektima života. Osim uživanja, kulturna participacija donosi pojedincu kreativnost, nešto što je prijeko potrebno obrazovanom društvu.

Postoji izravna veza između aktivne publike i aktivnog građanstva. Kulturno sudjelovanje povećava vjerojatnost šireg uključivanja građana i u politički život. Umjetnost daje ljudima mogućnost izražavanja, daje im glas da ispričaju svoje priče. Kultura ima ključnu ulogu u svakom demokratskom društvu.

Faze razvoja publike:

- **Upstream participacija** - primjenjuje se prije same izvedbe programa; publika sudjeluje u razradi plana za željeni događaj; s redateljima, organizatorima i producentima stvara program
- **Downstream participacija** - odvija se nakon nekog događaja kroz direktan dijalog; publika izražava svoje mišljenje i dojmove te predlaže kako osnažiti i poboljšati program za ubuduće

Važno je prikupiti informacije "tko dolazi" te jednako tako razumjeti "tko ne dolazi i zašto". Veliki je izazov doprijeti do onih koji još nisu publika te suzbiti prepreke koje sprječavaju kulturno sudjelovanje. Kako bi se razvila publika, umjetnička zajednica se mora kretati izvan svojih zidova, u javnom prostoru i na neuobičajenim mjestima te razvijati partnerstva s drugim sektorima, školama, bolnicama, lokalnim inicijativama i institucijama.

Primjer iz prakse - Razvoj nuArs vizije i nuSynergetic inicijative u Varaždinu

Kako početi kad nemaš reference, nemaš prostor, nemaš publiku ni ime, a čekanje na neka bolja vremena jednostavno nije prihvatljiva alternativa? U glavi brojna pitanja i kritike na zatečeno stanje. Primjećuješ kako u tvom

nuArs Session No.1 u sinagogi u Varaždinu

okruženju kronično nedostaje dobrih suradnji, kvalitetnih kulturnih programa, edukacije, usavršavanja i zapošljavanja mladih te aktivnog sudjelovanja zajednice u njenom razvoju.

Nema druge nego krenuti - napraviti prvi korak i dati sve od sebe.

nuArs je vizija o zajedničkom djelovanju i suradnji ljudi koji potaknuti glazbom djeluju na podizanje kvalitete života svoje lokalne zajednice.

Prvi eksperimentalni projekt **nuArs Session No.0** proveden je 2015. godine u gradu Varaždinu. Nekadašnja tkaonica tvornice Varteks veličine 6000 m² postala je na trenutak ugodan dnevni boravak u kojem su novoosnovani **nuSynergetic Orchestra** i gostujući Elvis Stanić svojim soul, jazz i funk obradama te autorskim skladbama oživjeli taj dugo nekorišten prostor. Glazbeno- scenski događaj izveden je nezavisno, uz vlastiti trošak i volonterske sate preko 60 sudionika. Reakcije publike i onih koji su o događaju čuli ili čitali iz medija, bile su izvanredne - uloženi trud se isplatio.

"Nevjerojatan osjećaj kad je glazbenik na pola metra od tebe i imaš dojam da svira baš tebi."

"Nakon iskustva na prošlotjednom Gradskom vijeću, nisam siguran je li su se ta dva događaja uopće dogodila u istom gradu i praktički u isto vrijeme."

"Izvanredna uputa za život za sve one koji možda sumnjaju u duh vremena"

Zašto je nuArs Session izazvao oduševljenje i kako je razvijena publika? Neki od razloga bili su: originalnost, iznenađenje, profesionalnost i kvaliteta;

nuSynergetic Orcestra ft. Glazbena škola u Varaždinu

neobičajeno mjesto izvedbe kojim se ukazalo na potencijale korištenja napuštenih prostora; interdisciplinarna suradnja glazbenika, arhitekata, dizajnera, fotografa, tehničara i ostalih zainteresiranih građana; ograničen broj mjesta u publici; "targetiranje" ljudi koje bi događaj zanimao i osobni pozivi.

Nakon prvog uspješnog predstavljanja **nuSynergetic inicijative** javnosti, 2016. godine je osnovana **Udruga nuSynergetic** koja radi na promicanju kulturnog stvaralaštva i razvoju inovativnih umjetničkih praksi. Udruga se bavi procesima edukacije, usavršavanja i podizanja svijesti o kulturi kao i procesom revitalizacije napuštenih prostora. Projekti koji su uslijedili "nuArs Session No.1" i "nuSynergetic Orchestra ft. Glazbena škola u Varaždinu" potvrdili su kako uspjeh nije bio slučajan.

Aktivno sudjelovanje i suradnja lokalne zajednice u kreiranju kulturnih sadržaja ključna je odrednica suvremenih umjetničkih praksi. Publika se stvara participacijom društva.

Literatura

European Audiences: 2020 and beyond - European Commission

http://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/reports/conference-audience_en.pdf

Linkovi

<https://www.facebook.com/nusynergetic/>

https://www.youtube.com/watch?v=_4HkjBHi5Rg

https://www.youtube.com/watch?v=0OQ6_DIm2i4

Matea Munitić Mihovilović

SUDIONIČKO UPRAVLJANJE U KULTURI: CIVILNO-JAVNO PARTNERSTVO NA PRIMJERU POGONA – ZAGREBAČKOG CENTRA ZA NEZAVISNU KULTURU I MLADE

Civilno-javno partnerstvo u kulturi: Pogon – Zagrebački centar za nezavisnu kulturu i mlade

Pogon – Zagrebački centar za nezavisnu kulturu i mlade javna je ustanova u kulturi, koju su zajednički osnovali i kojom zajedno upravljaju Savez udruga Operacija grad i Grad Zagreb. Pogon je prvi primjer civilno-javnog partnerstva u kulturi u Hrvatskoj.

Pogon je produkt dugogodišnjih zagovaračkih procesa aktera nezavisne kulturne scene i mladih. Inicirala ga je koalicija udruga, a koja se sastojala od dvije nacionalne mreže: Klubtura / Clubture – mreže nezavisne kulture i Mreže mladih Hrvatske te suradničke platforme *Zagreb – Kulturni kapital Evrope 3000* i tri nezavisna kulturna kluba: Močvara, Attack! i MaMa. Javna rasprava i zagovaračka kampanja pokrenute su 2005. godine, a tadašnji Savez za centar za nezavisnu kulturu i mlade registriran je 2006. godine. Paralelno s javnim diskusijama, medijskim aktivnostima i protestnim akcijama, koalicija je organizirala niz događaja pod nazivom **Operacija Grad**, koji su se svake godine fokusirali na različite teme važne za urbani razvoj suvremenog grada. Kroz različite formate i oblike umjetničkog izražavanja, Operacija Grad je privremeno zauzimala različite napuštene lokacije i promovirala ideju kulturnog centra na temelju koje je osnovan Pogon. Prva Operacija Grad održana je u rujnu 2005. godine u jednom od rijetkih bivših industrijskih prostora koji još nisu bili komercijalizirani (kompleks Badel-Gorica). Deset dana prostor je bio privremeno okupiran s više od 50 programa koje je zajednički organiziralo preko 30 nezavisnih organizacije i u kojima je sudjelovalo preko 15.000 posjetitelja.

Krajem 2008. godine Grad Zagreb i Savez za centar za nezavisnu kulturu i mlade (današnji Savez udruga Operacija Grad) zajednički su osnovali Pogon – Zagrebački centar za nezavisnu kulturu i mlade.

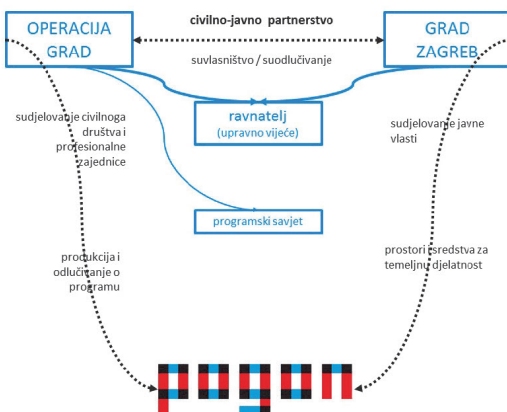
Organizacijska struktura

Osnivači nadgledaju rad Pogona, donose važne odluke o djelatnostima i razvoju centra, daju suglasnost na temeljne dokumente i druge akte. Upravno vijeće upravlja Pogonom i sastoji se od tri člana, na mandat od tri godine. Jednog člana Upravnog vijeća imenuje skupština Grada Zagreba iz reda uglednih kulturnih i umjetničkih djelatnika, drugog člana bira skupština Saveza udruga Operacija Grad, dok trećeg člana iz svojih redova biraju stručni djelatnici Pogona na način određen Statutom.

Primarna uloga Saveza je da okuplja organizacije koje djeluju na ovom području i tako osigura programe koji će se odvijati u Pogonu. Na taj se način osigurava i dodatno programsko financiranje iz različitih domaćih i stranih izvora. Učlanjivanjem u Savez, sve organizacije koje to žele, mogu ravnopravno sudjelovati u upravljanju centrom.

Ključna uloga Grada Zagreba je osigurati primjerene prostore i osnovna sredstva za temeljno funkcioniranje Pogona i odvijanje programa. Grad također ima ulogu javnog nadzora korištenja gradske imovine te nadgledanja rada centra kao javne ustanove.

Upravno vijeće upravlja Pogonom, donosi temeljne dokumente o radu Pogona i odlučuje o raspodjeli financijskih sredstava Pogona. Ravnatelj organizira i vodi rad i poslovanje Pogona te ga zastupa prema trećim osobama. Nakon provedenoga javnog natječaja ravnatelja predlaže Upravno vijeće, a imenuje ga Skupština Grada Zagreba. Ravnatelj se imenuje na vrijeme od četiri godine.

Odgovoran je za ukupni rad centra, a upravlja centrom u suradnji s Upravnim vijećem, Programskim savjetom, zaposlenicima i drugim suradnicima.

Programski savjet stručno je savjetodavno tijelo sastavljeno od predstavnika organizacija civilnog društva koje raspravlja o pravilima i procedurama korištenja resursa (modelu rada), programskom usmjerenju i dugoročnim programskim planovima te razmatra eventualne žalbe na odluke koordinatora programa. Programski savjet ima pet članova, a oni se biraju iz redova članova Saveza udruga Operacija Grad na mandat od tri godine.

Misija Pogona je pružati kvalitetan i pouzdan servis za produkciju, prezentaciju i afirmaciju nezavisnih suvremenih umjetničkih i kulturnih praksi te za aktivno sudjelovanje mladih u kulturnim i drugim aktivnostima u Zagrebu.

Programne koje korisnici Pogonovih resursa organiziraju odlikuje široko definiran programski okvir, multidisciplinarnost i interdisciplinarnost, intersektorski pristup te interlokalno povezivanje.

Pogon daje prostor s tehničkom i drugom opremom bez naplate, pokriva troškove struje, grijanja, vode, čišćenja, pokriva troškove voditelja i koordinatora prostora te osigurava osnovnu promociju programa (web, e-newsletter, Facebook). Korisnici produciraju i organiziraju programu, osiguravaju vlastite tehničare, dodatnu opremu, redare i druge osobe ovisno o vrsti programa. po potrebi prijavljuju programe nadležnim službama i organiziraju ugostiteljsku djelatnost.

Arhitektura

- ➔ novo korištenje postojeće infrastrukture
- ➔ prostor otvorenih funkcija: različiti oblici i načini korištenja
- ➔ autonomne prostorne jedinice: efikasnije iskorištavanje prostora
- ➔ robusni, *user-friendly*, *idiot-proof* sistem: ekonomičnost i održivost

Rekonstrukcija Pogona Jedinstvo

Promjena koju želimo:

Neadekvatan tvornički prostor	⇒	Fleksibilan multifunkcijski prostor prema suvremenim standardima
Pojedinačna večernja događanja	⇒	Centar otvoren tijekom cijelog dana za kulturne i umjetničke programe, društvena okupljanja i zajednički rad
Neiskorišten i neuređen eksterijer	⇒	Uređen javni prostor i dio rekreacijske zone savskog nasipa

Paula Bolfan

JAVNE TRIBINE

Nastavno na ciklus od devet tematskih edukacija s temama upravljanja u kulturi, od svibnja do prosinca 2019. godine odvijao se ciklus javnih tribina također namijenjen članovima organizacija u kulturi na otoku Šolti te široj otočkoj javnosti. U ukupno pet tematskih tribina u sudjelovali su lokalni akteri u kulturi te gosti iz kulturnih institucija koje djeluju diljem Hrvatske.

Teme javnih tribina bile su "Kultura jučer, danas, sutra", "Društveno kulturni centri u ulozi razvoja otoka", "Budućnost kulture kroz kontekst razvoja turizma", "Dostupnost kulturno umjetničkih sadržaja" te "Gdje je nestala publika?"

Tribine je moderirala članica projektnog tima Paula Bolfan iz Udruge Pokret Otoka.

Javna tribina "Kultura jučer, danas, sutra"

Prva javna tribina "Kultura jučer, danas, sutra" održala se 18. svibnja 2019. godine u Bratskoj kući (galerija) u Grohotama, a u njoj su sudjelovali Ivana Bošković - Ivičić iz Centra za kulturu Bol, Katarina Duplančić iz Platforme Doma mladih Split, Matko Elezović, glumac i umjetnički voditelj kazališne družine "Kuća smija" te Matko Elezović, pisac, dramaturg i glumac u Umjetničkoj udruzi "Tvornica smijeha" iz Splita.

Gosti su publici pružili pregled kulture u prošlosti, a publika je mogla čuti iskustva i saznanja o djelovanju njihovih organizacija u sredinama iz kojih dolaze - Grada Bola na otoku Braču te Grada Splita. Raspravljalo se o izazovima s kojima se organizacije u kulturi danas susreću te se tražio odgovor na pitanje "što je potrebno učiniti kako bismo kulturu zaštitili, očuvali te održali njeno postojanje u budućnosti?".

Koliko je teško uključiti jedinice lokalne samouprave, pokazano je kroz odsustvo predstavnika općine Šolta (projektnog partnera) na tribini. Lokalno stanovništvo (mahom stariji građani) aktivno je sudjelovalo u diskusiji i dijelilo iskustva, a sama struktura publike i potpuni izostanak mladih je svojevrsni pokazatelj da šoltanska kultura velikim dijelom leži na prošlosti, odnosno na onome jučer.

Upitnost šoltanske kulturne budućnosti smanjila se drugim dijelom aktivnosti, točnije upoznavanjem članova glazbenog zbora Olinta na njihovim

probama. Šoltani, mladi i stari, njeguju njihovu glazbenu tradiciju pa tako obiteljski prijenos vrijednosti iz generacije u generaciju postaje ključnim faktorom za održavanje kontinuiteta u šoltanskoj kulturi.

(Katarina Duplančić, Dom mladih Split)

Samo dobar plan i strategija osiguravaju svijetlu budućnost kulturi. Mislim da pridonosimo kulturnom razvoju upravo našim povezivanjem, dijeljenjem iskustava, kako bi programi bili još kvalitetniji, te se ne bi ponavljale pogreške iz prošlosti. Na dobrom smo putu, pozitivni rezultati neće izostati na radost naše publike.

(Matko Elezović, "Kuća smija")

Javna tribina "Društveno kulturni centri u ulozi razvoja otoka"

Druga javna tribina "Društveno kulturni centri u ulozi razvoja otoka" održala se 15. lipnja 2019. godine u Bratskoj kući (galerija) u Grohotama, a sudionici tribine bili su kult. antropologinja Sonja Leboš (Udruga Siva Zona, Zagreb), Nena Kolak (Savez udruga PlatFORMa, Hvar) te predstavnik Općine Šolte, donaćelnik Željko Zlendić.

Razgovaralo se o izazovima uspostavljanja društveno kulturnog centra, njegovog kontinuiranog postojanja i djelovanja u budućnosti. Predviđali smo tko su potencijalni ljudi koje bismo zaposlili i koji bi djelovali unutar društveno kulturnog centra.

Kultura na otocima sve je podređenija turističkoj ponudi. Takva situacija kreira artificijelne "evente" koji imaju sve manje doticaja s autentičnim, a često se i autentični i izvorni običaji pretvaraju u turističke spektakle. Takva situacija je u sprezi s disparitetom načina života na otoku u zimskim i ljetnim mjesecima – dok se u ljetnim mjesecima većina stanovnika otoka posvećuje poslu i radi bezbrojne (i često neplaćene) prekovremene sate, u zimskim mjesecima dolazi do tzv. hibernacije pri čemu su brojne aktivnosti, pa i kulturne, svedene na minimum.

Na otoku Korčuli primjećuje se velika razlika između mjesta koja intenzivno žive ljeti, a po zimi hiberniraju (poput grada Korčule) dok neka mjesta imaju uravnoteženiji odnos ljeta i zime, poput Blata ili Vele Luke. Razlog tome je što se u gradu Korčuli proširila apartmanizacija koja je skoro u potpunosti ispraznila staru jezgru od stalnih stanovnika, a po ljeti je zakrčena pretjeranom konkurencijom jednolične ponude restorana i suvenirnica. Blato pak ne živi samo od turizma, pa svojim stanovnicima omogućava uravnoteženiji

život tijekom cijele godine, a slično je i s Velom Lukom, koja ima i tradiciju zdravstvenog turizma koji može opstati tijekom cijele godine. U tom smislu društveno-kulturni centri mogu imati važnu ulogu vraćanja ravnoteže između zimskih i ljetnih mjeseci, te iniciranjem društveno-kulturne ponude koja će poticati lokalnu i tradicijsku kulturu te povezivati lokalno stanovništvo tijekom zimskih mjeseci. Istovremeno, dok stanovnici proizvode kulturna događanja za vlastite potrebe, oni jačaju svoje identitarne poveznice i osjećaj pripadanja zajednici, što se ogleda pozitivno i u smislu turističke ponude.

Sva istraživanja u turizmu pokazuju da su turisti uvijek u potrazi za autentičnim iskustvima, a takva su moguća samo ako dolazi do interakcije s domaćim stanovništvom i autentičnim načinom života na nekom lokalitetu, koji zna sam o sebi sastaviti narativ, priču koja je duboko ukorijenjena u povijesti mjesta, ali i koja ima živu vezu sa suvremenim stanjem i životom živućih stanovnika. U tom smislu Šolta ima vrlo dobra polazišta. Postojanje brojnih kulturnih inicijativa, kao i postojanje društvenog doma koji svojom dobrom arhitekturom, uz manje zahvate osuvremenjivanja, stvara dobar temelj za konceptualizaciju otočkog društveno-kulturnog centra koji će održavati i poticati postojeće kulturne inicijative, i davati podstrek za pokretanje novih.

Za Šoltu je vrlo važno da postojeće inicijative usuglase svoje raznolike interese, svedu ih na najmanji mogući zajednički nazivnik, matematički izraženo, odnosno da zajednički stvore temelj na kojem će moći graditi budućnost otoka. S obzirom da postoji materijalna osnova, odnosno zgrada koja može udomiti razne inicijative, važno je samo osmisliti funkcionalan i transparentan sustav korištenja kroz koji će sve kulturne inicijative moći ravnopravno odlučivati o korištenju prostora. Takav sustav može se oslanjati na neki statut ili drugu vrstu formalnog dokumenta koji će služiti kao okvir koji će se poštovati i garantirati red. Kako bi se održavala kvaliteta kulturne ponude, dobro je uvesti i neki sustav vrednovanja ili barem neke osnovne parametre kroz koje će se moći lakše donositi odluke o načinu korištenja prostora i financiranju kulturnih programa od strane lokalne samouprave i drugih mogućih izvora financiranja (ministarstva, zaklade, fondacije, crowdfunding i sponzorstva, samofinanciranje kroz prodaju vlastitih usluga i/ili proizvoda). No, u svaki proces potrebno je krenuti s voljom za usuglašavanjem i pronalaženjem koncenzusa, kako bi se društveno-kulturni život na otoku poticao i davao poticaja i njegovom ekonomskom boljitku. Namjerno ne govorim o razvoju, jer ta riječ se često koristi da se dovedu neki sadržaji koji samo opterećuju krhki otočki habitat.

Također, smatram da bi za Šoltu bilo korisno da društveno-kulturni centar uključi stanovnike svih mjesta na otoku, kao i da bude nekom vrstom inkubatora

društvenog poduzetništva kako bi turizam ponovno postao djelatnost koja donosi više radosti u radu, a ne samo kratkoročno i iscrpljujuće svođenje sezone na dva mjeseca u godini. Gastronomija, poljoprivreda, kultura krajolika, botanika, vernakularna (lokalna) arhitektura, zdravlje i tradicionalna medicina (ljekovito samoniklo bilje ili vrtovi ljekovitog bilja, npr.), sport, rekreacija i dr. mogu zajedno s raznim oblicima kulturnih sadržaja (glazba, kazalište, folklor, književnost, film, video, vizualna kultura, i dr.) oploditi brojna interseksijska područja koja će omogućiti kvalitetniji život žiteljima otoka, a samim time i privlačiti posjetioce koji će htjeti stupati u interakciju s tom kvalitetom. Šolta bi osnivanjem takvog društveno-kulturnog centra koji bi imao potencijal otočke agore mogla postati inovativnim primjerom ne samo u RH, već i na Mediteranu, pa i globalno, prema uvijek dobroj uzrečici: "work local, think global".

(kult. antropologinja Sonja Leboš, Udruga Siva Zona)

Društveno kulturni život otoka uvelike je uvjetovan njegovim geografskim specifičnostima, tj nepovezanošću sa kopnom. To često znači nedostupnost kulturnih sadržaja, posebice zimi kada je politički interes za takvim sadržajima malen. Ljeti se program kulturnih sadržaja prilagođava zahtjevima stranih gostiju, čime se gubi autentičnost, a uz to lokalno stanovništvo zbog izrazito intenzivnog poslovnog razdoblja niti nema vremena za konzumaciju takvih sadržaja. Razvoju društveno kulturnoga života, uz to, ne doprinosi ni fragmentirano djelovanje organizacija civilnoga društva i općina/gradova. Odlike su ovo društveno kulturnoga života na otoku sa kojima su se složili svi sudionici tribine na Šolti.

Specifičnost situacije u Hvaru je velika komercijalna vrijednosti gradskih prostora što rezultira manjkom političke volje za dodjelu gradskih prostora u društvene svrhe. Projektom "DKC: Plan K" postignut je veliki iskorak prema društveno kulturnom centru grada Hvara. Takav prostor do sada postojao na području grada Hvara te se društveno kulturno djelovanje odvijalo na različitim gradskim i privatnim lokacijama što je onemogućavalo kvalitetan razvoj programa i međusobno umrežavanje. Projektom "DKC: Plan K" udruge i građani dobili su prostor za provođenje svojih društveno kulturnih projekata, programa, sastanaka, skupština, edukacija, i ostalih aktivnosti. Biti će zanimljivo vidjeti u kojem će se smjeru razvijati novonastali društveno kulturni prostor te hoće li već ovu zimu postati centar društveno kulturnih zbivanja u Hvaru.

Šolta, s druge strane, ima odlične prostorne preduvjete za društveno kulturni centar. Ono što smo detektirali kao izazov u realizaciji dkc-a je nedostatak povjerenja i otvorene komunikacije između predstavnika jls-a i udruge, kao i

udruga međusobno. Spomenuta je praksa Foruma udruga koja se u prošlosti redovno provodila kao komunikacijski kanal između jls-a i udruga, no Forum se već neko vrijeme ne provodi. Zaključili smo kako je potrebno osmisliti nove komunikacijske kanale ili ožviti one stare kako bi se uspostavilo izgubljeno povjerenje te kako bi se olakšala suradnja.

Važno je, zatim, jasno definirati koji je interes obje strane (jls i udruga) u međusobnoj suradnji i uspostavljanju civilno javnog partnerstva te budućeg dkc-a. Bez interesa obje strane nemoguće je takvu suradnju uspostaviti. Važno je zatim odrediti obaveze i odgovornosti svih uključenih kako bi se preventivno djelovalo na nesporazume i nerealna očekivanja od takve suradnje. Zaključili smo da je sada pravo vrijeme za poduzimanje tih važnih koraka na Šolti i Hvaru te da je zajedničko dijelovanje najbolji put za društveno kulturni napredak cijeloga otoka.

(Nena Kolak, Savez udruga "PlatFORma Hvar")

Javna tribina "Budućnost kulture kroz kontekst razvoja turizma"

Javna tribina "Budućnost kulture kroz kontekst razvoja turizma" održala se 28. rujna 2019. godine u Bratskoj kući (galerija) u Grohotama. Sudjelovali su dipl. novinarka Sanja Baković, pjesnikinja i inicijatorica festivala "Odvalimo se poezijom" u Bolu na Braču, dipl. ing. Nevena Kereša iz udruge nuSynergetic te dipl. ing. građevine Sean Robert Kennedy, volonter udruge Dragodid.

Sudionici su uspoređivali rast i razvoj kulture u odnosu s rastom i razvojem turizma. Iskustvima i saznanjima doprinijeli su općoj informiranosti prisutnih o razvoju kulture određenog lokaliteta gledanom kroz prizmu razvoja turističke ponude istog te načinu na koji porethodno spomenuti utječu jedno na drugo, u kojim segmentima se nadopunjavaju i oplemenjuju, a u kojima je potrebno gledati ih odvojeno...

Od 2014. godine se intenzivno bavim kulturom na otocima, točnije, kulturom gradnje i graditeljskom baštinom koja je u najvećoj mjeri prepoznatljiva po ruralnim krajolicima, suhozidnim terasama, arhitekturi kompaktnih sela i zaseoka – kamenim kućama. Čitanjem arhitekture prepoznajem karakteristike društva koje je stvara. Ono što vidim je da danas kultura na otocima izumire. Otočka sela su zbog snažne depopulacije stanovništva sve zapuštenija, brojni domovi kulture, kina i škole se više ne koriste, a ni novoizgrađena apartmanska naselja zbog svoje sezonalnosti ne žive. Privremeni posjetitelji i turizam kakav danas prevladava ne mogu utjecati na očuvanje kulturne baštine otoka. Kulturu mogu očuvati jedino aktivni nositelji i kreatori lokalnih kulturnih identiteta.

U naselju Grohote na otoku Šolti danas živi tri puta manje stanovnika nego nekad i zato pred lokalnim stanovništvom, malim brojem aktivnih nositelja i kreatora kulture, stoji veliki izazov. Kako osnažiti umjetnike, glazbenike, glumce i sve ostale koji već iznimno doprinose kulturnom životu Šolte da naprave značajan preokret u promišljanju razvoja svoje lokalne zajednice i razvoja jednog drugačijeg turizma? Kako podići opću svijest o važnosti kulture i oživjeti vrijedan izgrađeni ruralni prostor? Ne vidim drugi način nego kontinuiranim izvođenjem kulture, susretima, edukativnim programima, aktivnom produkcijom i suradnjama - novim umjetničkim praksama.

Vremena za očuvanjem otočkih kulturnih identiteta je sve manje te se potrebno što prije usmjeriti na kreiranje kompleksnih kulturnih programa koji bi jasno ukazali na probleme i potrebe društva. Nove umjetničke prakse povezuju tradiciju sa znanjima 21. stoljeća te oblikuju događaje koji pobuđuju veliku pozornost – stvaraju spektakl koji će čovjeku i društvu biti od koristi. Već aktivni nositelji kulturnih identiteta postavljaju temelje i okvire koji olakšavaju da umjesto "pasivnih promatrača kulture" u očuvanju i stvaranju kulture sudjeluju svi. Na taj način i turizam gubi svoju pasivnu potrošačku ulogu te se prilagođava potrebama zajednice. Turist sudjelovanjem u lokalnom životu otoka uči poštivati različitosti lokalnih tradicija te svojim iskustvima i znanjima potiče promišljanja o važnim novim društvenim perspektivama. Time turizam postaje još jedan impuls odgovornog i održivog razvoja otoka.

Umjesto promocije turističkih destinacija promoviraju se mjesta lokalnih otočkih kultura. Sve više nestaju stroge razlike između lokalnog stanovništva i turista te se otvara čitav spektar novih otočana. Njih kao i do sad karakterizira svestranost, otpornost i prilagodljivost na promjene. Oni postaju primjer drugima. No kako započeti? Kako predstaviti nove perspektive razvoja kulture i otoka te podići svijest o mogućnostima ubrzane revitalizacije prostora? Prepoznavanjem dobrih momenata.

Projekt "Klaritac kulture SU-OL-TA" je otvorio vrijedan dijalog između ključnih kulturnih organizacija, lokalne samouprave i lokalnog stanovništva na otoku Šolti. Dom kulture se aktivno koristi što potvrđuje kako, za razliku od brojnih drugih otočkih mjesta, Grohote još uvijek imaju svoje čuvare kulture. Šoltanski glazbeni zbor "Olinta" će 2022. slaviti svoj 100. rođendan, a kako sam saznala tijekom boravka na Šolti, oni su jedini kontinuirano aktivan otočki orkestar na Jadranu. Osim što zvuče odlično i što njihova "otočka povezanost" oduševljava, dobro zvuči i činjenica da je baš sad pravi moment za početak pripreme proslave njihove stogodišnjice.

Proslava zajednički može uz glazbenu tradiciju obilježiti i sve ostale šoltanske umjetnosti te sveobuhvatno prezentirati kulturnu baštinu Šolte. U

stvaranje bogatog kulturno-umjetničkog programa potrebno je uključiti što više otočana, kao i njihovih obitelji i prijatelja koji su na bilo koji način vezani za otok. Uspješna participacija većeg broja ljudi nije teško dostižna ukoliko se stvore dobri okviri za njihovo sudjelovanje. Potrebno je težiti originalnosti i kvaliteti, uključiti u program i umjetnike s ostalih otoka, dobro dokumentirati proces pripreme i "spektakl" te se uz sve to skupa dobro zabaviti. Publika će doći gotovo sama od sebe, a kreatori lokalnih kulturnih identiteta će imati jedinstvenu priliku pokazati što je to "otočko" što je neizmjerljivo važno očuvati.

(dipl. ing. Nevena Kereša iz udruge nuSynergetic)

Na javnoj tribini na temu "Budućnost kulture kroz kontekst razvoja turizma" održanoj 14. rujna 2019. godine u Grohotama na otoku Šolti, u organizaciji i u okviru projekta "Klaritac kulture SU-OL-TA" bila sam gošća u ime Centra za kulturu Općine Bol, govoreći o iskustvu vođenja kulturnog pjesničkog projekta "Odvalimo se poezijom". Na tribini sam prisustvovala s još dvoje cijenjenih gostiju, dipl. ing. Nevenu Kereša iz udruge nuSynergetic kao i ing. grad. Seana Roberta Kennedya, volontera udruge Dragodid. Uz spomenute goste kao i stimulativnu voditeljicu tribine Paulu Bolfan pokušala sam pred publikom predočiti poziciju i značenje projekta kojeg vodim, njegove razvojne mogućnosti i postojeće poteškoće. Publika se pokazala izuzetno suradljiva, zainteresirana i interaktivna navodeći dojmove i primjere iz vlastite prakse.

Na tribini sam ukratko predočila osnovne informacije o projektu "Odvalimo se poezijom" u samom uvodu, referirajući se kasnije o projektu kroz daljnja pitanja.

O projektu "Odvalimo se poezijom"

Projekt kojeg vodim "Odvalimo se poezijom" promiče čitanje poezije i vidljivost poezije kao književne vrste. Namjera projekta iskristalizirala se putem, a to je poticaj na proučavanje, istraživanje i čitanje poezije, te povećanje vidljivosti poezije kao književne vrste, na više različitih razina.

"Odvalimo se poezijom" je projekt nastao spontano iz istraživanja poezije različitih autora i poetika kojeg sam 2015. godine započela na društvenoj mreži Facebook a potom i na stranici pod istim imenom 2017. godine. Od 2016. godine paralelno se održavaju javna čitanja i tribine u Zagrebu (književni klub Booksa, klub Pločnik, umjetnički prostor „Živi atelje") i u Bolu na otoku Braču u Domu kulture i u prostorima u prirodi. Festival je prvi put održan 2017. godine, potom 2018. godine i u proširenom trodnevnom izdanju s čak sedam različitih programa i 2019. godine.

Da bi se kultura održala i zaštitila potrebno je za početak imati ideje za kulturne sadržaje i programe, imati entuzijazam da će sadržaj i programi koje kreiramo imati svoju publiku, da će biti zainteresiranih bez obzira što možda nećemo odmah postići visoku posjećenost i naravno, moramo imati izvor financiranja kroz sredstva koja dodjeljuje lokalna uprava i samouprava, fondovi, sponzori, donatori, a moguće je programe osmisliti na način da se od samih programa može uprihoditi i vratiti barem dio utrošenih sredstava.

Budućnost kulture na otocima ima veliki potencijal ukoliko se lokalni dionici kao što su centri za kulturu, lokalne udruge koji se bave kreiranjem kulturnih programa kao i entuzijastični pojedinci aktiviraju kroz ideje i izradu programa. Svaki otok ima nešto specifično i ima nešto u svojoj povijesti i okolišu što može biti korisno za kreiranje kulturnog programa. Kultura je neizbježna u turizmu jer danas je turizam bez kulture zapravo turizam bez identiteta. Kultura ima sjajnu budućnost uz preduvjete dugoročnog rada i planiranja. Na prepoznatljivosti određenog programa dugo se radi. Kontinuitet programa, termina, sadržaja i prepoznatljivih lica s godinama stvori dodatnu bliskost s publikom i poveća broj posjetitelja manifestacije, takvo je moje iskustvo u projektu "Ođvalimo se poezijom".

Turizam utječe na očuvanje kulture jer samo postojanje turizma potiče na stvaranje i održavanje kulturnih sadržaja. Turizam utječe pozitivno na očuvanje kulture jer motivira kreativne lokalne snage da osnaže svoje djelovanje i kreiraju programe i ideje koje bi mogle nuditi turistima što onda utječe na obogaćivanje ponude destinacije. Druga strana djelovanja turizma na kulturu može biti situacija u kojoj kultura postaje djelatnost u pukoj službi turizma, te onda dolazi do banalizacije sadržaja i kultura biva "pojedena" od turizma.

Kultura znatno oplemenjuje turističku destinaciju jer ističe posebnost destinacije. Svako mjesto ima svoju priču, svoju povijest, svoj okoliš, svoje spomenike, svoje ljepote prirode. Svi navedeni elementi mogu doprinijeti kreiranju nekog kulturnog programa i učiniti destinaciju posebnom bilo da je riječ o programima koji su naslonjeni na tradicijsku kulturu ili novim programima naslonjenim na suvremene narative i ideje. Ako se zapitamo oplemenjuju li Dubrovačke ljetne igre Dubrovnik, oplemenjuje li Festival djeteta Šibenik ili oplemenjuje li Bolsko lito Bol, odgovor je uvijek-da!

Kulturu iz prošlosti valja zadržati radi čuvanja identiteta što ne znači da se u nju ne mogu upisivati suvremeni momenti. Primjer je recimo Omiški festival klapa, iako je riječ o manifestaciji koja traje desetljećima, svake godine na festival dolaze nove, mlade klape s novim skladbama. Čuvari tradicijskog moraju postojati u vidu kulturno-umjetničkih društava, folklornih društava, zborova, lokalnih udruga, no uz tradicijsko mogu imati slobodu osuvremenjivanja

programa a time i prilagodbi turistima. Primjerice, muška klapa u Bolu ovog ljeta je uz glazbene instrumente po mjestu obilazila lokacije na rivi i imala kraće nastupe gostima bilo jako zanimljivo. Prilagodba se dogodila utoliko što su neki članovi postojeće klape uključili instrumente u svoj nastup i počeli nastupati na novi način prilazeći publici, odnosno turistima što je bilo jako dobro primljeno.

U kome vidim priliku da održi kulturu živom u budućnosti i na koji način bismo mogli dodati do istih? Uvijek se ističu određeni pojedinci koji pokazuju interes za kulturu iz određenog polja. Takve pojedince treba čuvati i zlatom ih platiti (metaforički)! Lokalna samouprava koja posjeduje sredstva i osnivačke mogućnosti može kroz udruge i centra prepoznati pojedince i dati im prostor i sredstva da održe kulturu živom.

Slučajevi u kojima je kultura u službi jurizma mogu dovesti do banalizacije kulture te je učiniti pomalo i nakaradnom. Puno je primjera kada se kultura marketinški iskorištava i gotovo ponizuje kako bi se prodala svidjela i prilagodila. Kada je kultura isključivo u službi jurizma, ona gubi svoju prvomnu svrhu, kultura znači, oplemenjivanje, "obrađivanje".

U turističkoj destinaciji kulturni sadržaji svakako utječu na gosta ako prepozna određeni sadržaj gost će za njega odvojiti dio svojeg vremena, za koncert, izložbu, predstavu. Osim pukog popunjavanja vremena, sadržaji djeluju na raspoloženje na emocije, na znatiželju, gosti postavljaju pitanja, zanimaju se, istražuju.

Kulturni sadržaj zasigurno može biti neiscrpnim izvorom turističkih događanja. Brojnost događanja ne mora značiti da je riječ o visoko kvalitetnim kulturnim događajima, ponekad čak niti posjećenost ne mora ništa govoriti o kvaliteti programa. Ako imamo sadržaje koji su dostupniji i manje zahtjevni, kao što su događaji zabavnog karaktera, ribarske večeri, zabavni koncerti, kušanje domaće hrane, na takve događaje turisti rado u prolazu svraćaju. Zahtjevniji programi koji traže koncentraciju, prisutnost i da se odvoji neko vrijeme, kao što su to festivalski programi, predstave i klasični koncerte, za navedeno nije uvijek lako pridobiti publiku. Dogodi se da gosti svrate, ostanu pet minuta i odu dalje istražujući što se to uopće događa, bez da su imali raniju informaciju. Zato je dobro i važno pobrinuti se da gosti ranije saznaju za događaje, da im se u privatnom smještaju ostave neke programske knjižice i letci, putem plakata na javnim mjestima i u hotelima, putem web stranica mjesta, turističke zajednice i organizatora, na društvenim mrežama itd. Isto tako, valja razlikovati zabavni i kulturni sadržaj. Funkcija kulturnog programa nije tek puko popunjavanje vremena, kulturni programi mogu biti i edukativni, navoditi na promišljanje, mogu zahtijevati interaktivnost i uključenost na što

nisu uvijek spremni svi turisti, neki su naprosto došli kupati se i iskopčati mozak, što je također shvatljivo i prihvatljivo.

(Dipl. novinarka Sanja Baković, inicijatorica festivala "Odvalimo se poezijom", Bol na Braču)

Javna tribina "Dostupnost kulturno umjetničkih sadržaja"

U četvrtoj tematskoj javnoj tribini naziva "Dostupnost kulturno - umjetničkih sadržaja" sudjelovali su dipl. politologinja Tatjana Rau, urednica međunarodnog radijskog kanala Glas Hrvatske HRT-a, dipl. glumica Vanda Boban Jurišić iz Gradskog kazališta mladih u Splitu, prof. filozofije i komparativne književnosti Tomo Matičević te dipl. glumac Mijo Jurišić iz HNK Split.

Razgovarali smo o kulturno umjetničkim sadržajima na otoku Šolti, o dostupnosti otočkih kulturno umjetničkih sadržaja otočnoj publici, ali i načinima kojima bismo doprinijeli aktivnijem širenju kulture otoka Šolte i na druga područja.

Zahvaljujem na pozivu za sudjelovanje na tribini "Dostupnost kulturno-umjetničkih sadržaja" te se nadam da je moje iskustvo i promišljanje o načinima prezentacije kulturne i umjetničke baštine otoka Šolte pomoglo u dijalogu i implementaciji istoga u nastavku programa šoltanskih udruga koje imaju i provode zajednički cilj – što bolje i kvalitetnije prezentirati i promovirati svo bogatstvo koje Šolta na ovom polju pruža, posebice temeljem prenošenja iskustva mlađim naraštajima koji nastavljaju daljnji rad.

Uz ovo kompleksno pitanje vezano je mnogo faktora, a po mome mišljenju najvažnije je konstantno pronalaziti put do osvješćivanja mladih o bogatoj baštini koju nasljeđuju i važnosti koju ona ima za njihov vlastiti identitet te ih kontinuirano educirati u pogledu načina prezentacije i promocije istoga. Nadalje, smatram da je iznimno važno održati sustavno umrežavanje svih dionika u ovom području unutar lokalne zajednice, da kolektivni interes apsolutno treba imati primat nad privatnim po principu "složna braća kuću grade", ali i nastaviti uključivanje stručnog kadra izvan otoka u provođenje programa. Time se, s jedne strane, olakšava rad i usvajaju nova znanja, dobiva dodatna motivacija, a s druge strane na najbolji mogući način širi "dobar glas" i otvaraju nova područja djelovanja i promocije izvan otoka te privlači nova publika.

Moja iskustva rada u mediju, suradnje s velikim brojem ljudi u tom području potvrđuju taj koncept, a eklatantan primjer su upravo rezultati koje je u tom smislu postigla Likovna udruga Eugen Buktenica sa svojim projektima

na razini cijele lokalne zajednice u svega dvije tri godine, u čemu sam imala prilike i zadovoljstva sudjelovati.

Ujedno, smatram da je u cijeloj ovoj priči najvažnije zadržati kontinuitet u postojećim zajedničkim projektima i programima.

(Tatjana Rau, urednica Međunarodnog radijskog kanala Glasa Hrvatske HRT-a)

Kultura i njeni sadržaji su neizostavan dio svake nacije, zapravo neizostavan dio svakog civiliziranog društva. Kultura je neizostavan dio društva u kojem obitava ali bi svojim sadržajem, između ostalog, trebala biti i odraz društva u kojem obitava. Nažalost, Hrvatska se trenutno još uvijek nalazi u trenutku "traženja" vlastitog "mjesta pod suncem" pa tako i kultura u našoj zemlji neprestalno pokušava izmigoljiti iza oblaka koji su joj nužno nametnuti zbog opće situacije u zemlji.

Veliki problem sto se tiče kulture kod nas je i jako mali postotak budžeta koji se odvaja na kulturu pa samim tim ona nikako da izađe" i diše slobodno i razvija se i nudi i pruža sve ono sto ona po svojoj definiciji i prirodi može. Osim toga, kod nas u Hrvatskoj kultura dođe kao neki "nakit" nešto sto je ukras, a ona po svojoj suštini to nikako ne bi trebala biti. Kultura i njeni sadržaji služe da bi nam obogatili život, tj, obogatili nas duhovno, dali nam odgovore na pitanja koja dugo tražimo i na koncu naveli nas na traženje pravih vrijednosti. Ali nažalost u današnje vrijeme, u našoj zemlji sve je manje sluha za istinu pa tako ni kultura sama ne može pronaći svoj pravi put do publike. Naime, veliki problem za kulturu je i politika.

Politika je grana za sebe i ne bi se ni na jedan način trebala uplitati u kulturu ali nažalost se upliće i to u gotovo sve njene segmente, to vani nije tako čest slučaj ali kod nas, a pogotovo u manjim sredinama-jeste.

Turizam je također jedna svojevrсна opasnost za kulturu. Samo iz razloga sto nisu našli zajednički jezik. Mišljenja sam da bi turistički program svih naših gradova i otoka trebao biti puno bogatiji za turiste. Trebali bismo imati svoje autohtone kulturne sadržaje i nuditi ih kroz cijelu sezonu. Ali pritom mislim na vrhunski napravljene sadržaje. Pomno osmišljene, do detalja razrađene i tipično prepoznatljive za određeno turističko mjesto. U tom slučaju bi turist otišao kući i pored toga sto se dobro kupao, jeo i pio i uživao u predivnoj prirodi, upoznao bi i tradiciju i kulturne sadržaje koji bi ga u mislima i emocijama vise vezale od dobrog vina, iako apsolutno podržavam i dobro vino! Jer kad dođete u bilo koji europski grad koji se diči velikim brojem turista, činjenica je da turisti kad dođu u neku poznatu turističku destinaciju imaju pregršt sadržaja u kojima mogu uživati, kod nas to i nije baš slučaj, ruku na srce. Ali smatram da

je to opet problem nesređenosti na više razina u našoj zemlji. Medjutim nisam pobornik toga da se sve svali na nesređenu zemlju, smatram da svi moramo krenuti od sebe, i osvijestiti da budemo promjena koju želimo vidjeti u svijetu.

Kulturni sadržaj je od iznimne važnosti za lokalnu zajednicu jer je kultura ta koja nas vadi iz "vlastitih okvira" i nudi nam opciju života "izvan zone udobnosti". A život postaje znatno kvalitetniji kad izađemo iz svoje udobne zone, s tim da nije lakši, možda je teško u početku ali nužno rastemo kroz nova iskustva, kroz istraživanje sebe, svijeta oko sebe, i tada je kultura ispunila svoju zadaću. Zato je nužno uporno ustrajati na kulturnim sadržajima iako se nekad čini toliko teško jer, nažalost, opet se moram spomenuti zemlje i financijske nestabilnosti u kojoj se nalazi i koja nužno utječe na kvalitetu života pojedinca. Tradicija je nešto što je bogatstvo svake zemlje, svakog područja...stvari koje su se događale prije 100 godina su zanimljive u obliku građevine, slike, pisma...ali da bismo neke starinske događaje njegovali i nudili ih kao današnji proizvod svoje kulture, neke stvari treba osuvremeniti. Naravno, ovdje se referiram na kulturu u vidu kazališta. Starinske tekstove koji su dio naše tradicije ne treba zanemariti, proglasiti zastarjelima, treba ih samo osuvremeniti i približiti današnjem trenutku.

Hrvatska ima brojne umjetnike koji ne podilaze instant trendovima kao ni pomodarstvu. Brojni ljudi postoje u ovoj zemlji koji bi zaista da ih se okupi na jedno mjesto i da im da mogućnost da naprave neku istinsku promjenu zaista tu promjenu i ostvarili. Medjutim internet koji je revolucija našeg doba je isto tako i predmet brojnih problema našeg doba. Influenceri, mediji koji su uvelike opali u kvaliteti svojih sadržaja i brojne instant zvijezde su jako utjecali i još uvijek utječu na opadanje kvalitete života svakog prosječnog pojedinca(a svi smo mi zapravo prosječni pojedinci sa svojim posebnostima). I smatram da bi se trebalo više pričati javno o lažnim životima koji nam se serviraju po internetu, televiziji, novinama...ili im jednostavno ne pridavati veliku pažnju. Jer takve stvari ne hrane ljudski duh, one ga samo zatupljuju i bacaju iz većeg savršenstva u manje, kultura je ta koja hrani ljudski duh i otvara mu prostor u široke horizonte vlastite duše.

(dipl. glumica Vanda Boban Jurišić, Gradsko kazalište mladih Split)

U subotu, 26. 10.2019. u Bratskoj kući (galerija) u Grohotama na otoku Šolti održana je javna tribina pod nazivom: Dostupnost kulturno-umjetničkih sadržaja.

Na tribini se razgovaralo o mogućim prijedlozima za održanje i poboljšanje kulturno-umjetničkog života na otoku Šolti. Neki od mojih prijedloga bili su:

suradnja s Osnovnom školom "Grohote" te motivacija i uključivanje šoltanskih srednjoškolaca u kulturno-umjetnički život. Spomenuo sam da je potrebno koristiti različite izvore financiranja, a osobito sredstva iz europskih fondova namijenjena kulturi. Također sam spomenuo da je potrebno rasporediti kulturne događaje tijekom cijele godine (ustaliti događaje vikendom) i intenzivirati ih tijekom ljetnih mjeseci, kada je moguće organizirati, primjerice kulturne festivale, itd.

Budućnost kulture na otocima ovisit će o mogućnosti života i zadržavanju mladih na otocima. Ukoliko monokultura turizma ne zavlada u potpunosti Šoltom, prostora za kulturu uvijek će biti jer ona naprosto podiže kvalitetu života u svakoj sredini. Vjerojatno će ovisiti o entuzijazmu pojedinaca i manjih grupa, a poželjna je i suradnja s postojećim kulturnim društvima i njihovo povezivanje i umrežavanje. Kulturne perspektive ovisiti će i o interesu mladih za uključivanjem u kulturni život otoka.

Najistaknutiji utjecaji na daljni razvoj kulture su kvalitetni kulturni programi te uspješno korištenje različitih izvora financiranja (općinski, županijski, europski izvori financiranja). Trebalo bi uravnotežiti različite pristupe kulturi: kulturu kao dio nacionalnog identiteta, prostor individualne slobode, kao kritičko propitivanje zajednice, kao poveznica s tradicijom i poviješću, kao način komuniciranja s drugim i kao turistički proizvod.

Održavanje kulturnih sadržaja podiže kvalitetu života lokalne zajednice osobito za sredovječnu i stariju populaciju, jer kulturni događaji predstavljaju oblik socijalizacije, osobito u malih sredinama i obogaćuju turističku ponudu zajednice, naročito tijekom ljetnih mjeseci. Postoje različiti prijedlozi kako kulturu i tradiciju iz prošlosti potvrditi u sadašnjosti i osigurati njeno postojanje u budućnosti. Primjerice, potrebno je kritički propitivati tradiciju i osuvremeniti je jer tradicionalna kultura mladima postaje strana te je stoga potrebno njegovati interdisciplinarni i pluriperspektivni pristup kulturi, imajući za cilj otvorenu, dinamičnu i dijaloški orijentiranu kulturu.

Neke od mogućnosti da se kulturu na otoku Šolti održi živom vidim u otvaranju prostora za kulturno izražavanje mladih te poticanju mladih u školi i zajednici da sudjeluju u kulturnom životu kao stvaraoci i posjetitelji. Također, potrebno je omogućiti kulturnu suradnju, npr. organizacijom kulturnih kolonija kojom bi privukli umjetnike iz drugih krajeva Hrvatske i inozemstva, koji bi svojim dolaskom obogatili kulturni život otoka i unijeli dašak nove kulture. Ne treba izbjegavati ni zabavni aspekt kulture pošto kultura može biti i sofisticirani oblik zabave. Primjerice, dinamičnim kulturnim ljetom na Šolti moglo bi se privući i posjetitelje iz Splita. Orijentacija na održive kulturne programe - koji su kvalitetni i dugoročni, a izbjegavanje skupih i jednokratnih događaja koji

moгу preopteretiti proračun lokalne zajednice. Motiviranim i obrazovanim pojedincima, koji svojim entuzijazmom i elanom pokreću, organiziraju i stvaraju kulturu, treba omogućiti da ostvare svoje mogućnosti u lokalnoj zajednici. Često se stvari bolje vide iz periferije, nego iz samog središta pa perspektiva koju nudi šoltanski mir može biti poticaj za kreativnost koja je nužna za bilo kakvo kulturno stvaralaštvo.

(Tomo Matičević, prof. filozofije i komparativne književnosti)

Gledajući kroz prizmu teatra budućnost kulturnog sadržaja na otocima ne mora biti crna. Trenutna je situacija takva da nakon tri mjeseca ljetnog turizma, u sklopu kojih, kulturnih i inih, sadržaja ne manjka, nastaje vakuum. Otok Šolta ima tu sreću da njeguje tradiciju kulturnih udruga raznih vrsta koje su suočene sa sve većim osipanjem članova (čitaj raseljavanjem). Koliko je meni poznato trenutna brojka lokalnog stanovništva kreće se oko 900 ne računajući vikendaše. Treba li se potruditi da tih 900 stanovnika nekog otoka ima pristup kulturnom sadržaju? Apsolutno treba.

Čovjek i kultura usko su povezani kroz cijelu evoluciju. Potreba za drugim i drugačijim nesavladiva je. Potreba da se nešto nematerijalno doživi, vidi, osjeti, sa nama je i u nama oduvijek. Isplati li se potruditi da tih 900 stanovnika nekog otoka ima pristup kulturnom sadržaju? Financijski ni najmanje! Potreba da se učini nešto novo, nešto drugačije ide isključivo iz vlastitog entuzijazma. Kao što mnoge udruge već i čine. Sadržaji kao što su kazališne predstave, bilo da se radi lokalno o amaterskoj družini ili gostovanju profesionalnog teatra ili suradnja dvaju svjetova koja može biti itekako stimulirajuća kako za lokalnu zajednicu tako i za lokalne umjetnike od presudnog su značaja. Najprije je potrebna infrastruktura koja će u velikoj mjeri motivirati sve okupljene oko ideje kulture (pozornica, uredi, galerije...) U današnje vrijeme to ne djeluje kao nemoguća misija uzevši u obzir razne fondove EU koja je ionako senzibilizirana za problematiku otoka, što svjedoči primjer otoka Šolte.

Na zdravoj podlozi moguće je kroz razne radionice i kolonije (glazbene, likovne, glumačke) podići kulturnu svijest lokalnog stanovništva. Presudan faktor su i odgojno obrazovne ustanove koje od najranijih godina u djeci mogu stvoriti osjećaj kulture i kulturnog, bilo da se radi o modernim sadržajima ili njegovanjima tradicije. Uzevši sve u obzir mišljenja sam da se za kulturu treba boriti i onda kada sve izgleda besmisleno. Jer siguran sam da ovo nije jedini period kad se kultura suočavala sa besmisлом a ipak i unatoč preživjela je do danas.

(dipl. glumac Mijo Jurišić, HNK Split)

Javna tribina "Gdje je nestala publika?"

Posljednja u ciklusu javnih tribina naziva "Gdje je nestala publika?" održala se 13. prosinca 2019. godine u prostorijama ŠGZ "Olinta" u Grohotama, a u njoj su sudjelovali Andrijano Nigoević s otoka Brača, ispred Udruge "Dragodid" te Damjan Grubić ispred Gradske glazbe "Zvonimir" iz grada Solina.

Posljednja javna tribina održala se u dosad najprisnijem i najintimnijem tonu, čemu je posebice doprinio ugodan ambijent službenih prostorija nositelja projekta, Šoltanskog glazbenog zbora "Olinta". Obzirom da je tema javne tribine "Gdje je nestala publika?" u ovoj tribini izvještaj ću započeti baš s našom publikom. Kao i na svim dosadašnjim aktivnostima, u najvećem broju pojavili su se članovi Amaterskog kazališta "Sulet". Iz ovog i dosadašnjih prisustvovanja aktivnostima projekta, na kojima je uvijek najveći broj članova bio prisutan baš iz AK "Sulet", možemo zaključiti da, iako im fali mladih snaga, najuporniji su u naumu da svoju organizaciju postave na viši nivo i koriste svaku priliku da nauče nešto novo i steknu neko novo iskustvo.

Naši sugovornici, Andrijano Nigoević s otoka Brača, predstavnik Udruge "Dragodid" i Damjan Grubić iz Solina, predstavnik Gradske glazbe "Zvonimir" iz Solina upoznali su nas s vlastitim iskustvima i doživljajima te nam dali pregled načina na koji funkcioniraju njihove organizacije. Damjan Grubić je dvadesetogodišnjak koji je u gradskoj glazbi "Zvonimir" jedan od starijih članova, a odlučio je da mu sviranje u Gradskoj glazbi neće biti samo razonoda, već i životni poziv. Za razliku od ostalih organizacija s kojima smo se susretali tijekom Projekta, ali i samim partnerskim organizacijama, većina njih susreće se s problemom nedostatka mlađih članova, što nije slučaj u Gradskoj glazbi "Zvonimir" u Solinu. Naime, njihova organizacija sastoji se većinom od maloljetnih članova, a tome je znatno doprinijela suradnja s osnovnom školom u Solinu, čiji polaznici rado pristupaju organizaciji, hvataju se instrumenata i sami postaju dio jedne predivne tradicije i održavanja razine kulturne osvještenosti grada Solina. Damjan naglašava da u prilog mnogobrojnom mladom članstvu doprinosi i činjenica da je Grad Solin jedan od najmlađih gradova u Hrvatskoj po dobnoj strukturi stanovništva.

Gradska glazba "Zvonimir" u posljednje dvije godine većinom je sudjelovala na kulturnim manifestacijama koje su se održale u bližem krugu grada, obzirom na mlado članstvo i potrebu za stručnim voditeljima/odgajateljima u slučaju putovanja na udaljenije lokacije. Prije toga, GG "Zvonimir" sudjelovala je u raznim kulturnim manifestacijama i smotrama diljem cijele Hrvatske, ali i šire.

Govoreći o publici koja posjećuje manifestacije GG "Zvonimir", kaže da je najvažnije da se svako događanje završi zakuskom i zabavom i da smatra da

se ne radi jedino o GG "Zvonimir" kada je u pitanju privlačenje publike. Osim od Danjana, sličan smo odgovor tijekom projekta dobivali od većine sudionika ispred kulturno-umjetničkih organizacija, pogotovo onih koje se bave glazbom ili scenskim nastupom.

S druge strane, Udruga "Dragodid" osnovana na Visu susreće se s potpuno drukčijim aktivnostima i publikom. Udruga je nastala iz potrebe za zaštitom suhozida i umijeća njihove gradnje te se ne veže uz određen lokalitet već uz aktivnost koju je moguće pronaći diljem obale i otoka, gotovo na svakom starijem lokalitetu. Iako djeluju tek nekoliko godina, Udruga "Dragodid" zaslužna je za UNESCO zaštitu umijeća gradnja suhozida, a popis meštara prelazi i stotinu.

Aktivnosti udruge "Dragodid" mogu se pronaći na razno raznim mjestima, a članovi su rasuti po cijeloj Hrvatskoj, pa čak i kontinentalnoj. Mnogo ih je i u Zagrebu, gdje rade i žive, a rado posjećuju suhozidne radionice kako bi se odmakli od užurbanog gradskog života.

Publika s kojom se članovi susreću je uobičajeno iz mjesta koje su posjetili kako bi svoje znanje prenijeli na druge i popravili neku urušenu "moceru" na sveopće zadovoljstvo. Trude se da se akcije organiziraju isključivo na područjima koja su u javnoj upotrebi, a ne na privatnim parcelama. Ponekad surađuju i sa školama, od kojih je najbolji primjer suradnje s osnovnom školom u Grohotama na otoku Šolti, koja ima i status Eko škole. Edukacijsku radionicu izgradnje male bunje u dvorištu OŠ Grohote započeli su u svibnju, a završili u studenom 2018. godine. Iako se suhozidnim radionicama mogu pridružiti osobe svih dobi, vrlo je važno biti oprezan i pažljiv kako ne bi došlo do povrede. Iako težak fizički posao, svojoj publici i sudionicima pruža iznimno i posebno zadovoljstvo nakon svakog događanja te poseban osjećaj zvan "nešto sam sagradio svojim rukama."

Takvo znanje ostaje zauvijek.

(Paula Bolfan, Pokret Otoka, otok Silba)

Zaključak

Javne tribine odličan su način približavanja znanja i iskustava vanjskih suradnika ciljanim skupinama, u ovom slučaju članovima partnerskih i drugih udruga u kulturi na otoku Šolti. U usporedbi s ciklusom od devet održanih edukacija koje su s izvođenjem počele u studenom 2018. godine, a koje su dale odličan temelj za razumijevanje tematike sudioničkog upravljanja u kulturi, javne tribine su nešto prisniji i interaktivniji program, iako interaktivnosti nije falilo niti na samim edukacijama.

Na javnim tribinama sudjelovali su ljudi širokog spektra zanimanja, od diplomiranih glumaca do članova organizacija u kulturi s različitih dijelova Hrvatske. Pronašao se i stručni suradnik iz Australije, a nije manjkalo niti stručnjaka u organizaciji kulturnih događanja, ali i formalnom upravljanju organizacija u kulturi koji su vrlo detaljno prikazali što je sve potrebno učiniti u današnje vrijeme kako bi organizacija zadovoljila sve svoje pravne uvjete i preduvjete za daljnji razvoj u kulturi.

Iako formalizacija strukturiranog upravljanja u kulturi većinom donosi pomutnju među onima koji kulturu žive, jer oni zaista žive kroz nju i proživljavaju je te je nemaju potrebu prenositi na papir. Očito postoji potreba za tom formalizacijom obzirom da nam je nameću institucije u kulturi, zajedno sa samim državnim, ali i europskim vrhom. Zato je svrha Projekta, ali i javnih tribina, dobiti dojam kako se kulturnjaci iz različitih dijelova Hrvatske susreću sa istom problematikom i kako je riješavaju.

Nadamo se da je projektni tim prikladno izabrao stručne suradnike, da je publika koja je posjećivala javne tribine bila zadovoljna i da je na njima nešto naučila te da će ovaj Projekt i ovaj poseban broj *Bašćine* biti od pomoći svakome tko kulturu otoka Šolte želi živjeti, poštovati i očuvati.

FOTO ZAPIS I PLAKATI

Edukacija, 6. travnja 2019. Izvor: Arhiv "Klaritac kulture SU-OL-TA"

Sastanak 24. travnja 2019. Izvor: Arhiv "Klaritac kulture SU-OL-TA"

Tribina, 18. svibnja 2019. Izvor: Arhiv "Klaritac kulture SU-OL-TA"

Večera poslije odrađene tribine, 18. svibnja 2019.
Izvor: Arhiv "Klaritac kulture SU-OL-TA"

Tribina. Izvor: Arhiv "Klaritac kulture SU-OL-TA"

Sastanak sudioničkog upravljanja, 28. listopada 2019.
Izvor: Arhiv "Klaritac kulture SU-OL-TA"

Premijera komedije "Ništa konta ljubavi".
Izvor: Arhiv "Klaritac kulture SU-OL-TA"

Premijera komedije "Ništa konta jubavi".
Izvor: Arhiv "Klaritac kulture SU-OL-TA"

05.07 - 07.07. 2019.

Likovna radionica:

MALA ŠKOLA ŠOLTANSKE NAIVE

Voditelj: **Vicko Buktenica**, Šoltanski slikar naive

Organizator: **ŠGZ "Olinta"** kao dio projekta

Klaritac kulture "SU-OL-TA"

Mjesto održavanja: **Galerija Buktenica, Grohote**

Vrijeme održavanja: 10:00 - 12:00 h

Podrška od strane
Zajednice Evropske Unije

EUROPSKI STRUKTURNI
I INVESTICIJSKI FONDOWI

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

Organizacija likovne radionice sufinancirana je iz: Člana donatora projekta "Klaritac kulture SU-OL-TA" i Europskog socijalnog fonda. Sadržaj programa nastaje kao rezultat suradnje lokalnih i državnih institucija.

Polaznici likovne radionice "Mala škola šoltanske naive".
Izvor: Arhiv Likovna udruga Eugen Buktenica – Đenko

Ženske nošnje. Izvor: Arhiv KUD "Šolta"

Muška uniforma. Izvor: Arhiv "Klaritac kulture SU-OL-TA"

10. sastanak sudioničkog upravljanja.
Izvor: Arhiv "Klaritac kulture SU-OL-TA"

Pozornica. Izvor: "Klaritac kulture SU-OL-TA"

Darija Stanišić

RAZVOJ MODELA SUDIONIČKOG UPRAVLJANJA U KULTURI

Svi smo kroz život na neki način, aktivno ili pasivno, sudjelovali u kulturnim djelatnostima, no jesmo li se ikad zapitali tko i na koji način upravlja tim djelatnostima?

Tradicionalno se pod pojmom sudjelovanja smatralo sudjelovanje na raznim kulturnim događanjima i konzumiranje različitih kulturnih sadržaja. Razvoj tehnologije pridonio je izgradnji demokratskih standarda u kulturi. Građani više ne žele samo biti nazočni, već i stvarati te sudjelovati u tijelima i procesima u kojima se odlučuje o kulturnim događanjima.

Samim time sudioničko upravljanje potiče razvoj demokratičnosti u društvu, a njegov temelj postaje suradnja javnih institucija i civilnih organizacija gdje se građanima omogućuje sudjelovanje u procesu donošenja odluka vezanih za kulturu kako bi mogli poboljšati rad kulturnih ustanova.

Kroz projekt *Klaritac kulture Su-ol-ta* zamišljeno je da se projektnim partnerstvom umreže aktivne udruge na otoku Šolti te tako osnaže njihovi zaposlenici, volonteri i članovi, zaposlenici Općine Šolta i Kulturno-informativnog centra Šolta, ali i svi ostali građani zainteresirani za sudjelovanje u području kulturno umjetničkih aktivnosti.

Planirano je da po završetku projekta ulogu koordinatora aktivnosti u sudioničkom upravljanju, po modelu koji će se kroz projekt razviti, preuzme Kulturno-informativni centar koji bi na taj način nastavio okupljati lokalne dionike i dalje provoditi predloženi model upravljanja.

Kao prvi prijedlog modela sudioničkog upravljanja koji proizlazi kao rezultat ovog projekta nameće se da Kulturno-informativni centar otoka Šolte bude budući upravitelj zgrade Doma kulture/Zadružnog doma te da u narednom periodu potakne osnivanje Upravnog vijeća/odbora KIC-Šolta pri čemu bi se mjesto jednog od članova Upravnog vijeća/odbora namijenilo predstavniku organizacije civilnog društva.

S obzirom na partnerstvo Općine Šolta na projektu, predlaže se da predstavnik bude izabran između organizacija civilnog društva koji su također partneri na projektu. Na ovaj način zainteresirana lokalna zajednica participira u procesima donošenja odluka i započinje proces uspostave društveno-kulturnog centra koji organizacijama civilnog društva i građanima omogućuje

odgovarajuću prostornu infrastrukturu za realizaciju bogatijeg kulturnog, umjetničkog i edukativnog programa.

Prema svim planiranjima Europske unije budući natječaji Europskih strukturnih i investicijskih fondova, a posebice Europski socijalni fond, bit će preusmjeren financiranju upravo društveno-kulturnih centara kakav imamo priliku razviti na Šolti.

Drugi mogući prijedlog sudioničkog upravljanja je uspostava suradnje javnog i civilnog sektora isključivo na razini davanja javnih resursa civilnom sektoru na upravljanje i korištenje na određeno vrijeme bez naknade, uz obvezu javnog sektora da pokriva dio materijalnih troškova korištenja infrastrukture, dok bi civilni sektor osiguravao javnu namjenu (kulturnu i društvenu) prostornog resursa. Potrebno bi bilo također uspostaviti pisanu proceduru korištenja Doma kulture i kalendar događanja koji bi bio javno objavljen na stranicama KIC-a, uz zahtjev za korištenje koji bi svima bio dostupan. Predlaže se KUD *Šolta* kao voditelj radne skupine lokalnih dionika za dogovaranje zajedničkog programa kroz sastanke lokalnih dionika.

S obzirom na sličnost i specifičnost otočnih sredina, smatramo da bi se naš model sudioničkog upravljanja mogao lako prenijeti na druge otoke.

Tijek provedbe projekta

Element projekta br. 1: Izgradnja kapaciteta u području sudioničkog upravljanja u kulturi

Organizacijom prvog od pet predviđenih partnerskih sastanaka započeo je naš rad na projektu Klaritac. Razmijenili smo iskustva i dosadašnje prakse te pokušali definirati smjer razvoja upravljanja kulturnim programom i prostorom Doma kulture. Do kraja razdoblja trajanja projekta ukupno je provedeno pet partnerskih sastanaka. Kad se kaže pokušali, misli se na neizmjeran trud prenošenja vizija o načinu rada. Nažalost, ideja i ostvarenje nisu uvijek u skladu pa se nailazi na određeni otpor struktura vlasti.

Ušavši dublje u način dosadašnjeg rada dolazi se do činjenica da ne postoji definirana procedura korištenja Doma kulture kao ni definirani smjerovi razvoja upravljanja kulturnim programom.

Nakon partnerskih sastanaka pokrenute su edukacije. Realizirano ih je devet na kojima je sudjelovalo sedam vanjskih stručnjaka. Sažeci edukativnog programa se mogu pročitati u prethodnim poglavljima.

Za potrebe održavanja edukacija bilo je nužno nabaviti dio tehničke opreme, prijenosno računalo i projektor, čime je osigurana kvalitetnu provedba edukativnog programa.

Edukacije su dobro posjećene, više od 100 sudionika-članova i zaposlenika svih dionika.

U svrhu pripreme i provedbe kulturnog programa organizirano je 10 radnih sastanaka sa svim zainteresiranim lokalnim dionicima koji su aktivno sudjelovali u pripremi i provedbi kulturnog programa te su im bili pokriveni troškovi vezani uz volonterski angažman (prijevoz i hrana).

U sklopu projekta pripremljeni su novi dijelovi postojećeg programa u svrhu podizanja kvalitete rada udruga. Tako je Amatersko kazalište *Sulet* postavilo novu predstavu u suradnji sa ŠGZ *Olinta* i KUD-om *Šolta* pod nazivom *Ništa kontra jubavi* koje je premijerno prikazana u Domu kulture. Odaziv publike, uglavnom domaće, je bio izuzetan, a svakako je nužno pohvaliti i članove udruga.

ŠGZ *Olinta* je kroz projekt nabavio jednu flautu čime je omogućen razvoj njihovog programa te uključivanje novih članova i poduka mladih sviranju novog instrumenta. Osim flaute, nabavljene su i uniforme za 30 svirača orkestra (košulja, sako i hlače).

Dodatno u sklopu programa, koji je uključivao sve najrazličitije segmente otočke kulture, organizirano je 6 kino projekcija te jedna likovna radionica na temu kulturne baštine koja je za cilj imala podizanje svijesti o važnosti različitog kulturnog izražavanja, a provedena je u suradnji s likovnom udrugom Eugen Buktenica. Polaznici su bili pripadnici najmlađe generacije o kojoj i ovisi opstanak tradicije navedene u ovom projektu.

Kroz element podizanja javne svijesti o sudioničkom upravljanju u kulturi provedeno je 5 tematskih javnih tribina na kojima je sudjelovalo 15 vanjskih suradnika koji su javno progovorili o budućnosti kulturnih programa na otocima te važnosti realiziranja civilno javnog partnerstva. Njihovi sažeci također su u prethodnim poglavljima.

Iznimno smo zahvalni svim suradnicima na vremenu koje su odvojili za sudjelovanje i obogatili nas novim znanjima, utkali u nas nadu da ipak znamo i možemo bolje.

Promidžba i vidljivost

Tijekom projekta izrađen je vizualni identitet projekta, web stranice te osmišljen dizajn promotivnih materijala. Dizajnirani su virtualni banneri.

Provedeno je cjelogodišnje oglašavanje putem lokalnih i digitalnih medija, te za potrebe održavanja domene i upravljanja virtualnim prostorom web stranice i kontinuirane tehničke podrške angažiran je vanjski suradnik za vrijeme trajanja projekta.

Izradile su se i programske knjižice s detaljnim pregledom programa na otoku.

Sav materijal je preveden na engleski jezik.

Upravljanje projektom i administracija

Zaposlene su tri osobe iz dviju partnerskih organizacija (Olinta - dvije osobe te Pokret otoka - jedna osoba).

Sudioničko upravljanje i javno civilno partnerstvo otoka Šolte

Aktivnim sudjelovanjem na sastancima uspostave modela sudioničkog upravljanja donesen je dokument kojim se propisuje sljedeće:

Uspostava Foruma udruga

Forum udruga će zastupati organizacije civilnog društva i pojedince (samostalne umjetnike i zainteresirane članove zajednice). Svojim će aktivnostima osigurati da prilikom upravljanja programom i prostorima poštuje želje i prava svih dionika u kulturi, odnosno, da svi zainteresirani ravnopravno sudjeluju u razvoju i provedbi kulturnog programa otoka Šolte.

Forum udruga osnovat će javna ustanova u kulturi - Kulturno informativni centar otoka Šolte uz potporu Općine Šolta. U primarnom sastavu Foruma udruga bit će Šoltanski glazbeni zbor "Olinta", Kulturno umjetničko društvo "Šolta" te Amatersko kazalište "Sulet".

Dom kulture i svi ostali prostori u kojima se realiziraju kulturni sadržaji i djeluju organizacije civilnog društva otoka Šolte postavljaju se u dugoročnu održivu funkciju koja će biti transparentna. Korištenje prostora za kulturno izvođenje moći će se ostvariti temeljem zahtjeva za korištenje čiji će obrazac biti dostupan svim zainteresiranim dionicima. Raspored korištenja prostora za kulturno izvođenje biti će javno objavljen i redovito ažuriran na WEB stranici KIC Šolta.

Model sudioničkog upravljanja postignut je u sklopu projekta "KLARITAC KULTURE SU-OL-TA" .

Više informacija o provedbi modela te uspostavi javnog civilnog partnerstva pronađite na www.soltaculture.com

Raspodjela odgovornosti među ključnim dionicima

Općina Šolta u suradnji sa KIC-com sukladno potrebama i programima udruga i samostalnih umjetnika donosi odluke o korištenju prostora i utvrđuje raspored korištenja. Uloga članova platforme je da zajednički donose odluke o programu i rasporedu te da dogovaraju partnerstva i suradnju. Trenutno prostor održava djelatnica KIC-a, a svaki je korisnik prostora dužan vratiti prostor u

prvobitno stanje. No, potreba i izazov održavanja prostora čistim treba riješiti pisanim dogovorom među udrugama. Čistoću kontrolira komunalni redar.

Tehnička opremljenost prostora je odgovornost udruga sukladno njihovim potrebama. Dio osnovne opreme je osiguran od strane Općine Šolta, a dio iz Projekta te je u vlasništvu partnerskih udruga. Za opremu su odgovorni korisnici prostora te je prilikom korištenja moraju vratiti ispravnu i u zatečenom stanju.

Koja su tijela upravljanja?

Općina Šolta ima pravo trajnog korištenja prostora te je odgovorna za prostor i donosi odluke vezana uz prostor i način korištenja. Kulturno-informativni centar otoka je uz potporu Vijeća Općine Šolta ponovno oformio **Forum udruga** koji će služiti kao platforma za suradnju prilikom kreiranja sadržaja i rasporeda, te informiranja i razmjenu informacija koje su relevantne za rad udruga. Ravnateljica KIC-a je ujedno koordinatorica i savjetnica Foruma

Tko je ovlašten donositi odluke?

Ovlaštene osobe u Općini Šolta.

Kako je definiran način donošenja odluka?

Udruge i svi zainteresirani dionici podnose pismeni zahtjev koji će biti na web stranici KIC-a. Definiran je način dodjele prostora za rad i njegovo korištenja, a formiranjem rasporeda se koristi prostor namijenjen izvođenju programa.

Tko su korisnici prostora?

Stalni: KUD "Šolta" i Amatersko kazalište "Sulet".

Povremeni: ŠGZ "Olinta" i Pokret otoka.

Prostor je otvoren za korištenje svim udrugama uz podnesen zahtjev za korištenje.

Koja su prava korisnika?

Pravo korištenja prostora.

Pravo korištenje opreme unutar prostora.

Obveze

Koje su procedure za dodjelu prostora na korištenje?

Udruge pismeno podnose zahtjev KIC-u kao zajedničkom tijelu upravljanja udruga i Općine, na link koji će biti na webu, te dobivaju pismenu povratnu informaciju.

Uvjeti i kriteriji privremenog / višegodišnjeg korištenja prostora

Druga mora aktivno djelovati na području Općine Šolta, aktivno doprinositi kulturnom programu, odgovorno upravljati prostorom te izvršavati svoje obveze prema donatorima.

Koji su načini praćenja korištenja prostora?

Raspored korištenja prostora koji postoji će biti objavljen na webu posvećenom Forumu udruga.

Tko su oni koji nadziru korištenje prostora i kome su odgovorni?

Komunalni redar nadzire korištenje prostora a on odgovara načelniku Općine Šolta.

Tko rješava sukobe?

KIC će biti medijator u komunikaciji između korisnika i odgovorne osobe u Općini Šolta.

Koje su sankcije i tko ih definira?

Oduzimanje prava korištenja prostora na određeni period ili dugoročno definirat će KIC u suradnji sa Općinom Šolta.

Osvrt voditeljice projekta

Kada sam dobila projekt u ruke, moram biti iskrena, nisam točno znala što radim, ali sam znala da radim nešto dobro za *škof* na kojem sam rođena. Dan po dan sve je postajalo jasnije, zastali smo u jednoj točki i godinama se sa nje nismo pomaknuli. Proučavala sam ostale otoke, mjesta slična našima i manja i veća, zvala sve ljude kojih sam se mogla sjetiti, a koji imaju bilo kakve veze s kulturom, slušala ih zapisivala, upijala.

Imamo salu, rekli bi mi iz sela. Službeni naziv je Zadružni dom, a volimo ga zvati i Domom kulture. Dom kulture u kojem se kultura slabo događa. Ponekad bi nam za neki praznik naša Olinta priuštila koncert, Sulet održao kakvu scensku igru, a članovi KUD-a zaplesali. Zapitali smo se je li nam to dovoljno? Meni osobno nije. Željna sam kazališta, kina, koncerata, ali ne dva puta u godini, želim događaje svaki mjesec.

U sklopu provedbe projekta imali smo i filmske projekcije. Filmovi za odrasle bili su financirani iz projekta, a animirani filmovi za djecu iz općinskog proračuna. Znete li koliko ljudi bi se pojavilo? Na projekcijama za djecu jednom je bilo samo jedno dijete i jedna baka (moja mama i moj nećak) i ja. Možda ponekad još koje, a nekada ni jedno. Što se dogodilo s lokalnom zajednicom?

Gdje su roditelji? Gdje su djeca? Sve su to bili filmovi koji su se netom prije prikazivali u velikim gradovima. Razlog ne dolaska još uvijek ne shvaćam. Projekcije za odrasle - uvijek istih ljudi, njih 5, a jednom čak 20. Mogla bih ih poimenice nabrojati, ali ipak neću, nije mudro izazivati ljutnju sumještana.

S organiziranjem edukacija smo započeli provedbu projekta. Na moje: *Morate doći*, upućeno udrugama, *jer se radi o vama*, došli bi. Malo njih je došlo svojom voljom, osim udruge Sulet čiji su se članovi uvijek i na svakom događanju pojavljivali, slušali, sudjelovali, ostali se ne mogu podičiti dolaskom.

Nisam baš sigurna je li mudro ovo napisati, no riskirat ću. Politički nisam aktivna i ne planiram biti, imam samo srce i volju za radom, uložila sam izniman psihički napor u zadnjih godinu dana i puno vremena i živaca utrošila u ostvarenje projektnih aktivnosti. Ono što me najviše rastužilo tijekom cijeloga procesa jest povremena pasivnost lokalne zajednice te smanjeni interes za sudjelovanjem na projektnim aktivnostima. Isto vrijedi i za lokalnu samouprava koja bi, a po prirodi svoga posla kao nositelj ukupnog razvoja na svom području, trebala biti vrlo zainteresirana za svaki pokušaj osmišljavanja i bogaćenje kulturne ponude na svom području. Također, smatram da je njihov interes trebala privući i činjenica da je otvorena prilika za zapošljavanje dviju mladih osoba s otoka što, u konačnici, svakako daje doprinos provedbi demografskih mjera te sprečavanju depopulacije otoka.

Da ne zaključim u negativnom tonu, na koncu mogu reći da je provedba ovoga projekta za mene i sve koji su u njemu sudjelovali bila izuzetno dobro iskustvo kroz koje smo došli do mnogih novih i spoznaja i znanja. Vjerujem da nismo, problemima i razočaranjima usprkos, izgubili onaj početni entuzijazam te da ćemo se odvažiti još jednom upustiti u ovakvu pustolovinu. Na dobrobit svoga voljenoga *škola*...

U provedbi ovog Projekta još jednom smo uvidjeli koliko je potrebna podrška lokalne samouprave. Zapravo, neophodna je, a u ovom Projektu osigurala je provedbu i realizaciju određenih aktivnosti.

Ne mogu završiti osvrt a da se ne zahvalim osobi koja je od početka sudjelovala na provedbi projekta - slikaru, pjesniku, gospodinu Dinku Suli – barba Dinku. Hvala mu na svakoj riječi i svakom dolasku u prostorije Olinte, naučio me je puno toga. Hvala mu na strpljenju.

Zahvaljujem svom timu koji je radio na provedbi Projekta - Marini Posavec i Pauli Bolfan.

KAZALO

UMJESTO PREDGOVORA	3
Dinko Sule POVIJESNI PREGLED KULTURE I KULTURNIH DOGAĐANJA NA ŠOLTI.....	4
Dinko Sule ŠOLTANSKI GLAZBENI ZBOR "OLINTA"	15
Katja Tramontana-Domaćina KULTURNO UMJETNIČKO DRUŠTVO ŠOLTA	29
Nataša Blagaić ŽENSKA KLAPA ČUVITE	33
Katja Tramontana-Domaćina FOLKLORNA SEKCIJA	37
Antonija Bezić Radman MANDOLINSKA SEKCIJA KUD-A ŠOLTA	40
Mirjana Stanić AMATERSKO KAZALIŠTE "SULET"	43
Maja Jurišić KAKO JE NASTAO "KLARITAC KULTURE SU-OL-TA"	48
Marina Garbin KRATAK PREGLED UPRAVLJANJA KULTUROM NA OTOKU ŠOLTI	53
Sonja Leboš POJAM CIVILNO-JAVNO PARTNERSTVO I MODELI SURADNJE / SUDIONIČKO UPRAVLJANJE.....	57
Maja Dragojević OSNOVE STRATEŠKOG PLANIRANJA U KULTURI	68
Maja Dragojević RAZVOJ MODELA SUDIONIČKOG UPRAVLJANJA U KULTURI.....	77

Antonia Kuzmanić i Goran Biličić ULOGA LOKALNE ZAJEDNICE U RAZVOJU SUDIONIČKOG UPRAVLJANJA	83
Antonia Kuzmanić i Goran Biličić ULOGA LOKALNE ZAJEDNICE U RAZVOJU SUDIONIČKOG UPRAVLJANJA	86
Sanja Baković, dipl. novinarka KOMUNIKACIJA I ODNOSI S JAVNOŠĆU U KULTURI.....	90
Nevena Kereša KORIŠTENJE NOVIH MEDIJA U PROMICANJU KULTURE	98
Nevena Kereša i Sanja Farkaš VAŽNOST I RAZVOJ PUBLIKE	103
Matea Munitić Mihovilović SUDIONIČKO UPRAVLJANJE U KULTURI: CIVILNO-JAVNO PARTNERSTVO NA PRIMJERU POGONA – ZAGREBAČKOG CENTRA ZA NEZAVISNU KULTURU I MLADE.....	107
Paula Bolfan JAVNE TRIBINE	111
FOTO ZAPIS I PLAKATI.....	128
Darija Stanišić RAZVOJ MODELA SUDIONIČKOG UPRAVLJANJA U KULTURI	137

